

דוח סיכונים ליום 31 במרץ 2018

דוח זה כולל מידע נלווה לדוחות הכספיים של הבנק והינו ערוך בהתאם להוראות המפקח על הבנקים הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל ודרישות גילוי נוספות של הוועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB). אתר מגנ"א של רשות ניירות ערך כולל גם את הדיווחים הבאים: דוח סיכונים זה ומידע פיקוחי נוסף על מכשירי ההון הפיקוחיים שהנפיק הבנק (להלן: "הדיווחים"). בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, נכללים תמצית הדוחות הכספיים לתקופת הביניים והדיווחים האמורים גם באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il אודות הבנק < קשרי משקיעים < מידע כספי

תוכן העניינים הראשי

7	מידע צופה פני עתיד
8	תחולה
10	תמצית פרופיל הסיכון של הבנק
15	הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בקבוצת הבנק
18	כלים לניהול סיכונים
19	תרבות ניהול הסיכונים
20	ההון הרגולטורי
20	מבנה ההון הרגולטורי
21	הלימות ההון
25	מידע נוסף הנוגע להלימות ההון
26	יחס המינוף
28	סיכון אשראי
28	ניהול סיכון האשראי
37	ניתוח סיכון האשראי
42	הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית
45	סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית
52	סיכון אשראי של צד נגדי
54	סיכון שוק וריבית
54	ניהול סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי
59	ניתוח סיכון השוק
59	ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי
60	סיכון מחירי מניות
61	סיכון תפעולי
61	ניהול הסיכון התפעולי
62	הפחתת הסיכון התפעולי
63	המשכיות עסקית
63	אבטחת מידע והגנת הסייבר
64	סיכון טכנולוגיית המידע
64	סיכון משפטי
65	סיכון נזילות ומימון
65	ניהול סיכון הנזילות והמימון
66	יחס כיסוי הנזילות
70	סיכונים אחרים
70	סיכון ציות ורגולציה
71	סיכון חוצה גבולות
72	סיכון איסור הלבנת הון
72	סיכון מוניטין
73	סיכון אסטרטגי
73	תגמול
74	נספח - הרכב ההון הפיקוחי
86	מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

דוח תמציתי של הדירקטוריון וההנהלה
 הצהרות לגבי גילוי
 דוח סקירה של רואי החשבון המבקרים
 תמצית דוחות כספיים
 ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים לדוח הרבעוני

גילויים פיקוחיים נוספים
 תיאור המאפיינים של מכשירי ההון הנכללים בהון הפיקוחי

מיפוי כללי של המידע האיכותי והכמותי שנכלל במסגרת דוח הסיכונים

דוח סיכונים זה, כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל במסגרת הנדבך השלישי וכן דרישות גילוי נוספות הנסמכות על מקורות אחרים, וזאת בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

להלן מוצגת טבלת מיפוי כללית ובה זיהוי ספציפי של מידע שאינו נדרש במסגרת הנדבך השלישי, אלא נסמך על מקורות אחרים - בעיקר דרישות גילוי של הוועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB). כמו כן כוללת הטבלה מיפוי של הטבלאות (הלוחות) שנכללו בדוח זה.

פרק	דרישות גילוי אחרות (בעיקר דרישות FSB) ⁽¹⁾	מידע כמותי שניתן בפרק זה
מידע צופה פני עתיד		
תחולה		
תמצית פרופיל הסיכון של הבנק		
הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בקבוצת הבנק		
תרבות הסיכון		
	- תיאור תרבות הסיכונים בבנק	
הון הרגולטורי		
	- הרכב ההון הפיקוחי	- רכיבי ההון שנכללו במאזן המאוחד של הבנק
	- תנועה בהון הפיקוחי	- תנועה בהון הפיקוחי
הלימות ההון		
	- תכנון ההון	
	- נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון אשראי לפי קבוצות חשיפה	- נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון אשראי לפי קבוצות חשיפה
	- נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון שוק וסיכון תפעולי	- נכסי סיכון ודרישות הון בגין סיכון שוק וסיכון תפעולי
	- הון עצמי רובד 1 והון כולל, יחס הון עצמי רובד 1 ויחס הון כולל	- הון עצמי רובד 1 והון כולל, יחס הון עצמי רובד 1 ויחס הון כולל
	- נכסי סיכון לפי מגזרי פעילות	- נכסי סיכון לפי מגזרי פעילות
	- תנועה בנכסי סיכון	- תנועה בנכסי סיכון
יחס המינוף		
	- השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך מינוף	- השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך מינוף
	- הרכב החשיפות ויחס המינוף	- הרכב החשיפות ויחס המינוף
סיכון אשראי		
	- התפלגות חשיפות אשראי לפי קבוצות חשיפה	- התפלגות חשיפות אשראי לפי קבוצות חשיפה
	- התפלגות חשיפות אשראי לפי אזור גיאוגרפי	- התפלגות חשיפות אשראי לפי אזור גיאוגרפי
	- התפלגות חשיפות אשראי לפי יתרה חוזית לפירעון	- התפלגות חשיפות אשראי לפי יתרה חוזית לפירעון
	- סיכון אשראי פגום וסיכון אשראי בפיגור שאינו פגום	- סיכון אשראי פגום וסיכון אשראי בפיגור שאינו פגום
	- תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי	- תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי
	- חשיפות אשראי לפני ולאחר הפחתת סיכון אשראי לפי משקל סיכון	- חשיפות אשראי לפני ולאחר הפחתת סיכון אשראי לפי משקל סיכון
	- חשיפות אשראי לפי סוגי מפחיתי סיכון	- חשיפות אשראי לפי סוגי מפחיתי סיכון
	- חשיפות אשראי בגין נגזרים	- חשיפות אשראי בגין נגזרים

פרק	דרישות גילוי אחרות (בעיקר דרישות FSB) ⁽¹⁾	מידע כמותי שניתן בפרק זה
סיכון שוק וריבית		- דרישות ההון בגין סיכון ריבית, סיכון מניות וסיכון שער חליפין של מטבע חוץ
	- תיאור של סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק	
	- מדיניות ניהול סיכונים שוק	
	- אמצעי פיקוח ומימוש מדיניות של סיכון שוק	
	- מדידת חשיפת סיכונים השוק והריבית ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים	
	- האופי של סיכון הריבית בתיק הבנקאי	
סיכון תפעולי		
סיכון נזילות ומימון		- יחס כיסוי הנזילות
	- סיכון מימון	
	- תיאור צרכי הנזילות של הבנק	
מניות		- שווי הוגן של השקעות במניות ודרישות ההון בגיבן
סיכונים אחרים	- תיאור של סיכונים מובילים אחרים	

(1) יתר המידע בפרק הינו בהתאם לדרישות הגילוי במסגרת הנדבך השלישי של באזל.

דוח זה כולל מידע נלווה נוסף לתמצית הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 31 במרץ 2018. תמצית הדוחות הכספיים ומידע נלווה לתמצית הדוחות הכספיים, לרבות דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח סיכונים זה וגילויים פיקוחיים נוספים אושרו לפרסום בישיבת הדירקטוריון של הבנק שהתקיימה ביום 7 במאי 2018 (כ"ב באייר התשע"ח).

דוח הסיכונים והגילויים הפיקוחיים הנוספים ערוכים בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו הכוללות דרישות גילוי מתוך הנדבך השלישי של באזל, ודרישות גילוי נוספות של הועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

כלל הדוחות האמורים מפורסמים גם באתר האינטרנט של הבנק:
www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים >> מידע כספי

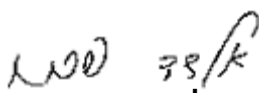
הגילוי בדוח זה מיועד לאפשר למשתמשים להעריך מידע משמעותי הכלול בו לגבי יישום מסגרת העבודה למדידה והלימות הון וליישום הוראות "באזל III: מסגרת פיקוחית גלובלית לחיזוק עמידות המערכת הבנקאית".

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נכלל מידע נוסף על הסיכונים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה בדוחות הכספיים ליום 31 במרץ 2018 בפרקים הבאים:

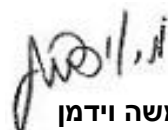
- פרק "סקירה כללית יעדים ואסטרטגיה" / סיכונים עיקריים
- פרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי" / סיכונים מובילים ומתפתחים
- פרק "סקירת הסיכונים"

דורון קלאוזנר
סגן מנהל כללי
מנהל סיכונים ראשי, CRO

אלדד פרשר
מנהל כללי

משה ידמן
יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים:
רמת גן, 7 במאי 2018
כ"ב באייר התשע"ח

חלק מהמידע המפורט בדוח הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאופוליטיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתוכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תוכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאופוליטיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשיות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמיתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כוח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

תחולת היישום מתייחסת לאופן היישום של מסגרת עבודה שנקבעה על ידי ועדת באזל למדידה והלימות הון, וכן דרישות נוספות שנקבעו על ידה בקשר ליחס המינוף ויחס כיסוי נזילות.

הוראות ניהול בנקאי תקיין מספר 201 עד 211 (מדידה והלימות הון) חלות על קבוצת הבנק ובפרט, על הבנק - בנק מזרחי טפחות בע"מ - החברה האם בקבוצה. החברות בקבוצת הבנק עליהן חלה מסגרת העבודה, בהתאם לבסיס האיחוד הפיקוחי, הן גם החברות המאוחדות בדוחות הכספיים המאוחדים של הבנק. אין הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות לבין בסיס האיחוד הפיקוחי לפי מסגרת העבודה.

להלן החברות העיקריות בקבוצת הבנק, אופן שקלולן ותחומי פעילותן:

תחום הפעילות	
<p>1) חברות מאוחדות באיחוד מלא בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ טפחות סוכנות לביטוח (1989) בע"מ מזרחי חברה להחזקות בינלאומיות בע"מ (ב.ו.הולנד) אתגר חברה לניהול תיקי השקעות מקבוצת מזרחי טפחות בע"מ מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ מזרחי טפחות חברה לנאמנות בע"מ</p>	<p>בנק מסחרי סוכנות ביטוח חברה להחזקות בינלאומיות חברה לניהול תיקי ניירות ערך חברה להנפקות חברה לנאמנות</p>
<p>2) חברות כלולות (משוקללות בסיכון) פסגות ירושלים בע"מ (להלן- פסגות) רוסארו קפיטל בע"מ (להלן רוסארו) קרן מוסטאנג מזנין שותפות מוגבלת קרן פלנוס טכנולוגיות</p>	<p>מקרקעין לבנייה חברה לחיתום מתן אשראי מתן אשראי</p>
<p>3) חברה מאוחדת עיקרית של חברה שאוחדה (מזרחי להחזקות בינלאומיות בע"מ (ב.ו.הולנד)) יונייטד מזרחי בנק (שוויץ) לימיטד</p>	<p>בנק מסחרי</p>

למיטב ידיעתה של הנהלת הבנק, ובהסתמך על יועציה המשפטיים, אין איסורים או הגבלות משמעותיות על העברת כספים או הון פיקוחי בין חברות קבוצת הבנק.

באזל ודרישות ההון

ועדת באזל הינה גוף בינלאומי שנוסד בשנת 1974 על ידי בנקים מרכזיים של מדינות שונות. החלטותיה והמלצותיה של הועדה, אף שאין להן תוקף משפטי מחייב, קובעות את עקרונות הפיקוח המקובלים על ידי הגופים המפקחים על המערכות הבנקאיות בחלק ניכר ממדינות העולם. ביום 26 ביוני 2004 פרסמה ועדת באזל המלצות שנועדו להבטיח את הרגולציה הראויה להסדרת כללי הלימות ההון של הבנקים במדינות השונות ("באזל II"). הנחיות אלה הוסדרו בישראל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקיין 201-211. הוראות אלה נועדו להתמודד עם הכשלים שהתגלו בתהליכי ניהול ובקרת הסיכונים במשבר הפיננסי העולמי, משבר ה"סאב פריים" שאירע בסוף העשור הראשון של המאה הנוכחית. ההוראות מכילות אוסף של תיקונים להוראת באזל II, וביניהם: חיזוק בסיס ההון, הון עצמי רובד 1 המהווה את המרכיב העיקרי בספיגת הפסדים, העלאת יחסי ההון המזעריים, קביעת מדדים חדשים ומתודולוגיות לטיפול בסיכון הנזילות הכוללים יחס נזילות בקיצון לטווח של חודש (LCR) ויחס מימון יציב כולל (NSFR), חיזוק המתודולוגיה להתמודדות עם סיכון הצד הנגדי (כולל הקצאת הון כנגד סיכון זה, במסגרת הנדבך הראשון), קביעת יחס מינוף כיחס חדש במסגרת מדדי ניהול הסיכונים, חיזוק התהליכים לביצוע מבחני מצוקה ותהליכים נוספים שנועדו לשפר את יכולות ניהול ובקרת הסיכונים במוסדות הפיננסיים. על פי לוח הזמנים שנקבע על ידי הועדה, היא מיושמת ברחבי העולם בהדרגה, החל משנת 2013. מרבית הוראות ניהול בנקאי תקיין (201-211) עודכנו במהלך שנת 2013 בהתאמה להוראות באזל III ומיושמות החל מיום 1 בינואר 2014 (לפרטים ראה פרק הלימות ההון).

עיקרי המלצות ועדת באזל

הוראות באזל בנויות משלושה נדבכים:

הנדבך הראשון - הון מזערי - דרישות הקצאת הון מינימאלית בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי. על פי הנחיות המפקח על הבנקים, הקצאות ההון בנדבך הראשון מחושבות במודלים סטנדרטיים, אשר הוגדרו בהוראה.

הנדבך השני - תהליך פיקוח ובקרה על הנאותות ההונית - תהליך הערכה עצמית של ההון המתבצע על ידי הבנק (ICAAP) - Internal Capital Adequacy Assessment Process המלווה בתהליך הערכה פיקוחי המתבצע על ידי בנק ישראל, שנועד לבחון את התהליך ואת הקצאת ההון שבוצעה על ידי הבנק (SREP) - Supervisory Review and Evaluation Process. התהליכים נועדו להבטיח, כי רמת ההון הכולל של הבנק, תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע ויעדיו העסקיים לפי התוכנית האסטרטגית שלו זאת, מעבר לדרישת ההון המינימאלית שעל הבנק להחזיק בהתאם לנדבך הראשון. בנוסף, נבחנים במסגרת נדבך זה באופן איכותי, תהליכי ניהול הסיכונים, בקרת הסיכונים, והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק.

הנדבך השלישי - "משמעת שוק" - דרישות הדיווח והגילוי לגוף המפקח ולציבור. במסגרת זו ניתן גילוי נרחב, מפורט ומעמיק ביחס לרמת הסיכון ותהליכי ניהול הסיכונים בבנק, באופן שיאפשר לציבור להבין טוב יותר את מכלול הסיכונים, אופן ניהולם וכרית ההון שמחזיק הבנק בגינם.

הבנק מיישם דרישות אלו ודרישות גילוי נוספות כאמור, בדוח סיכונים זה.

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים:

31 בדצמבר 2017	31 במרץ 2017	31 במרץ 2018	
14,333	13,533	14,436	הון עצמי רובד 1
5,251	4,442	4,813	הון רובד 2
19,584	17,975	19,249	סך הכל הון כולל

להלן סיכון אשראי כולל⁽¹⁾ לציבור:

31 בדצמבר 2017	31 במרץ 2017	31 במרץ 2018	
235,153	232,242	244,814	סך הכל סיכון אשראי כולל לציבור

(1) למידע מורחב בדבר סיכון האשראי הכולל לציבור ראה דוח הדיסקרטיון וההנהלה, פרק סקירת הסיכונים.

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, שוק, סיכון CVA⁽¹⁾ וסיכון תפעולי (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017		31 במרץ 2018		
יתרות משוקללות דרישת הון ⁽⁴⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽³⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽³⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽²⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽²⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽⁴⁾ של נכסי סיכון	
17,367	129,996	16,523	123,582	17,537	131,263	סיכון אשראי
214	1,605	169	1,266	227	1,699	סיכון שוק
71	529	99	737	72	538	סיכון CVA בגין נגזרים
1,121	8,394	1,096	8,198	1,153	8,629	סיכון תפעולי ⁽⁵⁾
18,773	140,524	17,887	133,783	18,989	142,129	סך נכסי הסיכון

(1) Credit Value Adjustments, שערך לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באזל III.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.37% מיתרות נכסי הסיכון.

(4) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(5) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

השינוי בנכסי הסיכון במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 נובע בעיקר מצמיחת תיק האשראי המסחרי של הבנק וכולל גידול בתיק הנגזרים והערבוביות, וכן מצמיחה בתיק ההלוואות לדיר.

הערכת הסיכונים

ניהול סיכונים יעיל ומקיף מהווה נדבך מרכזי להבטחת יציבותו של הבנק. תהליכי ניהול הסיכונים בבנק נועדו לזהות ולכמת את כלל הסיכונים הגלומים בפעילותו ולתמוך בהשגת יעדי העסקיים. הבנק חשוף לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו. הבנק חשוף לסיכונים פיננסיים כגון: סיכון אשראי וסיכון שוק וריבית וסיכונים שאינם פיננסיים כגון: סיכון ציות, סיכונים תפעוליים, סיכונים משפטיים, סיכון מוניטין ועוד.

ניהול הסיכונים בבנק מתבצע בראייה כוללת ובהתאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה, תוך נטילת סיכונים בצורה מושכלת ושמידה על רמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון הכולל שהוגדר על ידי דירקטוריון הבנק.

הבנק קבע מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים בקבוצה, הכוללת את מיפוי הסיכונים המהותיים וסף המהותיות שלהם, וכן הגדרה של מנהלי סיכון (RO) לכלל הסיכונים. עבור כל סיכון נאמד פוטנציאל ההשפעה שלו על הפעילות העסקית, במהלך השנה הקרובה. בטבלה להלן מפורטים גורמי הסיכון והערכות ההנהלה לגבי מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון, על פי סולם הכולל חמש רמות סיכון: נמוכה, נמוכה-בינונית, בינונית, בינונית-גבוהה וגבוהה.

הבנק הגדיר את רמות הסיכון בהתאם להיקף ההשפעה (פוטנציאל ההשפעה) על הון הבנק.

הערכת רמת הסיכון לכל אחד מהסיכונים נקבעת הן בהתאם לתוצאות ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק והן בהתאם להערכה איכותית של תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בהתאמה לתהליך ותוצאות ה-ICAAP שביצע הבנק. תהליך הכולל הערכה עצמית של רמות הסיכון, איכות תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים, לרבות כיוון התפתחות הסיכונים בשנה הקרובה, וההלימה עם תוכנית העבודה של היחידות השונות. תוצאות אלו נידונות בהרחבה בהנהלה ובדירקטוריון הבנק.

במסגרת תהליכים אלה, בוחן הבנק את הסיכונים המובילים - סיכונים קיימים (או חדשים) העשויים להתממש בשנה הקרובה - והינם בעלי פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאותיו הפיננסיות של הבנק ויציבותו, כאשר העיקריים שבהם הינם סיכונים האשראי, סיכונים השוק והריבית, סיכון הנזילות והסיכונים התפעוליים. כמו כן, מזהים הסיכונים המתעוררים, סיכונים העשויים להתממש בטווח הארוך יותר וקיימת אי וודאות באשר לאופיים והיקף השפעתם על הבנק. מבין סיכונים אלה ניתן לאפיין סיכונים אבטחת מידע וסייבר, טכנולוגית המידע, מוניטין וקבוצת סיכונים הציות לרבות סיכון התנהלות נאותה (CONDUCT RISK), המטופל במסגרת זו.

להלן מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כאחראים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון ⁽¹⁾	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכונים אשראי	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים וביטחונות	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה	
השפעה כוללת של סיכונים שוק	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	בינונית	
סיכון אינפלציה	נמוכה-בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון מחירי מניות	נמוכה	
סיכון נזילות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון טכנולוגיית המידע	בינונית	מנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ
סיכון משפטי	נמוכה-בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון איסור הלבנת הון וחוצה גבולות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון מוניטין ⁽²⁾	נמוכה	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי - עסקי	נמוכה-בינונית	מנהל כללי

- (1) ההערכה של השפעתם של גורמי הסיכון לעיל מביאה בחשבון את הסיכונים הנוגעים לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כמו גם את כלל פעילות הבנק להגנה על עמדתו בקשר עם החקירה. לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ולפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת ובקשה לאישור תובענה ייצוגית בהקשר זה, ראה ביאור 10 ב. סעיפים 3.א ו-4 לדוחות הכספיים.
- (2) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.

התפתחויות עיקריות בפרופיל הסיכון של הבנק

פרופיל הסיכון של הבנק, נכון לסוף הרבעון הראשון של שנת 2018, הינו נמוך יחסית, בדומה לפרופיל הסיכון בסוף שנת 2017. פוטנציאל ההפסד מאירועים בלתי צפויים, ביחס להון ורווח הבנק, הינו נמוך, רווחיות הבנק יציבה, קרי תנדטיות הרווח נמוכה והכרית ההונית הזמינה לבנק מספקת גם תחת תרחישי קיצון.

תכנון ההון של הבנק, שהוגש לבנק ישראל, ובוצע בהתבסס על התוכנית האסטרטגית של הבנק ולאופק תכנון של שלוש שנים, מצביע על כך כי בידי הבנק כרית ספיגה הונית מספקת להתמודדות עם מגוון הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק גם תחת אירועי קיצון. כמו כן, יחס הון עצמי רוברד 1 בתרחיש איום בכל אחת משנות התרחיש אינו יורד מתחת לשיעור של 6.5% (מגבלת יחס הון למצב איום, מבחן המתבצע תחת הנחות מחמירות ושמרניות המנתחות את התיק, תחת תנאי מאקרו קיצוניים כולל הנחת אי התאוששות של המצוקה תחת הנחות מחמירות ושמרניות המנתחות את התיק, תחת תנאי מאקרו קיצוניים כולל הנחת אי התאוששות של לקוחות, המשך צמיחה בנכסי סיכון, אי שימוש בגידור פנימי הקיים במבנה הנכסים וההתחייבויות, והנחה כי לא מתבצעות פעולות הנהלה כדי למזער את הנזק, קרי, ההנהלה פסיבית לאורך כל שנות התכנון. המסקנה כאמור לעיל, היא כי הבנק משמר לאורך כל אופק התכנון, כריות ניהוליות מעבר להון הנדרש. ההון הנבחן לתהליך זה (הנדבך השני), כולל הקצאות הון נוספות מעבר לנדבך הראשון, כנגד סיכונים נוספים (כגון: סיכון הריבית בתיק הבנקאי וסיכון ריכוזיות) וסיכונים שלא הוקצה כנגדם הון מספק להערכת הבנק בנדבך הראשון (כגון: סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים). נדגיש כי פוטנציאל ההפסד מתיק המשכנתאות כפי שנאמד על ידי הבנק, במגוון שיטות הינו נמוך מהותית מהקצאת ההון הנדרשת בנדבך הראשון, ולפיכך, קיימות לבנק כריות הון מובנות נוספות בגין המשכנתאות כבר בנדבך הראשון.

במהלך חודש ינואר 2018, הוגש לבנק ישראל תכנון הון הכולל גם את נתוני עסקת אגוד. לפרטים בדבר עסקה לרכישת בנק אגוד ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית בדוח הדירקטוריון וההנהלה לשנת 2017. יצוין, כי מכלול ההיבטים והסיכונים הכרוכים בהתקשרות זו, נבחנים באופן שוטף על ידי החטיבה לבקרת סיכונים המלווה את התהליך בהיבטי הסיכונים השונים הכרוכים בהתממשות העסקה. בנוסף לתהליך ה-ICAAP, בהנחיית בנק ישראל, מתקיים תהליך של מבחני לחץ מערכתיים המבוססים על תרחישי מאקרו כלכליים אחידים לכל הבנקים. תרחישים אלה, נקבעים על ידי בנק ישראל ומדמים מהלך עסקים רגיל ותרחיש קיצון היפותטי. במסגרת זו אומד הבנק את מידת ההשפעה של התרחישים על הסעיפים העיקריים של הדוחות

הכספיים והיחסים הפיננסיים העיקריים לאופק של שלוש שנים. תוצאת התרחיש האחרון של הבנק (הוגשה לבנק ישראל בחודש פברואר 2017), מעידה כי מידת הפגיעה של תרחיש זה בבנק, הינה נמוכה יחסית לרווח הבנק ולהונו, וכן, ביחס לרמת הפגיעה הממוצעת של המערכת הבנקאית. תוצאות אלה נובעות בעיקר מרמת סיכונים אשראי נמוכה, בהיות הבנק מוטה לפעילות קמעונאית עם רכיב משכנתאות מהותי ומרווחיות ויעילות תפעולית גבוהה ביחס למערכת. כמו כן, מניהול דינמי וגמיש של המקורות והשימושים, תוך שמירה על תיאבון סיכון נמוך בחשיפות מול צד נגדי, לרבות בנקים ומדינות וניהול תיק איגרות חוב בעיקר למטרת השקעת עודפי נזילות, בנכסים איכותיים בעלי סיכון אשראי מזערי. הבנק הפעיל תרחיש זה פעם נוספת במהלך שנת 2017 ותוצאתו דומה לתוצאת התרחיש שהוגשה לבנק ישראל. בנק ישראל הודיע כי התרחיש האחד המערכתי הבא יפורסם בחודש אוגוסט 2018.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 לא נרשמו חריגות מתיאבון הסיכון שקבע דירקטוריון הבנק לסיכונים השונים, כאשר נכון לתום הרבעון, נמצאו מרבית המדדים במרחק סביר מתיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון ובהלימה לפעילות העסקית, על פי מתווה התוכנית האסטרטגית ותוכניות העבודה השוטפות. הבנק בוחן את מדדי הסיכון באופן מתמיד ומתאימם ככל שנדרש לפעילות העסקית השוטפת, בכפוף ובהלימה לתיאבון הסיכון הכולל של הבנק לסיכונים השונים.

הבנק עוקב באופן שוטף אחר סביבת הנזילות והמצב בשווקים השונים, תוך מתן תשומת לב מוגברת לאירועים היכולים להשפיע על סביבת הנזילות ועל השווקים.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, שמר הבנק על יחס כסיו הנזילות ברמה גבוהה יחסית, בשיעור ממוצע של כ-125%, שיעור המשמר שולי ביטחון מעבר ליחס כסיו הנזילות הרגולטורי הנדרש (100%) ומעבר לשולי הביטחון שנקבעו על ידי הדירקטוריון. שיעור זה גבוה משיעור יחס כסיו הנזילות ברבעון הרביעי של שנת 2017, וכולל את השפעת יישום הנחיות בנק ישראל להחלת מקדם פירעון מופחת לפיקדונות מסוימים של קופות גמל וקרנות השתלמות החל מהרבעון הראשון של שנת 2018.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, לא היו אירועים במערכת הבנקאית בישראל או בעולם אשר השפיעו באופן מהותי על ההתנהלות העסקית של הבנק ופרופיל הסיכון, לרבות סיכונים הנזילות.

ביום 21 בינואר 2018, פרסם בנק ישראל טיוטת הוראה בנושא "חברות כרטיסי האשראי - שינויים בהוראות הפיקוח על הבנקים בעקבות יישום החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל", מטרת החוק הינה להפריד את חברות כרטיסי האשראי מהבנקים. מתבצעת היערכות לאמידת ההשפעה של הוראה זו על ניהול סיכונים הנזילות.

על פי מדיניות הבנק, סיכון השוק בתיק הסחיר הינו מזערי. התיק הבנקאי חשוף לעליית עקומי הריבית, עקב מבנה השימושים הארוכים יחסית (תיק המשכנתאות) והירידה המתמשכת בשיעורי הסילוקים המוקדמים במשכנתאות. הערכת החשיפה של הבנק לסיכונים ריבית ברבעון הראשון של שנת 2018, נותרה ברמת סיכון בינונית. ברבעון הראשון לא חל שינוי מהותי ברמת החשיפה וערכי הסיכון נמצאים בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדרו.

סיכון מודל - המודלים שתוקפו במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, נמצאו תקפים ומתאימים לשימושים להם נועדו, ולא זוהו, מודלים שהשימוש בהם אינו הולם. ממצאי התיקוף מטופלים באופן שוטף מול היחידות בבנק לצורך יישומם ושיפור איכות המודלים.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, המשיך הבנק בתהליכי יישום, הטמעה ושימושיות של המודלים המתקדמים לטובת ניתוח מיטבי של האשראי הקמעונאי. במהלך זה עודכנו והוגדרו מחדש חלק ממדדי הסיכון לאמידת תיאבון הסיכון של הבנק. הבנק נמצא בשלבי הטמעה של תוצאות המודלים בתהליכים הבנקאיים שלו. כמו כן, מרכז ההדרכה של הבנק שולב בתהליך על מנת לפתח פעילות הדרכה על מגוון השימושים בתוצאות המודלים בסניפים.

פרופיל סיכון האשראי של הלקוחות הפרטיים על פי המודל הפנימי מראה על רמת סיכון שאינה גבוהה המאופיינת ביציבות לאורך זמן. לפרטים נוספים בדבר אשראי לאנשים פרטיים ראה פרק סיכון אשראי להלן ופרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

האשראי העסקי מנוהל תחת שורה של מדדי סיכון ונמצא ברמת סיכון נמוכה-בינונית.

רמת הסיכון בתיק המשכנתאות מוסיפה להיות נמוכה עם המשך שיפור במדדים המובילים. ההפרשה השוטפת שנרשמה בתיק זה ברבעון הראשון של שנת 2018 נמוכה מאוד. שיעור החוב הבעייתי לרבות שיעור הפיגור בהלוואות החדשות נמצאים ברמה נמוכה.

הבנק פעל במהלך כל הרבעון הראשון של שנת 2018 להפחתת סיכון האשראי באמצעות מכירה של סיכון אשראי הן בתחום ההלוואות לדירוג והן בתחום האשראי העסקי.

ביום 23 באוקטובר 2017 פרסם בנק ישראל, הוראת ניהול בנקאי תקין (330) העוסקת בניהול סיכון האשראי הטמון בפעילות מסחר של לקוחות במכשירים נגזרים ובניירות ערך. הוראה זו, מסדירה את מסגרת ניהול סיכון האשראי הגלום בפעילות לקוחות שוק ההון ובכלל זה ניתן דגש מיוחד ללקוחות העוסקים בפעילות ספקולטיבית. תחולת ההוראה הינה מיום 1 ביולי 2018. הבנק נערך ליישום ההוראה כנדרש, לרבות עדכון מדיניות לניהול סיכונים האשראי ומיכון תהליכי הניטור והבקרה כנדרש.

הבנק ממשיך לקדם את הטיפול בסיכונים המתעוררים כדוגמת ציות ורגולציה, איסור הלבנת הון וסיכון חוצה גבולות, תוך שהוא מקצה את המשאבים הנדרשים לשם הטיפול הנדרש בסיכונים אלה. יודגש כי לבנק תיאבון סיכון אפסי לאי עמידה בהוראות הרגולטוריות של בנק ישראל. פעולות הבנק בקשר עם סיכונים אלה, הן בעיקר פעולות איכותיות שנועדו ליצור את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים המתגברים. הערכת הבנק היא, כי ברבעון הראשון של שנת 2018 נמשכה מגמת הירידה בפרופיל סיכונים אלה והבנק נערך להמשך המהלכים הנדרשים לטיפול בהם, על מנת להבטיח כי כיוון התפתחותם ממשיך להלום את אסטרטגיית הבנק להקטנת חשיפתו אליהם.

לעניין הפעילות במטבעות וירטואלים, מדיניות הבנק היא לאסור פעילות בתחום זה לכלל לקוחות הבנק.

הערכת הסיכון התפעולי של הבנק, כולל סיכונים אבטחת מידע וסייבר, הינה ברמה בינונית. הבנק פועל באופן מתמשך לשיפור הניטור, הניהול והבקרה של סיכונים אלה, ההולכים ומתגברים עם ההתקדמות הטכנולוגית וההתרחבות העסקית של הבנק. הבנק בוחן באופן שוטף את אירועי התקיפה בעולם, ומקיים תהליך מתמיד של הפקת לקחים ושיפור מערכי הגנת הסייבר.

ביום 29 ביוני 2017 שלח הפיקוח על הבנקים מכתב לבנק ולכלל המערכת הבנקאית בבקשה לבצע תהליך לגיבוש תרחישי קיצון מרכזיים במימד הסייבר ולבצע ניתוח להשלכות התממשות תרחישים אלו במכלול הסיכונים האפשריים. זאת, לאור הגידול המשמעותי בכמות אירועי הסייבר בעת האחרונה, המתאפיינים בתחכום גובר והולך של שיטות התקיפה, מורכבותן והיקף התקיפה, אירועים המעידים על התעצמות סיכונים הסייבר בכלל ועל תאגידים בנקאיים בפרט. במסגרת פעילות זו גובשו ונותחו מספר תרחישים במימד הסייבר במטרה לזהות את תרחישי הקיצון אשר משפיעים באופן מהותי על תפקוד הבנק. גיבוש התרחישים התבצע תוך התייחסות לאירועים ולדרכי פעולה של תוקפים בארץ ובעולם ותוך התייחסות לכיווני התפתחות איומי הסייבר בכלל ולמגזר הבנקאי בפרט. מניתוח כלל ההשלכות מהתממשות תרחישים אלו על הבנק, עולה שאירועי סייבר עלולים לגרום נזק אך יחד עם זאת, לא יפגעו ביציבות הבנק וביכולותיו לתפקד לאורך זמן. נושא זה נדון במהלך חודש נובמבר 2017 בוועדות ההנהלה והדירקטוריון, תוצאות הדיונים שולבו בתהליך הערכת הסיכונים, תהליך ה-ICAAP.

הבנק נמצא ברמת מוכנות גבוהה להמשכיות עסקית בחירום. ברבעון הראשון של שנת 2018, התקיים תרגיל DRP (אתר הגיבוי למחשב), כחלק מיישום תוכנית העבודה לתחזוקה ותרגול תוכנית ההמשכיות העסקית.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 לא אירעו אירועים שהשפיעו לרעה על מוניטין הבנק.

הממשל התאגידי לניהול הסיכונים בקבוצת הבנק

החשיפה לסיכונים וניהולם

הבנק פועל בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים, הוראה המתווה את עקרונות ניהול ובקרת הסיכונים במערכת הבנקאית בישראל וקובעת את הסטנדרטים הנדרשים מהבנקים, ליצירת מסגרת לניהול הסיכונים שלהם, כך שמסגרת זו, תהלו את דרישות הרגולציה, פרופיל הסיכון של הבנק ויעדיו העסקיים.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים

מערך ניהול הסיכונים של הבנק מורכב מכל רובדי הניהול והבקרה בבנק, החל בדירקטוריון הבנק, ההנהלה והיחידות העסקיות, וכלה בפונקציות הבקרה והביקורת הפנימית. החטיבה לבקרת סיכונים, בראשות ה-CRO של הבנק, הינה גורם המעטפת המרכז את הטיפול בנושא ניהול ובקרת הסיכונים בבנק.

בבנק מוגדרים שלושה קווי הגנה, בנוסף לקוי ההגנה של הדירקטוריון, האחראי להתוות תרבות ומסגרת טיפול הולמת בסיכונים והנהלה האחראית ליישום עקרונות המסגרת שנקבעה על ידי הדירקטוריון. קווי הגנה אלה נועדו להבטיח כי בבנק הוטמעה מסגרת הולמת של ניהול ובקרת סיכונים.

קווי ההגנה

הקו	הפונקציה	כפיפות	תפקיד
קו ראשון	קווי עסקים	מנהל קו העסקים כפוף למנהל הכללי	הנהלת היחידה נושאת באחריות מלאה לניהול הסיכונים וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה.
קו שני	חטיבה לבקרת סיכונים	מנהל כללי	החטיבה, בראשה עומד ה-CRO, פועלת ביחד עם חטיבות נוספות, בהן, החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי והחטיבה המשפטית, כדי לסייע להנהלה לקדם ראייה משולבת, כלל תאגידית של הסיכונים, תכנון ופיתוח המסגרת לניהול הסיכונים, אתגור ויודא השלמות והאפקטיביות של מסגרת ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית, ובחינת מסגרת זו, לנוכח התוכנית האסטרטגית, תוכנית העבודה השנתית ויעדיו העסקיים של הבנק.
קו שלישי	ביקורת פנימית	דירקטוריון הבנק	בחינת תקינותם ויעילותם (על פי רוב, בדיעבד) - של תהליכי ניהול הסיכונים, והצפת חולשות בבקורות הפנימיות, שיש להן פוטנציאל לפגיעה באפקטיביות הבקרה.

בין קווי ההגנה, הוגדרו ממשקים שונים, הכוללים פורומים ודרכי דיווח שהוטמעו בשגרה ובחירום. תקשורת הסיכונים בין קווי ההגנה השונים, נועדה להבטיח זרימת מידע המאפשרת לבנק להתמודד עם הסיכונים המהותיים לפעילותו, או עם פוטנציאל להתפתחות אירועים כאלה, זאת, במקביל לעמידה ביעדיו העסקיים של הבנק.

להלן הפונקציות המעורבות בניהול ובקרת הסיכונים בבנק:

דירקטוריון הבנק

תפקידיו העיקריים של הדירקטוריון הינם התווית אסטרטגית הסיכון ותיאבון הסיכון של הבנק, ואישור מסגרת ניהול הסיכון המעוגנת במסמכי המדיניות של הבנק, אשר תנחה את הבנק בפעילותו השוטפת. על הדירקטוריון לפקח על פעולות ההנהלה, ועל עקביותן עם מדיניות הדירקטוריון, לוודא קיומם של תחומי אחריות ודרכי דיווח ברורים בבנק, להתוות תרבות ארגונית, הדורשת יישום סטנדרטים גבוהים של התנהגות מקצועית ויושרה, ולוודא שהבנק פועל תוך ציות לחוק ולרגולציה.

הדירקטוריון פועל במספר ועדות מקצועיות, אשר תפקידן לקיים דיון ממצה ומעמיק בנושאים השונים לפני הבאתם לדיון ואישור במליאת הדירקטוריון.

ועדה לניהול סיכונים

ועדה הדנה בנושאים הקשורים לניהול ולבקרת הסיכונים בבנק, לרבות תכנון וניהול ההון.

באחריות הועדה אישור מיפוי הסיכונים של הבנק, ואישור מסמכי המדיניות הייעודיים לכל אחד מהסיכונים המהותיים בבנק. מסמכים אלה מגדירים את מהות הסיכון ותיאבון הסיכון המותאם לפעילות האסטרטגית, וכן את תהליכי ניהול הסיכון והשיטות הננקטות בבנק להפחתתו, לרבות תהליכי ניטור ובקרה אפקטיביים.

הועדה דנה בתדירות רבעונית במסמך הסיכונים של הבנק, המציג ראייה כוללת של כלל הסיכונים והתפתחותם לאורך זמן ובדגש על אירועי הרבעון המדווח, בדוח הסיכונים הרבעוני, וכן, במסמך ה-ICAAP השנתי ותוצאות השפעת תרחיש קיצון מאקרו כלכלי האחיד של בנק ישראל על נתוני הבנק, רווחיותו וציבות ההון שלו.

בפני הועדה מובאות סקירות מורחבות בנושאים שונים בתדירות קבועה. כמו כן דנה הועדה במוצרים חדשים הנדרשים לאישור הדירקטוריון, הוראות והנחיות רגולטוריות חדשות ומעודכנות בקשר לניהול הסיכונים בבנק, תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים וכל נושא אחר, הרלבנטי לניהול הסיכונים.

ועדת ביקורת

ועדת הביקורת אחראית לפקח על עבודת המבקר הפנימי של הבנק, וכן על עבודת רואה החשבון המבקר של הבנק. במסגרת זו דנה הועדה בדוחות הכספיים של הבנק ובדוח הסיכונים וממליצה לדירקטוריון על אישורם. ועדת הביקורת דנה בדוחות ביקורת של המבקר הפנימי ובדוחות של רואה החשבון המבקר ושל המפקח על הבנקים או רשות מוסמכת אחרת. מתפקידי ועדת הביקורת לעמוד על ליקויים בניהול העסקי של הבנק, לרבות אלה הנובעים מליקויים ארגוניים, תוך התייעצות עם המבקר הפנימי הראשי או עם רואה החשבון המבקר, ולהציע לדירקטוריון דרכים לתיקונם.

ועדת אשראי

הועדה אחראית על אישור מסמך מדיניות האשראי. כמו כן, אישור בקשות אשראי החורגות מהמגבלות שנקבעו במדיניות האשראי. בנוסף, דנה הועדה בדוחות בקרת אשראי ודיווחי אשראי שוטפים ובנושאים כלליים בתחום האשראי.

ועדת תגמול

הועדה דנה וממליצה לדירקטוריון על מדיניות התגמול. כמו כן, הועדה מאשרת תנאי התקשרות עם נושאי משרה.

המנהל הכללי

המנהל הכללי של הבנק אחראי על הניהול השוטף של ענייני הבנק במסגרת המדיניות שקבע הדירקטוריון ובכפוף להנחיותיו ובפרט על יישום האסטרטגיה והתוכניות העסקיות של הבנק. במסגרת זו, אחראי המנהל הכללי על ניהול כלל הסיכונים של הבנק, ועל הובלת ההנהלה ומנהלי הסיכונים לניהול אינטגרטיבי ומקיף של הסיכונים וההון, ויישום מערך בקרה פנימית אפקטיבי.

המנהל הכללי מקבל סקירות ודיווחים שוטפים וסדירים, על פרופיל הסיכונים של הבנק, במתכונת ובמועדים שנקבעו בהתאם להחלטות דירקטוריון ועל פי הוראות ניהול בנקאי תקין. המנהל הכללי אחראי על דיווחים לדירקטוריון, על פי המתכונת שנקבעה בנהלי הבנק, ובכלל זה דיווחים בדבר ניהול הסיכונים של הבנק ובפרט בדבר אירועים חריגים ו/או חריגות מתיאבון הסיכון.

הנהלת הבנק

הנהלת הבנק אחראית להבטיח שפעילות הבנק עומדת בהלימה עם האסטרטגיה העסקית ויעדיה כפי שהותוותה על ידי הדירקטוריון ובמסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר. במסגרת זו אחראית ההנהלה להנחיל בבנק, על כלל עובדי, את התרבות הארגונית של ניהול הסיכונים וכן לפעול ליישום המערכות והתהליכים לניהול סיכונים אקטיבי ויעיל.

המבנה הארגוני של הבנק נועד לתמוך בהשגתם של יעדי הבנק העסקיים ובקיומם של תהליכי ניהול ובקרת סיכונים הולמים. יצוין כי בדומה לתהליכים עסקיים, גם תהליכי ניהול הסיכונים אינם סטטיים, אלא מתעדכנים ומתפתחים כל הזמן, הן בעקבות רגולציה מקומית ו/או פרקטיקה בינלאומית והן בהתאם לצרכים העסקיים.

בבנק פועלות ועדות ניהול סיכונים בכל הרמות הניהוליות. ועדות אלה פועלות כפורומים ניהוליים ומקצועיים, שמטרתם לייצר דיון בסוגיות בניהול ובקרת הסיכונים, ולקדם המהלכים הנדרשים לשדרוג מתמשך של מסגרת ניהול הסיכונים של הבנק.

ועדות ההנהלה העיקריות הינן: ועדת אשראי עליונה, ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה) ועדת שלוחות חוץ לארץ, וועדת הנהלה לניהול סיכונים הדנה במסמך הסיכונים הרבעוני. מנהל הסיכונים הראשי ונציגים נוספים מהחטיבה לבקרת סיכונים לפי העניין, חברים בוועדות אלה. הועדות פועלות במצבי שגרה וחירום, על פי נהלים מפורטים.

מנהל הסיכונים הראשי

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, משמש כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO). החטיבה מהווה נדבך מרכזי בפעילות קו ההגנה השני של הבנק ופועלת באופן בלתי תלוי בפעילות היחידות הנוטלות סיכון, כאשר ל-CRO, גישה ישירה לדירקטוריון הבנק.

ה-CRO, אחראי לשמירת רמה נאותה של ניהול ובקרת סיכונים בבנק, תוך שמירה על מערך דיווחים חוצה בנק, מעורבות אקטיבית בתהליך תכנון ההון, ואחריות לוודא כי מתקיימים כל המהלכים והתהליכים המבטיחים כי הבנק עומד בתיאבון הסיכון, התואם את פרופיל הסיכון שלו, כפי שאושר על ידי הדירקטוריון.

באחריות ה-CRO לוודא כי מתקיימים תהליכים לזיהוי, ניהול, מדידה, בקרה, מזעור והפחתה ודיווח שוטף של הסיכונים הגלומים בפעילות העסקית של הבנק.

מנהל הסיכונים אחראי על הסדרת מסגרת תיאבון הסיכון של הבנק ובכללו הובלת גיבוש מסמכי המדיניות השונים, אתגור ניהול ההון ואתגור תוכניות העבודה. כמו כן, ניתוח אירועי כשל מהותיים וביצוע תחקירים ותהליכי הפקת לקחים הנובעים מהם.

מנהל הסיכונים הראשי, הינו האחראי הישיר על מספר סיכונים, הקשורים עם סיכוני הבקרה הפנימית של הבנק. כמו כן, אחראי על בקרת סיכוני האשראי ועל אנליזת האשראי המהווה גורם בלתי תלוי הנוטל חלק באישורי האשראי.

חטיבת הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, במטרה לבחון את מסגרת אפקטיביות הבקרה הפנימית בבנק. פעילות זו מתבצעת בדרך כלל בדיעבד, כשהיא משתמשת במגוון כלים לרבות: תוכנית עבודה ממוקדת סיכונים המבוססת בין היתר על תוצאות תהליך ה-ICAAP תחקירים ובדיקות נקודתיות. תוצאות עבודת הביקורת והמלצותיה מופצות ליושב ראש הדירקטוריון, יושב ראש ועדת הביקורת, מנהל כללי והפונקציות הרלבנטיות בבנק, תוך מעקב אחר יישום המלצות.

לפרטים נוספים בדבר פעילות חטיבת הביקורת הפנימית, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכון הפועלים בבנק

במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ובהתאם למדיניות מבחני המצוקה של הבנק, פועלים בבנק פורומים נוספים לניהול ובקרת הסיכונים וההון וביניהם:

- ועדת הנהלה לניהול סיכונים - דיון בפרופיל הסיכון, רמת הסיכון והחשיפות אל מול תיאבון הסיכון. התפתחות ערכי הסיכון בתקופה הנסקרת ואירועים מהותיים שהשפיעו על פרופיל הסיכון.
- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה מייעצת לניהול הבנק בתחום ניהול, בקרה וניטור הסיכונים התפעוליים וסיכונים מעילות והונאות.
- פורום בקרה פנימית - מקיים אינטגרציה בין הגורמים השונים בבנק האחראים ליישום מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.
- פורום תכנון וניהול ההון - למעקב אחר התפתחות ההון של הבנק, לנוכח יעדי הבנק.
- פורום לניטור סיכונים (פנ"ס) - שורה של פורומים, המובלים על ידי מנהל הסיכונים הראשי, בשיתוף עם מנהלי היחידות העסקיות, העוסקים באישור מתודולוגיות לניהול סיכונים, תרחישי קיצון, תיקוף מודלים והמלצות ליישום, אישור מסמכי מדיניות ונהלים והיבטים של סיכונים תפעוליים לרבות סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותהליכים להפקת לקחים, וכן מגוון נושאים העולים מתוך ניהול הסיכונים והבקרה הפנימית של כל יחידה עסקית.
- פורומים יעודיים בתחום הציות, כולל ניהול סיכונים חוצי גבולות.
- פורום מבחני קיצון באשראי - מאשר ומפתח מתודולוגיות ומודלים לתרחישי קיצון באשראי, סקירה של פרקטיקות מקובלות והגברת השימושיות בתוצאות תרחיש הקיצון בקביעת תיאבון הסיכון.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - ועדה המייעצת ל-CRO, בתחומי הסיכונים התפעוליים.
- ועדת היגוי אבטחת מידע וסייבר - ועדה המייעצת ל-CRO בתחום אבטחת מידע וסיכונים סייבר.

הקוד האתי

שקיפות מלאה הינה תנאי הכרחי לממשל תאגידי בכלל, ולממשל תאגידי של ניהול סיכונים יעיל בפרט. מדיניות גילוי נאות של אירועים, תהליכים תומכים ומבנה ארגוני הולם, יוצרים ממשקי עבודה שוטפים התומכים ומאפשרים לדירקטוריון הבנק לבצע את תפקידו. הדירקטוריון והנהלת הבנק מעודדים בקרב הארגון רמה גבוהה של אתיקה ויושרה. אחד האמצעים המהותיים להנחלת האתיקה והיושרה הוא הכנת קוד אתי לבנק והטמעתו בקרב כל עובדי הבנק.

בבנק פועלת ועדת אתיקה בראשות מזכיר הבנק. הועדה המתכנסת אחת לחודש, כוללת את נציגי יחידות המטה והסניפים, ופועלת להטמעת הקוד האתי באופן שוטף, על ידי פרסום דילמות לעובדי הבנק, דיון בדילמות העולות מהשטח, ובחינת תהליך הטמעת הקוד האתי.

ערכי הקוד האתי של הבנק, הכוללים: אמינות, נאמנות, כבוד האדם, מצוינות, יושרה, הוגנות, שקיפות, מחויבות, שלובים ותומכים באסטרטגיה של הבנק כבנק אישי ואנושי.

מדיניות התגמול של הבנק

לפרטים בדבר מדיניות התגמול של הבנק ראה פרק תגמול בדוח הסיכונים לשנת 2017, באתר האינטרנט של הבנק.

הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בחברות הבת

במסגרת ניהול הסיכונים הקבוצתי הכולל בבנק מתבצע תיאום עם החברות הבנות של הבנק בנושא ניהול הסיכונים. פיקוח ובקרת חברות בנות מתבצע באופן שוטף ומתקבלים דיווחים מהחברות הבנות בדבר פירוט החשיפות שלהן לסיכונים השונים. דיווחי החברות הבנות של הבנק משולבים במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

לבנק מסגרת לניהול ובקרת הסיכונים, מסגרת זו מותאמת למצב השווקים, ליעדיו העסקיים של הבנק ולהוראות בנק ישראל. מסגרת זו בנויה ממספר נדבכים הפועלים יחדיו ביחידות הבנק, שנועדו להבטיח כי הבנק מסוגל לנהל, למדוד ולמצער את הסיכונים שלו בשגרה, ובעת אירוע קיצון או אירוע חירום פנימי או חיצוני.

הנדבכים והעקרונות העיקריים שנקבעו הינם:

- מיפוי זיהוי הסיכונים להם חשוף הבנק - תהליך זיהוי הסיכונים הוא תהליך מהותי בסיסי שמטרתו להבטיח מיפוי נכון של הסיכונים אליהם הבנק חשוף, תוך התייחסות לשינויים הדינמיים בסביבה העסקית ובפעילות הבנק. תהליך מוסדר למיפוי זיהוי הסיכונים בבנק, מתבצע לפחות אחת לשנה, כאשר בגין כל סיכון נקבע האם הוא מהותי לפעילות הבנק, לפי סף מהותיות לפוטנציאל הנזק להון הבנק בתרחישי מהלך עסקים רגיל וקיצון. לכל סיכון שמופה כמהותי, ממונה מנהל סיכון, ברמת חבר הנהלה.
 - קביעת תיאבון סיכון - תיאבון הסיכון הכולל הנקבע על ידי דירקטוריון הבנק, מבטא את מגבלות החשיפה שהדירקטוריון מוכן לקבל על עצמו בשגרה ובעת קיצון. תיאבון הסיכון מוגדר כמותית ואיכותית ועומד בקשר ישיר עם האסטרטגיה העסקית של הבנק ורמת הנזילות וההון הנדרשת לעמידה ביעדים האסטרטגיים.
 - תיאבון הסיכון הכולל של הבנק, מהווה את אבני היסוד של פעילות הבנק, ואינו משתנה באופן תדיר. מדיניות הבנק בתחום תיאבון הסיכון הינה למקסם תשואה/תועלת ברמת סיכון נמוכה יחסית.
 - הדירקטוריון קבע מפת עקרונות יסוד המגדירה את תיאבון הסיכון הכולל של הבנק תוך התייחסות למדדי "סיכון" ו"פוטנציאל השפעה על תשואה/תועלת הבנק". תיאבון הסיכון הפרטני לכל אחד מהסיכונים, נגזר מאחד או יותר מעקרונות היסוד של הבנק לתיאבון הסיכון, וכולל מגוון מדדים כמותיים ואיכותיים התומכים בהשגת המטרות העסקיות בגבולות הגזרה של תיאבון הסיכון. להנהלת הבנק תיאבון סיכון אפס בהתייחס לחריגה ממגבלות הדירקטוריון, ולפיכך, הטילה ההנהלה מגבלות משלה על חלק ממדדי הסיכון. מגבלות ההנהלה נקבעו ברף סיכון נמוך יותר ממגבלות הדירקטוריון. מגבלות אלה משמשות כהתראה לפני הגעה לטווח תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון.
 - מסמכי מדיניות לניהול הסיכונים השונים - לכל סיכון מהותי קובע הדירקטוריון מסמך מדיניות יעודי המתווה את מסגרת ניהול הסיכון, תיאבון הסיכון הפרטני והעקרונות הנדרשים לטיפול בסיכון, כולל הפורומים והגורמים הנושאים באחריות לניהול ובקרת הסיכון, אופן מדידת הסיכון, הדרישות העסקיות והרגולטוריות, והדרכים להפחתתו ומזעורו. מסמכי המדיניות ערוכים ככלל במתודולוגיית ארבעת ה-M, שנקבעה בבנק כמתודולוגיה לניתוח וניהול הסיכונים, כדלהלן:
 - Material (מהותיות) - בחינה האם הסיכון מהותי לפעילות הבנק בשגרה או בחירום.
 - Measured (מדידה) - מיפוי שיטות המדידה, המערכות והמודלים המרכזיים בהם משתמש הבנק
 - Managed (ניהול ובקרה) - מיפוי והגדרת שיטות ניהול ובקרת הסיכון.
 - Mitigated (הפחתה) - שיטות הפחתה, המאפשרות למצער את רמת החשיפה של הבנק לסיכון. שיטות הפחתה בין שהן פיננסיות ובין שאינן פיננסיות, כגון: עסקאות גידור, הדרכות, תחקירים, תהליכי הפקת לקחים, וקיומם של פורומים שהוקמו לשם התמודדות עם התפתחות הסיכון במצב שגרה ובמצבי חירום.
- כמו כן, הנהלת הבנק קבעה שורה של נהלים, המבטיחים כי קווי ההגנה שנקבעו מיישמים באופן הולם את העקרונות שנקבעו במדיניות.
- פרופיל הסיכון - פרופיל הסיכון משקף את החשיפה שהבנק לוקח בפועל, אל מול תיאבון הסיכון שהוגדר, התואם את יעדי התוכנית האסטרטגית ותוכנית העבודה, וכן את התפתחות תנאי המאקרו בשווקים, כולל האפשרות להתרחשות מבחני קיצון "סבירים" (שאינם מבחני איום). מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק הוא המסמך המהווה את כלי הדיווח המרכזי של הנהלת הבנק בדבר פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון. המסמך מציג מבט איכותי וכמותי על התפתחותם של כל מדדי הסיכונים שנקבעו, כאשר דגש רב ניתן בדיונים על מדדים המתקבלים לתיאבון הסיכון, השלכות התקרבות זו על פרופיל הסיכון והפעולות הנדרשות כדי להקטין את רמת הסיכון.
 - מבחני המצוקה מהווים כלי חשוב ומשלים למדדי הסיכון השוטפים במסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק ואומדים את הסיכון בראייה נוכחית ועתידית. מבחני המצוקה מציפים מוקדי סיכון, מהותיים, משמשים כלי תומך לקבלת החלטות עסקיות ואמצעי משלים למדידת סיכונים במודלים כמותיים לזיהוי סיכונים שאינם מזוהים במודל בשל מגבלות מובנות במודלים. לבנק מגוון רחב של מבחני מצוקה, הפועלים כדי לאמוד את פוטנציאל פגיעת הסיכונים השונים ביעדיו העסקיים והפיננסיים. מבחני המצוקה העיקריים בהם משתמש הבנק בפעילותו השוטפת, וכחלק מתכנון ההון המתבצע במסגרת תהליך ה-ICAAP, מבחני הקיצון מתבצעים ברמות חומרה שונות ולאופקי זמן שונים ונקבעים בהתבסס על מגוון שיטות כגון: ניתוחי רגישות; תרחישים סובייקטיביים; מבחני מצוקה היסטוריים המתבססים על אירועי קיצון שהתרחשו בעבר בשוק המקומי או בחוץ לארץ, תוך שהם משחזרים את אירועי העבר, ובוחנים את השפעתם על התיק הנוכחי של הבנק; תרחישי מאקרו, לפי הנחות הבנק או לפי תרחישים שניתנו לכלל המערכת הבנקאית על ידי בנק ישראל (כגון: תרחישי קיצון מאקרו כלכלי אחיד, בו פיתח הבנק משוואות המתרגמות את השפעת גורמי המאקרו על התיק) מבחני המצוקה מבוצעים בכל הרמות: רמת תיק או עסקה, רמת סיכון, רמת מגזר או ענף, תרחישים מערכתיים האומדים את ההשפעה עבור מספר סיכונים במקביל, תוך התייחסות לקשר בין הסיכונים השונים. וכן, תרחישים על כלל הבנק (כגון: תרחישי איום).
 - תהליך הערכה הפנימי של הלימות ההון (ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) - מסמך המתאר תהליך זה מוגש אחת לשנה, להנהלת הבנק, לדירקטוריון הבנק ולבנק ישראל, ומציג סיכום התהליך הפנימי שמקיים הבנק

להערכת הלימות הונו. תהליך תכנון ההון של הבנק, המתבצע לאופק תכנון של כשלוש שנים, נועד להבטיח כי יוחזק על ידי הבנק הון הולם, התומך בכלל הסיכונים הגלומים בפעילות הבנק, בשגרה בהתאם לתוכנית האסטרטגית של הבנק ובאירועי קיצון (ראה הרחבה בפרק הלימות ההון). כמו כן בחינת נאותות תהליכי הניהול והפחתת הסיכונים, תהליכים הכוללים הערכה עצמית של הסיכונים, איכות ניהולם וכיוון התפתחותם, על ידי בקרי הסיכון ומנהלי הסיכון וכן סקירה בלתי תלויה של הביקורת הפנימית להערכת האפקטיביות של מסגרת הבקרה הפנימית של הבנק.

- תיקוף מודלים (סיכון מודל) - לבנק תהליך מוסדר למיפוי המודלים הנדרשים בתהליך תיקוף, המודלים מסווגים לפי דרישות רגולציה ודרגות חומרה. תיקוף המודלים נעשה טרום כניסתם לשימוש ובתהליך שוטף (תקופתי). תדירות ביצוע תהליכי התיקוף נקבעת בהתאם להנחיות הרגולציה ומהותיות המודל. תיקוף המודלים נעשה בהתאם למתודולוגית תיקוף המודלים לרכיבים השונים תוך שמירה על עקרונות הפרדת התפקידים.
- מערכות טכנולוגיות תומכות ניהול ובקרת סיכונים - לבנק מערכות מדידה רבות המשמשות לצורך אמידת מכלול הסיכונים המהותיים אליהם הוא חשוף וכן, מערכות מידע התומכות במעקב, דיווח וניטור הסיכונים. ככלל, מדיניות הבנק היא לנהל ולנטר את הסיכונים תוך שימוש במערכות ממוכנות ומבוקרות, עם תלות מינימלית בתהליכים ידניים ובתדירות עדכון קרובה ככל הניתן לזמן אמת.

תרבות ניהול הסיכונים

קבוצת הבנק פועלת באופן מתמשך לפיתוח וחיזוק תהליכי ניהול סיכונים, ליצירת תרבות ניהול סיכונים ההולמת את פעילות הבנק ותומכת בהשגת יעדיו העסקיים.

ניהול הסיכונים הוא חלק אינטגרלי מהפעילות השוטפת בבנק, והחטיבה לבקרת סיכונים מעורבת בתהליכים המהותיים בבנק, בכל תחומי הפעילות. פעילות זו משתקפת בין היתר בתהליכים הבאים:

- אתגור תהליכים עסקיים ואסטרטגיים - החטיבה לבקרת סיכונים מאתגרת את תוכניות העבודה השנתיות, המבוססות על התוכנית האסטרטגית של הבנק. כמו כן עוקבת החטיבה אחר הסיכונים העיקריים הגלומים בפעילות החטיבות השונות, ניטורם, והפעולות להפחתת הסיכון והשפעתם על מימוש התוכניות העסקיות.
- תהליך לאישור מוצר או פעילות חדשה - להפעלת מוצר או פעילות חדשה בבנק (כמו גם, לעדכון של מוצר או פעילות קיימת) לשם השגת יעדים עסקיים, קיים פוטנציאל לחריגה ממסגרת ניהול ובקרת סיכון שנקבעה ובפרט, מתיאבון הסיכון. לפיכך, קבעו הנהלת ודירקטוריון הבנק במדיניות מסגרת ניהול הסיכונים את אופן הטיפול של הבנק במוצר או פעילות חדשה, הקובעת רשימת תיוג ייעודית, באמצעותה בוחן הבנק את השפעת השקת הפעילות או המוצר החדש על כל רשימת הסיכונים שמופו בבנק, לרבות התייחסות להיבטים תפעוליים, טכנולוגיים וחשבונאיים הכרוכים בהשקתו. השפעת המוצר או הפעילות החדשה על פרופיל הסיכון הנוכחי של הבנק, קובעת את מסלול האישור שלו, כאשר, אלה שיש להם השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, מאושרים בדירקטוריון.
- סקרי סיכונים - קיום תהליכים תקופתיים לביצוע סקרי סיכונים בתחומים שונים: הן תפעוליים והן בנושאי ציות ובקרה פנימית. סקרים אלה מהווים כלי תומך לניהול דינמי ואקטיבי של מפת הסיכונים.
- תחקירים ובדיקות אד הוק - קיום תהליך פנימי מתמשך של קווי ההגנה השונים לביצוע תחקירים ובדיקות אד הוק, בעקבות אירועים פנימיים ו/או אירועים חיצוניים, לרבות אירועים שהתרחשו במערכת הבנקאית העולמית. הפקת לקחים מאירועים אלה והטמעתם בבנק. תחקירים מהותיים שבוצעו בקשר עם ניהול סיכונים עולים לדיון עד לרמת דירקטוריון הבנק.
- מערך הדיווחים - תקשורת הסיכונים מהווה נדבך מרכזי ביכולת הבנק לנהל את הסיכונים שלו. לבנק הגדרה של מערך הדיווחים במדיניות מסגרת ניהול הסיכונים, הקובע את הדיווחים הנדרשים בשגרה, במצב התראה ובמצב קיצון (חירום), בין כל קווי ההגנה שנקבעו בבנק, לפי הצורך שנוצר, ובהתאם למצבי הטבע האפשריים.
- התנהלות בחירום - לבנק מסמכי מדיניות ונהלים מוסדרים להמשכיות עסקית באירועי חירום, הן אירועי חירום מערכתיים כדוגמת: אירוע ביטחוני, רעידת אדמה ועוד והן אירועים ספציפיים לבנק כדוגמת: כשל במערכות הבנק. כמו כן לבנק נוהל לפעילות עסקית בהתרחשות אירוע קיצון פיננסי בשווקים. פורומים ייעודיים למקרה חירום יופעלו בבנק על ידי מנהלי הסיכונים במקרה של התרחשות, או פוטנציאל להתרחשות אירועים כאלה בתחום סיכונים האשראי, השוק והנזילות. מסמכי המדיניות והנהלים שהוכנו על ידי יחידות הבנק קובעים תוכניות חירום אפשריות שאותן יכול הבנק להפעיל, לו התרחשו אירועים שכאלה.
- הדרכות - קיום מערך הכשרה והדרכה מקיף הכולל אמצעים שונים לרבות: לומדות מרחוק, הכשרות והדרכות ייעודיות בנושאי ניהול סיכונים ובדגש על רגולציה ובקרה פנימית, כנסים ייעודיים ועוד. כמו כן מתקיים קשר שוטף בין מנהלי הסיכון במטה ליחידות השטח ובפרט מול נציגים בכל אחת מיחידות הבנק שמונו כאחראיים בתחומי הסיכון השונים להנחלת עקרונות הפעילות ותקשור המידע ביחידות השונות.
- לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2017-2019 שאושרה על ידי הדירקטוריון ביום 20 במרץ 2017, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2017.
- לפרטים בדבר מבנה התגמול בבנק ותמיכתו בתרבות הסיכון, ראה פרק תגמול בדוח הסיכונים לשנת 2017, באתר האינטרנט של הבנק.

מבנה ההון הרגולטורי

ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים - הון רובד 1 (הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) והון רובד 2. הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ואת זכויות בעלי המניות החיצוניים בהון של חברות מאוחדות (עודף ההון בחברת הבת אינו מוכר).

בהון עצמי רובד 1 נכללים התאמות פיקוחיות וניכויים מההון - מוניטין, השקעות ברכיבי הון של תאגידים פיננסיים, הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידור תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן והתאמות בגין התחייבות של מכשירים נגזרים הנובעים משינוי סיכון האשראי של הבנק (DVA).

הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו בהוראות. נכון ליום 31 במרץ 2018 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף.

הון רובד 2 מורכב מהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ומכשירי הון העומדים בדרישות שנקבעו. מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.

להלן תמצית רכיבי ההון הפיקוחי, יחסי ההון לרכיבי סיכון של הקבוצה ויחסי ההון המזעריים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים:

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017		31 במרץ 2018	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני שקלים חדשים					
81	14,431	69	13,639	-	14,536
3	98	5	106	-	100
84	14,333	74	13,533	-	14,436
2,233	5,251	2,233	4,442	1,786	4,813
2,317	19,584	2,307	17,975	1,786	19,249
-	140,524	-	133,783	-	142,129
	10.20%		10.12%		10.16%
	13.94%		13.44%		13.54%
	9.86%		9.87%		9.86%
	13.36%		13.37%		13.36%

לפרטים בדבר הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילויי בנדבך השלישי של באזל ליום 31 במרץ 2018, בהשוואה ליום 31 במרץ 2017 וליום 31 בדצמבר 2017 ראה נספח להלן.

להלן תנועות בהון הפיקוחי במהלך התקופה, לרבות שינויים בהון העצמי רובד 1, הון רובד 1 והון רובד 2 (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017	31 במרץ 2017	31 במרץ 2018	
הון רובד 1			
13,318	13,318	14,333	יתרה ליום 1 בינואר
16	7	5	הנפקת הון מניות רגילות ופרמיה על המניות
8	(6)	(5)	שינוי בקרן הון מההטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
1,347	312	343	רווח נקי לתקופה
(334)	(40)	(110)	דיבידנד שהוכרז או חולק השנה
(2)	-	-	התאמות מתרגום דוחות כספיים של חברות כלולות
13	5	(42)	קרן הון מניירות ערך זמינים למכירה
(5)	(1)	(1)	קרן הון הנובעת מגידור תזרים מזומנים
(85)	(20)	(31)	קרן הון בגין זכויות עובדים
11	(48)	(70)	אחרים כולל התאמות רגולטוריות
42	9	15	זכויות שאינן מקנות שליטה
ניכיים			
			רווח כולל אחר מצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
2	(1)	-	רווחים או הפסדים מצטברים כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי של הבנק
14,333	13,533	14,436	יתרה לסוף התקופה
הון רובד 2			
4,888	4,888	5,251	יתרה ליום 1 בינואר
(464)	(447)	(454)	הפחתת מכשירי הון
33	1	16	תנועה בהפרשה קבוצתית להפסדי אשראי
794	-	-	הנפקת איגרות חוב עם המרה מותנית
5,251	4,442	4,813	יתרה לסוף התקופה

הלימות ההון

הבנק מנטר את יחס הלימות ההון והמינוף באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישות ההון של הבנק. לשם כך, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות, המתווה את העקרונות הנדרשים לניהול יחס הלימות ההון ויחס המינוף, ואת יעדי ההון של הבנק ("תיאבון סיכון"), המהווים שולי ביטחון מעבר לדרישות ההון והמינוף המזעריות הרגולטוריות. כמו גם הדיווחים הנדרשים והפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו. ניהול ותכנון ההון מתבצע על ידי פורום ייעודי בראשות מנהל החטיבה הפיננסית - CFO ובהשתתפות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים - CRO, מנהל חטיבת חשבונאות ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, ומנהלי החטיבות העסקיות בבנק. תכנון ההון השוטף מבוסס על הנחות העבודה של התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק, הן ביעדי הגידול בנכסי הסיכון והן ביעדי הגידול ברווחיות, וזאת בכפוף ליעדי ההון והמינוף ומדיניות חלקות הדיבידנד.

כחלק מיישום הנדבך השני של באזל III, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAP, שהינו תהליך הערכה פנימי של הסיכונים וההון המתבצע על ידי הבנק. התהליך נועד להבטיח כי רמת ההון הכולל של הבנק תואמת את פרופיל הסיכון שלו, יעדי ההון שקבע ויעדי התוכנית האסטרטגית. הן במהלך עסקים רגילים והן בתרחישי קיצון. בנוסף, נבחנו באופן איכותי תהליכי ניהול ובקרת הסיכונים והממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק. בחודש ינואר 2018, שלח הבנק לבנק ישראל את מסמך ה-ICAAP לשנת 2017. מסמך זה כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, ניתוח תמציתי איכותי וכמותי של הסיכונים המהותיים לבנק, ניהול יעדי ההון ויעדי התוכנית האסטרטגית, פרופיל הסיכון וההתפתחויות שחלו במהלך השנה בניהול הסיכונים השונים שזוהו ומופו בבנק וכן, תהליכי השיפור והשימושיות המתוכננים לשנה הקרובה.

החלק המרכזי במסמך מהווה את תהליך תכנון ההון הפנימי שובצע לאופק תכנון של שלוש שנים קדימה, מיום 30 ביוני 2017 ועד ליום 30 ביוני 2020. במסגרת זו, חושבה הקצאת ההון הנדרשת, בגין כל אחד מהסיכונים, החל מדרישות הנדבך הראשון, בתוספת ההון הנדרש בגין הנדבך השני. הנדבך השני כולל הקצאת הון בגין סיכונים שאינם מופיעים בנדבך הראשון, כגון: סיכונים ריכוזיות אשראי וסיכון ריבית בתיק הבנקאי וכן, הקצאת הון נוספות בגין סיכונים שנכללים בנדבך הראשון אך להערכת הבנק הקצאת ההון אינה מספקת ואינה הולמת את פרופיל הסיכון של הבנק. הקצאת ההון מחושבת במצב של שגרה וכן בתרחישי מצוקה. תרחישי הקיצון מבוצעים במספר אופנים, החל מביצוע תרחישים ברמה של סיכון בודד, דרך ביצוע תרחיש מערכתי וכלה בביצוע מבחני איום. מבחנים אלה נועדו לוודא כי יש בידי הבנק כריות הון מספקות כדי לשרוד גם בתרחישים הוליסטיים, עם סיכון מזערי להתרחשות - אירועים קיצוניים בכל מימדי פרופיל הסיכון של הבנק, כולל השפעות בגין סיכונים

שלא הוקצה כנגדם הון בשלבים הקודמים, כגון: סיכוי מוניטין ונדילות. המגבלה שנקבעה ליחס הון עצמי רובד 1 תחת תרחיש איום, הינה יחס מינימלי של 6.5%. תוצאות התהליך מצביעות על כך כי לבנק הון זמין גבוה מההון הנדרש גם לאחר הפעלת תרחיש קיצון ואיום, קרי לבנק כרית ספיגה הונית מספקת להתמודדות עם מגוון הסיכונים הכרוכים בפעילות הבנק, גם תחת אירועי קיצון.

באזל III

בסוף שנת 2010 אימצה ועדת באזל הוראה חדשה, המכונה באזל III. הוראה זו, פרי המשבר האחרון בשווקים הבינלאומיים, מכילה אוסף של תיקונים להוראת באזל II, וביניהם: חיזוק בסיס ההון, העלאת יחסי ההון המזעריים, קביעת מדדים חדשים ומתודולוגיות לטיפול בסיכון הנזילות, חיזוק המתודולוגיה להתמודדות עם סיכון הצד הנגדי (כולל הקצאת הון כנגד סיכון זה, במסגרת הנדבך הראשון), קביעת יחס מינוף כיחס חדש במסגרת מדדי ניהול הסיכונים, חיזוק התהליכים לביצוע מבחני מצוקה ותהליכים נוספים שנועדו לשפר את יכולות ניהול ובקרת הסיכונים במסגרת הפיננסיים. על פי לוח הזמנים שנקבע על ידי הוועדה, היא מיושמת ברחבי העולם בהדרגה, החל משנת 2013.

החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 2011-201.

להלן העדכונים והשפעות העיקריות של יישום ההוראות על מדידת הלימות הון:

- החמרת הקריטריונים להכרה במרכיבי ההון שיקללו בהון עצמי רובד 1.
- הוספת הקצאת הון בגין הפסדי CVA (הפסדי שערור לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, Credit Value Adjustments) - בנוסף לדרישת הון בגין סיכון לכשל הנובעת מסיכון אשראי של צד נגדי לפי הגישה הסטנדרטית, נדרשת הקצאת הון לכיסוי הסיכון להפסדים פוטנציאליים שעלולים להיווצר משערור לשווי שוק של נגזרים מעבר לדלפק (OTC).
- החמרה ועדכון הקריטריונים להכרה במכשירי חוב, כמכשירים הוניים, הנכללים בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2. מכשירי ההון מסוג CoCo (Contingent convertible capital instrument), כוללים מנגנונים לספיגת הפסדים לרבות הפסקת תשלומי ריבית למחזיקים במכשיר (קיים בהון רובד 1 נוסף, בלבד), ומנגנון לספיגת הפסדי קרן לפיו תתבצע המרה למניות או הפחתת קרן כאשר יחס הון עצמי רובד 1 יורד מתחת לטריגר כמותי שנקבע, או כאשר נמסרה הודעת המפקח על הבנקים, לפיה הפעלת המנגנון לספיגת הפסדי קרן, הכרחי לשמירת יציבות התאגיד הבנאי, אירוע "אי קיימות" של הבנק. הטריגרים הכמותיים שנקבעו להון רובד 1 נוסף והון רובד 2 הינם בשיעורים של 7% ו-5% בהתאמה. נכון ליום 31 במרץ 2018 אין לבנק מכשירי הון הנכללים בהון רובד 1 נוסף.
- ביטול האבחנה שהייתה קיימת בהוראה הקודמת, בין סוגי ההון ברובד 2 (רובד 2 תחתון ורובד 2 עליון) כך שהון רובד 2 הוא אחיד.
- כתיב התחייבויות נדחים, שהוכרו כמכשירי הון רובד 2 על פי ההוראות הקודמות, אינם כשירים כהון פיקוחי על פי ההוראות הנוכחיות, בעיקר עקב היעדר מנגנון ספיגת הפסדים. על כן, נקבעו הוראות מעבר לפיהם מכשירים אלה יוכרו להון רובד 2 ב-80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 והפחתה של 10% בכל שנה עד ליום 1 בינואר 2022.
- הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - סכום ההפרשה הקבוצתית יוכר כהון רובד 2 עד לתקרה של 1.25% מנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי. מנגד, סכום ההפרשה התווסף לנכסי הסיכון המשוקללים לסיכון אשראי.
- מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי - מיסים נדחים הנובעים מהפרשי עיתוי (ועד ל-10% מהון עצמי רובד 1) - משוקללים במשקל סיכון של 250%.

בעקבות פרסום הוראות המפקח על הבנקים לגבי אימוץ המלצות באזל III בישראל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 14 באוגוסט 2013, כי יעד יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ליום 31 בדצמבר 2014, לא יפחת משיעור של 9% תוך שמירה על שולי ביטחון נאותים.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 לפיו יעד הון עצמי רובד 1 ויעד ההון הכולל לרכיבי סיכון יכללו תוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיר.

יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי הנדרשים על ידי המפקח על הבנקים, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח הינם 9.86% ו-13.36% בהתאמה.

יעד זה, יכול שישתנה בהתאם לנתונים בפועל של תיק האשראי לדיר ושל סך נכסי הסיכון.

לפרטים בדבר מדיניות הדיבידנד המעודכנת ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים לשנת 2017.

נכסי הסיכון כוללים בנדבך הראשון, נכסי סיכון בגין סיכויי אשראי, סיכויי שוק, סיכון תפעולי וסיכון נגזרים צד נגדי CVA. סיכון האשראי הוא הסיכון המהותי בבנק ונכסי הסיכון בגינו מהווים שיעור של כ-93% מסך נכסי הסיכון.

להלן התפלגות נכסי סיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי לפי קבוצות חשיפה (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017		31 במרץ 2018		קבוצת חשיפה
יתרות משוקללות דרישת הון ⁽³⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽²⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽¹⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽¹⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽¹⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽³⁾ של נכסי סיכון	
92	688	86	643	95	712	חובות של ריבוניות
102	766	87	649	110	821	חובות של ישויות סקטור ציבורי
124	927	100	752	115	862	חובות של תאגידים בנקאיים
4,992	37,362	4,763	35,626	5,024	37,608	חובות של תאגידים
328	2,459	276	2,065	336	2,515	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
1,899	14,217	1,790	13,388	1,931	14,454	חשיפות קמעונאיות ליחידים
916	6,858	880	6,581	926	6,930	הלוואות לעסקים קטנים
8,319	62,265	7,948	59,446	8,418	63,006	משכנתאות לדיור
595	4,454	593	4,432	582	4,355	נכסים אחרים
17,367	129,996	16,523	123,582	17,537	131,263	סך הכל

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.37% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

קבוצת החשיפה העיקרית הינה המשכנתאות לדיור, פעילות הליבה של הבנק. תיק המשכנתאות לדיור מהווה כ-66% מתיק האשראי של הבנק, ומשקל הסיכון הממוצע הוא 52%, כך שמשקל נכסי הסיכון בגין המשכנתאות לדיור הוא כ-48% מנכסי הסיכון בגין אשראי. מקדם זה משקף את רמת הסיכון הנמוכה יותר בסגמנט זה, ביחס לחובות אחרים, הן לאור הפיזור הנרחב בין הלווים והן לאור הבטוחה המוצקה במקדמים גבוהים ביחס לחוב.

להלן נכסי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון שוק, סיכון⁽⁴⁾ CVA וסיכון תפעולי (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017		31 במרץ 2018		קבוצת חשיפה
יתרות משוקללות דרישת הון ⁽³⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽²⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽¹⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽¹⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽¹⁾ של נכסי סיכון	יתרות משוקללות דרישת הון ⁽³⁾ של נכסי סיכון	
214	1,605	169	1,266	227	1,699	סיכון שוק
71	529	99	737	72	538	סיכון CVA בגין נגזרים ⁽⁴⁾
1,121	8,394	1,096	8,198	1,153	8,629	סיכון תפעולי ⁽⁵⁾
1,406	10,528	1,364	10,201	1,452	10,866	סך הכל
18,773	140,524	17,887	133,783	18,989	142,129	סך נכסי הסיכון

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.37% מיתרות נכסי הסיכון.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36% מיתרות נכסי הסיכון.

(4) Credit Value Adjustments, שערור לשווי שוק בגין סיכון אשראי של צד נגדי, בהתאם להוראות באזל III.

(5) הקצאת ההון בגין הסיכון התפעולי חושבה לפי הגישה הסטנדרטית.

הקצאת ההון בגין סיכון שוק הכוללת סיכון ריבית בתיק הסחיר, המחושב במודל הסטנדרטי לפי שיטת המח"מ, סיכון בגין חשיפות מטבע וסיכון תיק האופציות המחושב במודל הסטנדרטי לפי שיטת גמא ווגא, היא נמוכה. תוצאה המשקפת את מדיניות הבנק לניהול סיכונים השוק ותיאבון הסיכון הנמוך שהוגדר ביחס לסיכונים אלה. יצוין כי סיכון הריבית בתיק הבנקאי מטופל במסגרת הקצאת ההון בנדבך השני.

הקצאת ההון בגין סיכון CVA נמוכה מאוד ומשקפת את המדיניות השמרנית של הבנק לפעילות בנגזרים מול צדדים נגדיים, בעלי סיכון אשראי נמוך.

הקצאת ההון בגין סיכון תפעולי חושבה לפי השיטה הסטנדרטית. לפי גישה זו פולח הבנק לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כאשר לכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת רגישות קו העסקים להפסדים בגין סיכון תפעולי. משקלי הסיכון נעים בטווח שבין 12% לבנקאות קמעונאית לבין 18% למימון תאגידיים. פעילות הבנק היא ברובה קמעונאית ולפיכך מרבית נכסי הסיכון התפעולי הם בגין קו עסקים זה ומשקל הסיכון הממוצע הכולל של הבנק הוא כ-12.5%.

להלן ההון לצורך חישוב יחס ההון לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים:

ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 במרץ 2017	ליום 31 במרץ 2018	
14,333	13,533	14,436	הון עצמי רובד 1
5,251	4,442	4,813	הון רובד 2
19,584	17,975	19,249	סך הכל הון כולל

יחס הון לרכיבי סיכון			
ליום 31 בדצמבר 2017	ליום 31 במרץ 2017	ליום 31 במרץ 2018	
10.20	10.12	10.16	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.94	13.44	13.54	יחס ההון הכולל לרכיבי הסיכון
9.86	9.87	9.86	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
13.36	13.37	13.36	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ⁽¹⁾

חברות בת משמעותיות

בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ והחברות המאוחדות שלו			
9.27	9.53	9.39	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.01	13.42	13.11	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.00	9.00	9.00	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.50	12.50	12.50	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים

(1) יחסי ההון הנדרשים על ידי המפקח מיום 1 בינואר 2015. החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת ליחסים אלה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיוור.

מידע נוסף הנוגע להלימות ההון

להלן פרטים בדבר נכסים משוקללים בסיכון לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 במרץ 2018											
סך הכל באחוזים	סך הכל בסכום	פעילות חוץ לארץ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים	עסקים זעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	סיכון אשראי (כולל CVA)
93%	131,801	3,625	4,273	2,420	18,514	6,818	8,537	7,380	41	80,193	סיכון אשראי (כולל CVA)
1%	1,699	-	1,699	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6%	8,629	234	386	156	1,196	441	552	477	3	5,184	סיכון תפעולי
100%	142,129	3,859	6,358	2,576	19,710	7,259	9,089	7,857	44	85,377	סך הכל
100%	100%	3%	4%	2%	14%	5%	6%	6%	0%	60%	סך הכל באחוזים

ליום 31 במרץ 2017											
סך הכל באחוזים	סך הכל בסכום	פעילות חוץ לארץ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים	עסקים זעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	סיכון אשראי (כולל CVA)
93%	124,319	3,310	3,401	2,463	19,709	5,715	7,389	6,608	40	75,684	סיכון אשראי (כולל CVA)
1%	1,266	-	1,266	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6%	8,198	216	305	198	1,249	373	449	431	3	4,974	סיכון תפעולי
100%	133,783	3,526	4,972	2,661	20,958	6,088	7,838	7,039	43	80,658	סך הכל
100%	100%	3%	4%	2%	16%	5%	6%	5%	0%	60%	סך הכל באחוזים

ליום 31 בדצמבר 2017											
סך הכל באחוזים	סך הכל בסכום	פעילות חוץ לארץ	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים	עסקים זעירים	בנקאות פרטית	משקי בית	סיכון אשראי (כולל CVA)
93%	130,525	3,274	4,500	2,153	19,508	6,595	8,370	6,998	29	79,098	סיכון אשראי (כולל CVA)
1%	1,605	-	1,605	-	-	-	-	-	-	-	סיכון שוק
6%	8,394	208	388	137	1,239	419	532	444	2	5,025	סיכון תפעולי
100%	140,524	3,482	6,493	2,290	20,747	7,014	8,902	7,442	31	84,123	סך הכל
100%	100%	2%	5%	2%	15%	5%	6%	5%	0%	60%	סך הכל באחוזים

כאמור לעיל, מרבית הפעילות היא קמעונאית (כולל הלוואות לדיור) ולפיכך מגזר משקי הבית, מהווה כ-60% מסך נכסי הסיכון בבנק.

להלן תנועה בנכסים משוקללים בסיכון במהלך התקופה עבור כל סוג של נכס משוקלל בסיכון:

2017 בדצמבר 31	2017 במרץ 31	2018 במרץ 31	
			תנועה בנכסי סיכון אשראי
122,605	122,605	130,525	יתרה ליום 1 בינואר
8,224	1,169	1,259	שינוי בנכסי סיכון חשיפה באשראי
161	126	34	שינוי בנכסי סיכון חשיפה בניירות ערך
29	361	214	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפה בנגזרים
(346)	20	(142)	שינוי בנכסי סיכון בגין חשיפות חוץ מאזניות
(107)	101	10	שינוי ב-CVA
-	-	-	שינויים רגולטוריים
(41)	(63)	(99)	השפעות אחרות
130,525	124,319	131,801	נכסי סיכון אשראי לסוף התקופה
			תנועה בנכסי סיכון תפעולי
8,113	8,113	8,394	יתרה ליום 1 בינואר
885	346	715	שינוי בהכנסות מפעילות מימון (לרבות עמלות)
(704)	(290)	(560)	שינוי בהכנסות מימון שאינן מריבית
100	29	80	שינוי בהכנסה גולמית חברות בנות
8,394	8,198	8,629	נכסי סיכון תפעולי לסוף התקופה
			תנועה בנכסי סיכון שוק
1,184	1,184	1,605	יתרה ליום 1 בינואר
-	(9)	10	שינוי בסיכון מניות
38	92	(34)	שינוי בסיכון בסיס
240	(1)	177	שינוי בסיכון ריבית- סיכון שוק כללי
143	-	(59)	שינוי בסיכון אופציות
1,605	1,266	1,699	נכסי סיכון שוק לסוף התקופה

יחס המינוף

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. הוראה זו מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס מינוף, שנקבעו בחודש ינואר 2014. יחס המינוף מבטא באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רבד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד, החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018. יחס המינוף של הבנק במועד פרסום ההוראה היה גבוה מ-5% ועל כן יחס מינוף מינימלי זה חל על הבנק החל ממועד פרסום ההוראה.

ניהול יחס המינוף מתבצע כחלק מניהול הון במסגרת פורום ניהול ותכנון ההון.

יחס המינוף של הבנק ליום 31 במרץ 2018 הינו 5.43%, לעומת 5.48% ביום 31 בדצמבר 2017 ו-5.23% ליום 31 במרץ 2017.

להלן פרטים בדבר יחס המינוף (Leverage Ratio) של הבנק:

2017 בדצמבר 31	2017 במרץ 31	2018 במרץ 31	השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים)
239,572	234,071	242,805	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	-	התאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
1,197	1,370	1,465	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
19,474	20,043	20,081	התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים ⁽¹⁾
1,261	1,228	1,270	התאמות אחרות
261,504	256,712	265,621	חשיפה לצורך יחס המינוף

(1) המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי, בהתאם לכללי המדידה של הלימות ההון (באזל).

2017 בדצמבר 31	2017 במרץ 31	2018 במרץ 31	הרכב החשיפות ויחס המינוף (במיליוני שקלים חדשים)
חשיפות מאזניות			
237,029	230,989	240,462	נכסים במאזן ⁽¹⁾
(87)	(87)	(87)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רוברד 1
236,942	230,902	240,375	סך חשיפות מאזניות
חשיפות בגין נגזרים			
1,326	1,975	1,730	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
2,487	2,409	2,043	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	-	-	גילום (up-gross) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
-	-	-	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח
776	902	814	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
4,589	5,286	4,587	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך			
499	481	578	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
499	481	578	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות			
57,365	62,192	64,175	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(37,891)	(42,149)	(44,094)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
19,474	20,043	20,081	פריטים חוץ מאזניים
הון וסך החשיפות			
14,333	13,533	14,436	הון רוברד 1
261,504	256,712	265,621	סך החשיפות
יחס מינוף			
5.48%	5.27%	5.43%	יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

(1) למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות ביטחונות.

פרק זה דן בסיכון האשראי בהתאם לדרישות הגילוי של ועדת באזל וה-FSB, כאשר מבנה הפרק וסדר הנושאים (תוך שהם מותאמים לאופי הפעילות בבנק), גם הם בהתאם לאותן הדרישות. להלן סדר הנושאים שנכלל בפרק סיכון האשראי:

ניהול סיכון האשראי	- גילוי איכותי
ניהול סיכון האשראי לדיור	- גילוי איכותי
ניהול סיכון האשראי הקמעונאי (ללא אשראי לדיור)	- גילוי איכותי
ניתוח סיכון האשראי	- גילוי כמותי
הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית	- גילוי איכותי
הפחתת סיכון האשראי דיור	- גילוי איכותי
הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית	- גילוי כמותי
סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית (דירוגים)	- גילוי איכותי
ניתוח סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית (דירוגים)	- גילוי כמותי
סיכון אשראי של צד נגדי	

ניהול סיכון האשראי

תחום האשראי נמצא בליבת הפעילות הבנקאית, ולפיכך, הינו הסיכון העיקרי מבין סוגי הסיכונים שהמערכת הבנקאית עוסקת בהם. בהתאם, החלק הארי של נכסי הסיכון שהבנק מקצה בנדבך הראשון, נובע מסיכון האשראי.

קבוצת מזרחי טפחות הינה קבוצה בנקאית שמרנית ויציבה, וזאת, בין היתר, בשל הרכב תיק האשראי שלה, המוטה פעילות קמעונאית ומשכנתאות, המהווה למעלה מ-75% מפעילות האשראי שלה. בהתאם לעקרונות התוכנית האסטרטגית החמש שנתית של הבנק אשר פורסמה בחודש נובמבר 2016, פועל הבנק לשמירה וביסוס מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי וכן להגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים.

סיכון אשראי הוא הסיכון שלו, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון האשראי הוא סיכון מהותי בפעילותו של הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים הנוגעים בעיקר לשינויים בסביבה המאקרו כלכלית של הלווה, סיכונים אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכונים האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות, סיכונים ציות ועוד.

לתוכנית האסטרטגית של הבנק, השפעה מהותית על אופי פעילות האשראי, רמת הסיכון והמיקוד העסקי בסגמנטים השונים.

פעילות האשראי לציבור של הקבוצה מנוהלת על פי מאפייני הלקוחות וסוגי השירותים הבנקאיים הנדרשים להם.

לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה גם פרק מגזרי פעילות פיקוחיים בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

דירקטוריון הבנק אחראי להתוות את מדיניות האשראי של הבנק, שבה נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי וליהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות וכללים אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים עד לרמת התיק כולו. לאורך השנה נבחן הצורך בעדכון המדיניות לאור התפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק ובה פועלים לקוחותיו, לאור השינויים בפרופיל הסיכון, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע ולאור שינויים רגולטוריים, לו התרחשו. מנהל סיכונים האשראי, לרבות ריכוזיות האשראי וסיכון האשראי הסביבתי, הוא מנהל החטיבה העסקית. מסמך מדיניות ניהול סיכונים האשראי הינו באחריות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (CRO). דירקטוריון הבנק מאשר את מדיניות האשראי של הבנק, לפחות אחת לשנה. מדיניות האשראי כוללת, מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלבנטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות הנגזרים, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול ביטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

תיאבון הסיכון מורכב משורה ארוכה של מדדי וגורמי סיכון הרלבנטיים לפעילות הבנק באשראי, ביניהם: ענפי משק, קבוצות לווים, גורמי סיכון בתיק המשכנתאות, סוגי פעילות יחודיים, איכות תיק האשראי, דירוג הלקוחות, פעילות בחוץ לארץ וגורמי סיכון נוספים הרלבנטיים לפרופיל סיכון האשראי ולפעילותו העסקית של הבנק. סיכון האשראי מנוטר גם לפי שורה של מבחני מצוקה (קיצון), האומדים את פוטנציאל ההשפעה של אירועי קיצון על תיק האשראי של הבנק. וזאת, בין השאר כדי לבחון את עמידות הון הבנק באירועי קיצון שונים, וכחלק מתהליך אמידת ההון הפנימי (ICAAP).

מילוי תפקידי הדירקטוריון בנושא אשראי מתבצע באמצעות ועדת אשראי דירקטוריונית, ועדת הביקורת והועדה לניהול סיכונים. מסמך מדיניות האשראי נדון בועדת האשראי הדירקטוריונית ובעדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון, לפני אישורו על ידי מליאת הדירקטוריון.

ועדת אשראי עליונה הינה הפורום הבכיר בבנק לאישור אשראי. הועדה, בראשות המנהל הכללי, כוללת את ראשי החטיבות העסקית, הפיננסית, הקמעונאית, בקרת סיכונים והייעוץ המשפטי וכן, מנהלי סקטורים בחטיבה העסקית.

קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק

לאשראי בבנק מספר תחומי פעילות עיקריים, הנתמכים על ידי מבנה ארגוני המושתת על חטיבות ומערכים בעלי התמחויות ספציפיות, כאשר מתן האשראי ללקוחות במגזרי הפעילות השונים מבוצע בין חטיבות שונות (קמעונאית, עסקית, פיננסית), ואף בתוך החטיבות, בין יחידות ארגוניות שונות. הנהלות קווי העסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על הפעילות. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים, בקרת חשיפות ללקוחות שוק ההון ופונקציות בקרה נוספות. שורה של נהלים מבטיחים את יישומם של עקרונות המדיניות הלכה למעשה.

קו הגנה שני

בקרת סיכונים

החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה ניהול הסיכונים" הבלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. פעילות החטיבה ואחריותה כוללות מספר תחומים: בתחום ניהול סיכונים האשראי, פועלת החטיבה באמצעות מספר יחידות עצמאיות:

- בקרת סיכונים אשראי - הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק.
- אנליזה - גורם מקצועי האחראי על כתיבת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.

החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי - חשבונאי ראשי

החשבונאי הראשי אחראי על נאותות סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית

אחראית על הוראות החקיקה והשינויים בחקיקה המשפיעים על פעילות הבנק ומתן ייעוץ משפטי שוטף ליחידות הבנק, כמו כן, ריכוז הטיפול בתביעות נגד הבנק.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ומבצעת ביקורות על ניהול סיכון האשראי, כחלק מתוכנית העבודה השנתית שלה.

בתהליך מתן האשראי נבחנים נתוני העסקה בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי הבנק. מנגנון קבלת ההחלטות בנוגע למתן האשראי הינו היררכי, מרמת הסיניף ועד לרמת הדיירקטוריון. כל יחידה המטפלת במתן אשראי עוקבת באופן שוטף אחר פירעונו בהתאם לתנאים, ואחר מצבו הפיננסי של הלקוח בהתאם להיקפי חבותו. ממצאים הדורשים טיפול מדווחים לגורם האשראי המוסמך. בנוסף, כאמור לעיל, כולל תהליך מתן האשראי מעורבות של מחלקת האנליזה, המהווה חלק מפונקציית ניהול הסיכונים של הבנק. מעורבות זו כוללת (ביחס לחשיפות אשראי גדולות ולענפי משק כפי שנקבע בהוראות בנק ישראל ובנהלי הבנק), ניתוח בלתי תלוי של בקשות אשראי והצגת המסקנות וההמלצות במסמך כתוב המצורף לבקשת האשראי ומובא לדיון בוועדת האשראי המתאימה.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לנטר ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב אישור האשראי, הביטחונות הנדרשים וההתניות הפיננסיות שנקבעו בהתאם לנהלים, לסמכויות ומדיניות הפיזור שהוגדרו בבנק, ועד לבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות וביחידות הבקרה הייעודיות. זאת, תוך השקעת מאמץ מתמיד לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים בתחום האשראי באמצעות קורסים והדרכות בנקאיות ובאמצעות השתלמויות יומי עיון מקצועיים בכל הרמות. במקביל, מושקעים אמצעים רבים לשיפור ולשכלול כלי הבקרה ומערכות המידע הממוחשבות, העומדים לרשות מקבלי ההחלטות בתחום האשראי.

תהליכים עיקריים הכרוכים בפעילות ניהול ובקרת סיכון האשראי בבנק

שיקולים במתן אשראי - השיקולים למתן אשראי מתבססים בעיקר על טיב הלקוח, כושר הפירעון, חוסן פיננסי, נזילות, מהימנות, ותק בענף, ותק בבנק, התנהגות החשבון וטיב הבטוחות. כמו כן, פועל הבנק להתאים את סוג האשראי ותנאיו לצרכי הלקוח. במקרים בהם ניתן האשראי בעיקר תוך הסתמכות על טיב לווה, ללא דרישה לכיסוי מלא או דרישה חלקית לבטוחות, דורש הבנק לעיתים התניות שונות, כגון - שמירה על יחסים פיננסיים.

נהלים - הנהלים למתן אשראי ולטיפול באשראי ובביטחונות, כמו גם מערכות המיכון הרלבנטיות לכך, נבחנים ומעודכנים באופן שוטף, כדי להתאימם לסביבה העסקית המשתנה, תוך הפקת לקחים מאירועים שונים. נהלים אלה מיישמים בפועל את עקרונות המדיניות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק.

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת מזה שנים על פיזור סיכונים וניהולם באופן מבוקר. פיזור הסיכונים בא לידי ביטוי במספר אופנים: פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים; פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות; פיזור על פני מגזרי הצמדה שונים; פיזור גיאוגרפי במקרים רלבנטיים (ענף הבניה).

סמכויות למתן אשראי - במטרה לייעל את תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי תוך מעורבות רמת הסיכון, נקבע מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ולועדות האשראי ברמות השונות, עד לדרג ועדת האשראי הדירקטוריונית והדירקטוריון.

ככלל, החלטות למתן אשראי, החל מרמת מרחב, מתקבלות על ידי ועדות אשראי, וזאת כדי למזער את הסיכון שבהסתמכות על שיקול דעתו של מחליט יחיד. במסגרת סמכויות האשראי, נקבעו מגבלות על סכום האשראי, וכן על שיעור האשראי ללא בטוחות, אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות, ונקבעו הנחיות נוספות ליכולת הפעלת הסמכות במצבים שונים. סמכויות אלו נבחנות מעת לעת ומעודכנות במידת הצורך. על רקע ההתפתחות המהותית בפעילות הבנק בוצע במהלך שנת 2017 עדכון בסמכויות האשראי.

דירוג לווים - הבנק פיתח מערכת לדירוג לווים עסקיים, המבוססת על מודל ממוחשב, המשלב הערכות כמותיות ואיכותיות ביחס ללווים, ואשר הותאמה למגוון הלווים העסקיים בענפי המשק השונים. הבנק מתחזק באופן שוטף את המודלים השונים הקיימים, מפתח מודלים חדשים, ופועל להתאמתם, עדכוןם וטיובם בהתאם לשינויים בסביבה העסקית.

מטרת מערכת דירוג היא לאפשר ניהול של סיכוני האשראי ולתמוך בתהליכי קבלת ההחלטות. המערכת קובעת דירוג לווים כפונקציה של טיב הלקוח, הבטוחות שהעמיד והיקף האשראי שקיבל. במקביל פיתח הבנק יכולת לדירוג לקוחות מגזר המשכנתאות והמגזר הקמעונאי, באמצעות מודלים מתקדמים. לכל אחד מלקוחות מגזרים אלה ניתן דירוג אשראי המשקף את הסיכוי התיאורטי לכשל של הלקוח. המודלים לדירוג לווים נמצאים, בהתאם להנחיות בנק ישראל, בתהליכי תיקוף תקופתיים, המתבצעים על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

בשנת 2016 נכנסה לשימוש החטיבה הקמעונאית מערכת ממוכנת חדשה המופעלת בהדרגה, אשר נועדה לאפשר לחטיבה לנהל את לקוחותיה לפי חתכים שונים, כולל דירוג הלקוח, ולהשתמש במודלים החדשים לדירוג ככלי תומך החלטה לחיתום ותמחור האשראי ללקוחות החטיבה. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, הבנק המשיך לפעול להטמעה והרחבת השימוש במערכת זו ובמקביל פיתוח ושדרוג המודלים המתקדמים לסגמנטים השונים הן עבור לקוחות קיימים והן לצורך חיתום ללקוחות חדשים.

אשראי בענף הבנייה והנדל"ן - פעילות האשראי בענף זה מהווה רכיב משמעותי בפעילות האשראי של החטיבה העסקית. במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת ההחלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים. מימון בנייה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש וברמות מחירים בינוניות. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבוקרת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלבנטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). יישום השיטה מיועד להקטין את החשיפה לסיכונים במתן האשראי, שכן היא מעגנת מעקב שוטף וצמוד על הפרויקטים הממומנים, הן לפני העמדת האשראי, והן במהלך ליווי הפרויקט, תוך ניתוק הפרויקט הממומן מהסיכונים העסקיים הטמונים בפעילויותיו האחרות של היזם - הלווה. הבנק נעזר במפקחי בנייה חיצוניים, ומסתמך בין היתר, על שיעבוד המקרקעין נשוא הפרויקט, כביטחון לאשראי. מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכזי העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, תמ"א 38 ועוד. לבנק יחידות ייעודיות בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית, שמטרתן מתן מענה לפרויקטים בהיקפים קטנים יחסית.

לפרטים בדבר סיכון אשראי בענף המשק בינוי ונדל"ן בישראל ראה פרק סיכון אשראי בדוח הדירקטוריון וההנהלה.

חשיפה מטבעית באשראי - ללווים בעלי חשיפה מטבעית מוצעים אמצעי חיסוי והגנה (עסקאות גידור) לצמצום חשיפתם, וזאת בנוסף לצעדים האחרים שהבנק נוקט למזעור סיכוני החשיפה של הבנק מפעילותם של אותם לקוחות. נקבעו הנחיות למעקב, פיקוח ובקרה נאותים על פעילות לווים אשר חבותם לבנק רגישה לשינויים בשערי החליפין, לרבות יצירת סימולציות ותרשימים לשינויים עתידיים בשערי החליפין. בקרות מיוחדות מופעלות גם לגבי לקוחות אשר מרכיב משמעותי בבטוחות שלהם הוא ניירות ערך.

הפקת לקחים - תהליכי בקרת האשראי מבוצעים, החל משלב העמדת האשראי ועד לפירעונו. יחד עם זאת, לעיתים האשראי אינו נפרע כסדרו ומצריך טיפול ייחודי. מטרת תהליך הפקת הלקחים הינה לאבחן התנהלות אשראי לא נכונה על מנת למנוע הישנות טעויות. תהליך הפקת הלקחים מעוגן בנהלי הבנק. הפקת לקחים מתבצעות לאוכלוסיות הלקוחות שהוגדרו הן על ידי צוות הכולל נציגים של כל החטיבות בבנק בראשות סקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית. וכן בצוותים ייעודיים בכל חטיבה. הממצאים מופצים לגורמים הרלבנטיים בבנק, לצורך יישום המסקנות בקרב נותני האשראי בבנק.

מעקב ובקרה - הבקרה בתחום האשראי היא מרכיב מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעניק ללקוחותיו, ובכלל זה שמירה על איכותם של הביטחונות שנדרשו להבטחת החזר האשראי. הבנק פועל בעקביות לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל הניתן של סימנים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים או של הרעה במצב ביטחונותיהם. בבנק קיימים מנגנונים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות בשרשרת הניהול של האשראי, קרי, בקרות קו ראשון המבוצעות בקביעות בסניפים, במרחבים, במטה וביחידות ספציפיות שזה עיסוקן, וכן בקרות של גורמים חיצוניים לתהליך האשראי, קרי, בקרות קו שני. ראה הרחבה להלן.

פורומים משולבים לניהול ובקרת סיכונים אשראי

בבנק הוקמו פורומים שונים לניהול סיכונים אשראי שבמסגרתם משולבים שלושת קווי ההגנה בבנק. הפורומים הפועלים בתחום האשראי בבנק הינם:

פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי - המנוהל על ידי מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובו נדונים היבטים הקשורים למסגרת הטיפול הכוללת בסיכון, כולל היבטי הדירוגים, מתודולוגיות לביצוע מבחני מצוקה ותוצאות תיקוף המודלים העוסקים בהערכת סיכון האשראי.

פורום מבחני קיצון באשראי - פורום בראשות ה-CRO, שמטרתו לפתח ולאשר מתודולוגיות ומודלים למבחני קיצון באשראי, בסגמנטים השונים (אשראי עסקי, משכנתאות, אשראי מסחרי ואשראי לבנקים ומדינות). בנוסף, בפורום מוצגים מבחני קיצון המבוצעים בבנק וכאלה המבוצעים בהתאם לפרקטיקות מקובלות. הפורום פועל להגברת השימושיות בתוצאות תרחישי המצוקה, בניהול השוטף של הסיכונים בקו הראשון ובקביעת תיאבון הסיכון.

פורום רשימת מעקב - הפורום הינו פורום לכל אחת מהחטיבות העסקיות (חטיבה עסקית, חטיבה קמעונאית והחטיבה הפיננסית), לחטיבה לבקרת סיכונים ולחטיבה לחשבונאות ודיווח כספי, והוא מתקיים מדי רבעון. אוכלוסיית הלקוחות הנידונה בפורום הינה לקוחות בעלי מאפייני סיכון גבוה כגון אלה המדורגים נמוך או בעלי מאפייני סיכון אחרים (לדוגמא: מוגבלים/חשודים בהלבנת הון), אי עמידה בהתניות פיננסיות וכדומה, לרבות מקרים שהוכנסו לרשימה באופן ייזום (הצפה יזומה) על ידי גורמים המטפלים באשראי. בדיונים אלו נבחנים כל אחד מהלקוחות באופן פרטני, נסקר מצבם הפיננסי, ונבחנת סוגיית סיכון האשראי לבנק והצעדים שיש לנקוט כדי לצמצם סיכון זה.

פורום חירום באשראי - הפורום בראשות מנהל החטיבה העסקית, אשר משתתפים בו נציגי החטיבות העסקיות ונציגים מבקרת סיכונים, פועל בעת התפתחות מצבים בלתי שגרתיים תוך מתן מסגרת מקצועית לטיפול במקרי החירום ובהתממשות מצבי קיצון.

פורום הפקת לקחים - כולל את נציגי סקטור לקוחות מיוחדים, נציגי מטה החטיבה העסקית, נציגי מטה החטיבה הקמעונאית, נציגי החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים רלבנטיים המעורבים באשראי הספציפי. הצוות מרכז ומנתח אירועי כשל מהותיים באשראי, מסיק מסקנות וכותב המלצות ליישום הלקחים ברמת הלקוח וברמת הבנק.

במקביל לאמור לעיל, בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית פועלים בקרים חטיבתיים. כמו כן, מבוצעות בקרות על ידי יחידות ייעודיות של הבנק, ביניהן יחידות המטה בחטיבה העסקית. המחלקה לבקרת אשראי עסקי בחטיבה העסקית מפעילה מנגנונים ממוכנים לצורך התרעה על חשבונות ולקוחות חריגים, לרבות הסתמכות על מידע חיצוני לבנק. הבקרה מבוצעת על הפעילות הבנקאית בחשבונות שהוצפו, עם סימני סיכון, על בסיס תבחנים שנקבעו על ידי הבנק, עבור האוכלוסייה שהוגדרה כמבוקרת, וכן, עבור כלל לקוחות הבנק באמצעות מערכת מידע התראתי. ברבעון הראשון של שנת 2018 הוכפף מדור חשיפות שוק ההון למחלקת בקרת אשראי עסקי. המדור מבצע בקרה על קיום התניות, עמידה במסגרות ובקרת חריגות. בסקטור נדל"ן פועלת יחידת בקרה ייעודית אשר מבצעת בקרה ובחינה של היבטים שונים בכל הקשור לטיפול בעסקאות נדל"ן על ידי הבנק.

החטיבה לבקרת סיכונים מהווה גורם בקרה על סיכון האשראי, במסגרת קו ההגנה השני. בחטיבה זו פועלות שתי יחידות ייעודיות, הכפופות ישירות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים, ה-CRO של הבנק, מחלקת האנליזה ומדור בקרת סיכונים אשראי. מחלקת האנליזה, מבצעת סקירה בלתי תלויה על בקשות האשראי הגדולות (חשיפות מעל 25 מיליון שקלים חדשים. ללקוחות חדשים נבחנות גם חשיפות נמוכות יותר), ומציגה את המלצותיה כחלק מתהליך אישור בקשות האשראי, כגורם בלתי תלוי, בועדת האשראי בחטיבה העסקית, בועדת האשראי העליונה ובעדת האשראי הדירקטוריונית. המלצות האנליזה כוללות המלצה ביחס לעצם אישור הבקשה, וכן ביחס לתנאים או מגבלות נוספים שיש לשקול כתנאי לאישור הבקשה. נציג המחלקה משתתף דרך קבע בכל ועדות האשראי האמורות.

מדור בקרת סיכונים אשראי, פועל, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 311 של בנק ישראל, על ידי דירוג טיב הלווים בדיעבד ובחינת איכות תיק האשראי של הבנק, כולל מבחני קיצון, על בסיס תוכנית עבודה שנתית, המאושרת על ידי הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. תוכנית העבודה של יחידת בקרת האשראי של הבנק כוללת באופן שוטף וקבוע את הנושאים הבאים:

- מעקב אחר לווים המדורגים בדירוג נמוך.
- בקרת האשראי בסניף לונדון ובסניף לוס אנג'לס באמצעות גורמים חיצוניים, הכפופים מקצועית ליחידה לבקרת סיכונים אשראי בארץ.
- בחינת מהימנות ואיכות הדירוג הנעשה על ידי הקו הראשון, בהתייחס לטיב המודל ולתוצאות הדירוג הנגזר ממנו, ולמשמעותם לגבי תיק האשראי של הבנק.
- ניתוח תיק האשראי של הבנק, ובפרט, ניתוח תיק המשכנתאות, לרבות ההתפתחות במתן אשראי לדיר, וכן התפלגות האשראי על פי גורמי סיכון שונים.
- בחינת תיק האשראי של הבנק לאור מדיניות האשראי ומגבלות "תיאבון הסיכון" שאומצו על ידי הבנק.

מערכות מעקב ובקרה - בקבוצת הבנק נעשה שימוש מתמיד במערכות ממוחשבות לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי. מערכות המחשוב מספקות לבעלי התפקידים, לרבות ליחידה ספציפית שתפקידה איתור ובקרה של סיכונים אשראי, כלי בקרה לאיתור חריגות ממסגרות האשראי ופערי ביטחונות, וכן כלים לאיתור התפתחות סיכונים אשראי הנובעים מקיום פרמטרים שונים בהתפתחות חשבון הלקוח ובהתנהלותו. קיימות מספר מערכות משמעותיות להן תפקיד מרכזי בתהליכי ניהול הסיכונים והבקרה בתחום האשראי וביניהן מערכת לחישוב הקצאת ההון הנדרשת בגין סיכון האשראי, מערכות לאיתור והצפת סיכונים

אשראי, להצפת מידע התראתי, למעקב אחר התניות פיננסיות, מערכת אוטומטית לסיווג חובות, מערכת ממוחשבת לשליטה ולניהול כל החשבונות שבטיפול משפטי ומערכת מעקב אחר התניות פיננסיות, המקושרת למערכות התשתית של הבנק.

סיכונים סביבתיים - סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד העלול לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של הלווה בשל עלויות גבוהות שנגרמו כתולדה של מפגעים סביבתיים ורגולציה בתחום איכות הסביבה או מירידה בשווי בטוחות החשופות לסיכון סביבתי, או מכך שהבנק יישא באחריות עקיפה למפגע סביבתי, הנגרם על ידי פרויקט שהבנק מממן. בסיכון הסביבתי נכללים גם סיכונים נוספים הנגזרים מסיכון זה (מוניטין, אחריות כלפי צד שלישי וכדומה). בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה הפיננסית הפוטנציאלית הנובעת מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה.

על פי הנחיות המפקח על הבנקים נדרש מהבנקים לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים בבנק, לרבות קביעת תהליכי עבודה לזיהוי סיכון מהותי בעת מתן אשראי משמעותי ולשילוב הערכת הסיכון, ככל שקיים, בהערכה התקופתית של איכות האשראי שהועמד. מסמכי המדיניות של הבנק כוללים מדיניות סיכונים סביבתיים ייעודית, אשר במסגרתה מותוות מתודולוגיה לזיהוי, הערכה וטיפול בסיכון סביבתי בעל השפעה מהותית.

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות

הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהול דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטוחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית (הקו הראשון).

על מנת לאתר סיכונים האשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לבחינה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחנו על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהלי הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווגים וההפרשות בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי תלוי. החשבונאי הראשי מהווה קו שני בתהליך הסיווג וההפרשה ואחריותו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311 הינה להיות הגורם הבלתי תלוי לסיווג וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לוגיות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסיווג חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב.

איתור הלוואות לדיור (משכנתא) בעלות מאפייני סיכון נעשה באופן אוטומטי ובאמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גביה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים וחיצוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

במטרה להגביר את ההוגנות והשקיפות בהליכי גביית חוב ממשקי בית ועסקים קטנים, פרסם בנק ישראל ביום 1 בפברואר 2017 הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה, מספר 450 בדבר הליכי גביית חובות.

ההוראה מסדירה את הפעולות שעל הבנק לנקוט בעת גביית חובות מלקוחות, אשר אינם עומדים בתנאי הלוואתם או מסגרת החשבון שאושרה להם.

ההוראה מכילה מספר שינויים בטיפול בלקוח עוד במסגרת הטיפול בסניף ובהמשך בטיפול משפטי בסקטור לקוחות מיוחדים והיא נכנסה לתוקף ביום 1 בפברואר 2018.

הבנק מיישם את ההוראה כנדרש.

זיהוי וסיווג חובות בעייתיים - הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני הבעייתיים בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו.

בהתאם למדיניות הבנק, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים מסווג כפגום כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בכל מקרה, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים, מסווג כחוב פגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיור.

חובות מתחת ל-700 אלפי שקלים חדשים, שמצויים בפיגור של 90 יום, מוערכים על בסיס קבוצתי, ובמקרה זה מסווגים כחובות נחותים.

קבלת החלטה בדבר סיווג החוב מבוססת, בין היתר, על מצב הפיגור של החוב, הערכת מצבו הפיננסי וכושר הפירעון של הלווה, קיום ומצב הביטחונות, מצבם הפיננסי של ערבים, אם קיימים, ומחויבותם לתמוך בחוב ויכולת הלווה להשיג מימון מצד ג'.

הפרשה להפסדי אשראי - עם יישום ההוראה למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי ביום 1 בינואר 2011, הוטמעה בבנק מערכת ממוחשבת לאיתור ולסיווג של חובות בהם קיים, או עלול להיווצר, סיכון להפסדי אשראי. המערכת מקושרת למערכות התשתית השונות בבנק, והיא מרכזת נתונים המאפשרים בחינה של החובות לצורך אמידת איתנותם ותזרימי המזומנים הצפויים מהם. במערכת החדשה הוטמעו תהליכים ממוכנים של איתור, בחינה, סיווג וגיבוש ההפרשות, לרבות תיעוד של התהליכים והיררכיה של אישורים לפי הסמכויות שנקבעו בנהלי הבנק. המערכת מאפשרת גם טיפול בחובות בעייתיים שלא אותרו בתהליכי האיתור האוטומטיים, אלא בבחינות ובדיקות איכותיות המבוצעות על תיק האשראי של הבנק.

ההחלטה על סכום ההפרשה להפסדי אשראי הינה פועל יוצא של איכות האשראי והביטחונות, מצבו הפיננסי והמשפטי של הלווה והערבים והתנאים הסביבתיים והענפיים בסביבת הלקוח.

הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום, הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות בהתאם לרף של 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי כאמור לעיל.

לפרטים בדבר הפרשה פרטנית, הפרשה קבוצתית, הפרשה בגין הלוואות לדיור והפרשה בגין אשראי חוץ מאזני ראה ביאור 1 בדוחות הכספיים לשנת 2017.

ניהול סיכון האשראי - דיור

במסגרת ניהול סיכונים האשראי, נוקט הבנק אמצעים שונים לניהול, בקרת והפחתת סיכונים הנובעים ממתן אשראי לדיור. הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדיור כנמוך, כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נוטלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, שקטן בעת האחרונה עקב הוראות בנק ישראל, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת ההחזר שלהם וגיבוי האשראי בביטחון הנכסי.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדיור, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי, גיל הלוואה, עשירוני הכנסה ועוד) וביצוע מגוון מבחני מצוקה, הבוחנים את השפעת גורמי המקרו על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת אבטלה ושיעור הריבית. הבנק פיתח מודל מתקדם לדיור אשראי לדיור הכולל דירוג לכל הלוואה וחישוב פוטנציאל ההפסד במקרה של כשל. מודל זה מתווסף למערך הניטור הקיים של הבנק.

במהלך מרץ 2018, עודכנו הוראות בנק ישראל בנושא סיכונים אשראי הלוואות לדיור.

בהתאם לעדכון, הלוואות לדיור בשיעור מימון של מעל 60%, תשוכללנה במשקל סיכון של 60% (לעומת 75% לפני העדכון).

תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות

הבנק קבע במסגרת מדיניות סיכונים האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיור, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנו מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחותו והוראות רגולטוריות של בנק ישראל.

תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות מוגדר במספר רב של מדדי סיכון הבוחנים היבטי סיכון אשראי וריכוזיות ברמת הביצועים השוטפים. מדדים אלה כוללים, בין השאר, את פרמיית הסיכון הדיפרנציאלית (המבטאת את רמת הסיכון של נוטל המשכנתא), שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), מדד איכות האשראי (ראה להלן במסגרת בקרת האשראי), יחס החזר מהכנסה, מטרת הלוואה, תקופת הלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, ואת התפתחותו לאורך זמן, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המוצג ונדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון. מניטור זה עולה כי מדדי הסיכון המובילים, ממשיכים להימצא ברמה נמוכה יחסית. מדדים אלה כוללים את שיעורי המימון, יחס החזר להכנסה, שיעורי האובליגו בכשל ובפרט, שיעורי הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה), נתון המצביע על איכות החיתום הגבוהה בבנק. יצוין כי שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק (לסוף חודש מרץ 2018) עומד על כ-54% (שיעור המשקף את שיעור המימון בעת מתן האשראי). הבנק אומד, בנוסף, את שיעור המימון ה"אמיתי" בתיק, זאת, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעור זה נמוך משמעותית משיעור המימון המקורי, עקב העלייה המתמשכת במחירי הדיור. נתונים אלה מחזקים את הערכת הבנק כי פוטנציאל ההפסד לבנק בגין תיק המשכנתאות, גם בתרחיש של ירידה מהותית במחירי הדיור, הוא נמוך. בנוסף, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצון, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המאקרו, במספר מתודולוגיות. תוצאות מבחני הקיצון מצביעות כי רמת הסיכון של התיק נמצאת בירידה וכי פוטנציאל הנזק מאירוע קיצון חמור במשק הינו נמוך.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיור

תהליך החיתום

קריטריונים לאישור הלוואה

הבנק קבע קריטריונים אחידים, כמותיים, לפיהם נבחנות ומאושרות בקשות לנטילת אשראי לדיור. לצד הקריטריונים האחידים, קיימים הערכה ושיקול דעת של מקבלי החלטות בבנק. הקריטריונים המנחים למתן אשראי בהלוואות לדיור נקבעו, בין היתר, בהתבסס על הגורמים הבאים:

- הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיור, הכולל לקחים שהצטברו במהלך השנים לגבי פרמטרים הקובעים את טיב הלווה ואת טיב הביטחונות להלוואה.
- ממצאי ביקורות אשראי שוטפות, הבוחנות, בין היתר, שינוי באיכות האשראי במגזרים מסוימים.
- בדיקת תיק הלוואה המבוצעת במרכז בחינה ארצי יעודי.
- הערכות לגבי סיכוני אשראי באזורי הארץ השונים, הנובעים מהתפתחויות ביטחוניות ואחרות.
- בשלב הערכת בקשה להלוואה נבחנים שלושה פרמטרים עיקריים: טיב הלווה ויכולת ההחזר שלו, לרבות יכולת ההחזר העתידית בהינתן עלייה בשיעורי הריבית, הבטוחה הנכסית המוצעת, ומהות העסקה. בבנקאות מסחרית מקובל לייחס חשיבות ראשונה במעלה למטרת הלוואה. בענף המשכנתאות המשקל העיקרי בקבלת החלטת האשראי עובר להערכת טיבו של הלווה מאחר וכמעט כל הלוואות ניתנות למטרת רכישת נדל"ן על ידי משקי בית. עם זאת, בהלוואות לכל מטרה, בהלוואות לבניה עצמית ובהלוואות לא סטנדרטיות ניתן משקל בקבלת החלטה למהות העסקה ולטיבה.
- הבטוחה הנכסית והערבים מהווים רשת ביטחון של הבנק בעסקה הספציפית, במקרה שההחזר החודשי לא יתנהל על פי המתוכנן.
- קבלת החלטה מצד הבנק נעשית בתהליך שבו נבחנים נתוני העסקה מול קריטריונים שנקבעו. מנגנון קבלת החלטות בנושא אשראי הוא היררכי, וחופף במידה רבה את המדרג הניהולי של הבנק. קיימים מספר רמות אישור, כשניתוב הבקשה לרמה הנדרשת נעשה בהתאם לנתוני הבקשה.

קריטריונים אלו מעודכנים מעת לעת בהתאם להתפתחויות בשוק ופרופיל הסיכון של התיק.

סמכויות אשראי

הבנק קבע מדרג סמכויות לאישור הלוואות לדיור (ברמת סניף, מרחב ומטה). קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה (נתונים לגבי הלווים, שיעור המימון, פרמיית סיכון ומהות העסקה). על מנת לחזק את הבקרה על אישור הלוואות מורכבות ובעלות סיכון גבוה ועל הלוואות לאוכלוסיות מיוחדות (כגון: הלוואות בסכומים גבוהים, עסקאות בין בני משפחה, רכישה באמצעות נאמנות, הלוואות בשעבוד נכס בישוים בעלי סיכון גבוה וכדומה), מועברות בקשות אלו לאישור מחלקת חיתום ובקרה הפועלת בסקטור מטה המשכנתאות.

בנוסף, חלק מרכזי בתהליך העמדת הלוואה מבוצע במרכז הבחינה הארצי. המרכז מבצע בקרה על תקינות תהליך העמדת הלוואה לרבות עמידה בנהלי הבנק ובהוראות השונות.

מודל לקביעת פרמיית סיכון דיפרנציאלית

הבנק פיתח מודל לחישוב פרמיית סיכון דיפרנציאלית, על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר, לצורך דרוג סיכון עסקאות כבר בשלב הגשת הבקשה להלוואה. לכל בקשה מחושבת פרמיית סיכון פרטנית המבוססת על כל הגורמים שאותו כגורמי סיכון, שניתן לזהותם בנתוני הלקוח ובמאפייני העסקה המבוקשת.

פרמיית הסיכון משקפת את אמידת הסיכון הכולל של העסקה, ומאפשרת הערכה לגבי סיכויי הלקוח להיכנס לפיגור בהלוואה, ולהפוך ל"חדל פירעון", כבר בשלב הבקשה הראשוני. הפרמיה משמשת הן לצורך קבלת החלטות אשראי והן לצורך תמחור הריבית ללקוח. הבנק השלים תהליך מקיף של שדרוג מהותי למודל, והחל בהיערכות לקראת הטמעתו במהלך שנת 2018.

בקורות מובנות במערכת לביצוע הלוואות

הבנק מנהל את פעילות המשכנתאות באמצעות מערכת מחשב ייעודית שפותחה לשם כך, הכוללת בקורות מובנות "בזמן אמת" כדלקמן:

- ווידוא שלמות הנתונים הדרושים בהלוואה והפעילויות הדרושות במסגרת עריכת החומר, בחינת הלוואה ואישורה.
 - בקורות קשיחות בזמן אמת על ביצוע פעולות על פי הרשאות. שיטת עבודה זו, של בקורות מונעות, מצמצמת בצורה משמעותית את הצורך בביצוע בקורות 'מגלות' לאחר ביצוע הלוואה.
 - מנגנון לניתוב תהליכים ("workflow") המבקר בזמן אמת את ביצוע המשימות הנדרשות בכל שלב בתהליך ביצוע הלוואה, ומעביר את הבקשה לגורם המורשה לביצוע הפעולות הנדרשות בכל שלב של תהליך אישור הלוואה.
- השימוש במערכת הביא לשיפור הבקרה בשלבים השונים של תהליך ביצוע הלוואה, תוך הקפדה על אחידות בין סניפי הבנק השונים.

הדרכה בתחום המשכנתאות

מרכז הדרכה של הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע של כל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיור. תכני ההדרכה נקבעים בשיתוף עם סקטור מטה המשכנתאות, שעובדיו אף נוטלים חלק בהדרכת הבנקאים. הקורסים כוללים, בין היתר, דגשים מיוחדים בנושא ניהול סיכונים. בנוסף, נכללת פעילות המשכנתאות במסגרת שנקבעה בבנק לטיפול בסיכון תפעולי, ועובדי מטה המשכנתאות שותפים למהלכי ההדרכה שנקבעו בתחום זה.

כנסים מקצועיים

החטיבה הקמעונאית מקיימת באופן שוטף כנסים מקצועיים למנהלים ובנקאים. בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו.

מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיור

גורם מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעמיד ללקוחותיו הינו בקרת האשראי. הבקרה על האשראי לדיור נעשית הן ברמת תיק ההלוואה הבודד, והן ברמת תיק המשכנתאות כולו.

הבנק פועל לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה.

הבנק מקיים בקרה על איכות האשראי החדש הניתן בסניפים באמצעות דוח "איכות אשראי" המופק מידי חודש הכולל את ההלוואות שבוצעו בבנק 6-18 חודשים לפני מועד הדוח, ואשר קיים בהן פיגור של 3 חודשים או יותר. הדוח נועד לסייע לסניפים לפעול לצמצום היקף הפיגורים ולהגביר את מודעות הדרג המבצע והמאשר להלוואות בעייתיות, לצורך הפקת לקחים לגבי אישורי אשראי בעתיד. בצד הדוח הפרטני, הכולל את רשימת ההלוואות, פרטי הפיגור וכיוצא באלה, מופק גם דוח סטטיסטי המציג את שיעור הפיגור בכל סניף בהשוואה למרחב ולכלל הבנק, ובהשוואה לחודשים קודמים. הנהלת החטיבה הקמעונאית מקיימת מעקב שוטף אחר הטיפול בחובות בפיגור באמצעות הדוח.

ברמת תיק המשכנתאות הכולל, מתבצעת בקרה אחר המגבלות שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק, הן בחטיבה הקמעונאית, והן באגף לבקרת סיכונים ובמדור בקרת אשראי שבחטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף, פעמיים בשנה מופק, על ידי החטיבה לבקרת סיכונים, דוח בקרת אשראי, בו נבדקת בהרחבה התפתחות פרופיל הסיכון של תיק האשראי לדיור במהלך התקופה הנסקרת. דוח זה כולל בין השאר את תיאבון הסיכון, איכות האשראי, ניתוח מאפייני וגורמי הסיכון העיקריים, סקירת מצב הפיגורים וגביית החובות, אוכלוסיות מיוחדות, קבוצות רכישה ומבחני מצוקה. בכלל זה, נכלל גם ניתוח ההתפתחות במתן אשראי לדיור, חלק הבנק במערכת וכן, התפלגות האשראי על פי חתכים שונים. דוח זה עולה לדיון בוועדת אשראי עליונה (ועדת הנהלה), בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ומוצג לדירקטוריון הבנק.

הגורמים השותפים לניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדיור

מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית

המחלקה מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה, הן ביוזמת הבנק והן ביוזמת הלקוח. אחת המשימות המרכזיות היא המעקב אחר קבלת ביטחונות. בעת ביצוע הלוואה, מקבל הבנק על פי רוב ביטחון ביניים, ואילו הביטחון הסופי צפוי להתקבל במהלך חיי הלוואה. בנוסף, מטפלת המחלקה במעקב אחרי קבלת פוליסות ביטוח חיים ונכס במהלך חיי הלוואה.

מרכז הבחינה הארצי בחטיבה הקמעונאית

למרכז מועברים תיקי ההלוואה בטרם הביצוע. תיקים אלו נבדקים במרכז על מנת לוודא שבוצעו בסניף הפעולות הנדרשת בהתאם לנהלי הבנק, הרגולציה וההנחיות שנתנו על ידי מאשר ההלוואה.

מערך הגבייה

בבנק פועל מערך גבייה מיוחד, המטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים. תהליך הטיפול מתחיל באופן אוטומטי מהרגע שהלקוח נכנס לכשל ראשוני בתשלום המשכנתא. אם הכשל לא נפתר, עובר הטיפול למוקד הגבייה הטלפוני (בטרם מוגשת תביעה משפטית) אשר מטרתו גיבוש הסדרי תשלום עם הלקוחות. אם הניסיון להגיע להסדר עם הלווים לא מצליח, מועבר החוב לטיפול מערך הגבייה בבנק, הכולל מחלקה ייעודית, בסקטור לקוחות מיוחדים, העוסקת בטיפול בלקוחות בעלי חוב במשכנתא. במקרה הצורך נפתח הליך משפטי נגד החייבים.

פורום פיגורים

אחת לחודש מתכנס "פורום פיגורים", בראשות מנהל החטיבה העסקית, בו מוצגת תמונת המצב לגבי תוצאות הגביה של החודש הקודם, ההשלכות על הדוחות הכספיים והפרשה להפסדי אשראי. הפורום קובע יעדים לטיפול בחובות ולהקטנת הפיגורים.

החטיבה המשפטית

כחלק מתהליך החיתום, נבדקים הביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים (כגון: עסקאות בהן מעורבים בני משפחה) ובהלוואות בסכומים גבוהים, על ידי מחלקה ייעודית בחטיבה המשפטית - מחלקת ייעוץ משכנתאות. בדיקה זו מהווה השלמה לאישור ולבחינת התיק המבוצעים בסניף וביחידת חיתום אזורית.

החטיבה לבקרת סיכונים

האגף לבקרת סיכונים מנטר את איכות תיק האשראי בבנק ואת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. החטיבה אחראית לביצוע שוטף של מבחני מצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק, בתיאום עם סקטור מטה המשכנתאות, תוך אתגור גורמי סיכון רבים בתיק זה. חלק ממבחני המצוקה מתבצעים בשיטות מתקדמות, תוך שימוש בנתונים שוטפים של המודלים המתקדמים שפיתח הבנק. מבחני הקיצון של הבנק כוללים את התרחיש האחד של בנק ישראל (תרחיש מאקרו אחד לכל המערכת הבנקאית). בתרחיש זה, מחושב פוטנציאל ההפסד לבנק כתוצאה משינויים קיצוניים במצב המאקרו הנוכחי, ומובאים בחשבון רמת אבטלה גבוהה מאוד יחסית למצב הנוכחי, וירידה חדה במחירי הדיור. מבחני קיצון אלו מלמדים כי רמת הסיכון של התיק נמוכה.

פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי

בבנק פועל פורום ניטור סיכונים (פנ"ס) בתחום האשראי, בראשות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, אשר מקדם נושאים כגון בחינת מדיניות האשראי, ובפרט, השינויים בתיאבון הסיכון שנקבעו בה, ניתוח רמת הסיכון בתיק האשראי ויישום גישות מידול מתקדמות, פיקוח על תהליך התכנון והיישום של מבחני המצוקה, ממצאים של תהליכי תיקוף למודלים למתן אשראי ומעקב אחר פרופיל הסיכון של תיק האשראי של הבנק.

ביקורת פנימית

תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי כוללת, בין היתר, התייחסות לבדיקת הגורמים העוסקים באישור, ביצוע, תחזוקה ובקרה על האשראי.

ניהול סיכון האשראי הקמעונאי (ללא אשראי לדיור)

אשראי לאנשים פרטיים

מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה - הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי, כאשר מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות מול מגזר הלקוחות הפרטיים ולעלייה בשיעור האבטלה השפעה מהותית על סיכוי הכניסה לכשל. מדיניות האשראי ונהלי העבודה בבנק לעניין מתן אשראי ללקוחות פרטיים נשענים על מספר עקרונות - הן בראיית חיתום אשראי תקין והן בראיית התאמת האשראי לצרכי הלקוח וליכולת החזר שלו. בין העקרונות: בחינת מטרת האשראי; שיעור המימון המבוקש; תקופת ההלוואה; ניתוח כושר החזר ומקורות החזר של הלקוח ביחס לכלל חבוייו - וזאת תוך בחינת פרמטרים כלכליים שונים של הלקוח ובהתבסס על היכרות הבנק עמו וניסיון העבודה המצטבר מולו. הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לפרטיים, בין השאר באמצעות מודל דירוג אשראי ללקוחות פרטיים וכן באמצעות ביצוע מבחני קיצון שונים ובהם מבחנים ייעודיים הנערכים בהתאם להנחיות בנק ישראל, שבהם כלולים תרחישים כגון מיתון במשק וגידול משמעותי בשיעורי האבטלה.

אשראי לעסקים קטנים

מגזר העסקים הקטנים והזעירים מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות הפועלים בענפי המשק השונים ובעיקר במגזרי התעשייה הזעירה, המסחר, השירותים העסקיים והפיננסיים. המימון במגזר העסקים הקטנים והזעירים ניתן בעיקר לזמן קצר, לצורך פעילות שוטפת ומימון הון חוזר, גישור על פערים בתזרים המזומנים, מימון לקוחות ומלאי ופעילות יבוא. מימון זה ניתן כנגד ביטחונות מתאימים כגון שיקים לביטחון/לגבייה, חשבוניות, שעבוד חוזים ושעבוד שוטף.

במסגרת תהליך חיתום האשראי, מנותחת פעילותו העסקית של בית העסק, גם בהתייחס לענף המשקי בו הוא פועל. במסגרת זו, ובכפוף לבדיקת יכולת החזר ומקורות פירעון, מותאמים היקף האשראי וסוג האשראי לצרכי הלקוח. גורמי סיכון עיקריים בפעילות מגזר העסקים הקטנים הינם הרעה מאקרו-כלכלית במשק שתוביל למיתון שיפיע השפעת רחב על בתי העסק הפועלים במגזר; תלות באנשי מפתח בעסק (בעיקר בעלים ומנהלים); תלות בספקים/לקוחות בודדים שעלולים להיקלע לכשל.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לעסקים קטנים וזעירים, בין השאר באמצעות מודלי דירוג אשראי ייעודיים, וכן באמצעות מעקב אחרי ענפי משק בסיכון גבוה תוך קביעת מגבלות פעילות וסמכויות אשראי דיפרנציאליות לדרגי הניהול השונים.

בחודש יוני 2015, החל הפיקוח על הבנקים תהליך של סקירת פעילות האשראי לעסקים קטנים בחטיבה הקמעונאית, זאת, בעקבות הגידול המהותי בהיקף האשראי הניתן על ידי הבנקים למגזר שעודד את הפעילות והצמיחה במשק.

על מנת לתמוך באופן מיטבי בפעילות, פעל הבנק פעל לביצוע שיפורים בתשתיות, בתהליכים הבנקאיים ובתהליכי חיתום האשראי.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, החל הבנק בפיתוח של תהליכים למיכון בקשות אשראי ושל מודל לקביעת סמכויות ריבית דיפרנציאליות. שיפורים נוספים הקשורים בהיבטים של חיזוק תהליכי הבקרה, הטמעת שימושיות ותיעוד שולבו בתוכניות העבודה של הבנק.

ניתוח סיכון האשראי

להלן התפלגות חשיפות האשראי לפי קבוצות חשיפה ולפי סעיפי המאזן לפני הפרשה להפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים)⁽¹⁾:

31 במרץ 2018											
חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת	חשיפת אשראי ברוטו ⁽²⁾	אחרים	הלוואות לדירור	עסקים קטנים	קמעונאיות ליחידים	בביטחון נדל"ן מסחרי	תאגידיים	תאגידיים בנקאיים	סקטור ציבורי	ריבוניות	
224,851	227,155	-	121,723	10,040	19,369	2,426	29,532	1,599	1,350	41,116	הלוואות ⁽³⁾
9,300	8,774	-	-	-	-	-	17	-	172	8,585	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,795	3,777	-	-	3	14	-	2,839	720	143	58	נגזרים ⁽⁵⁾
60,770	64,175	-	8,557	3,517	10,403	769	40,288	73	442	126	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,695	4,606	4,606	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
303,411	308,487	4,606	130,280	13,560	29,786	3,195	72,676	2,392	2,107	49,885	סך הכל

31 במרץ 2017											
חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת	חשיפת אשראי ברוטו ⁽²⁾	אחרים	הלוואות לדירור	עסקים קטנים	קמעונאיות ליחידים	בביטחון נדל"ן מסחרי	תאגידיים	תאגידיים בנקאיים	סקטור ציבורי	ריבוניות	
214,041	214,908	-	115,938	9,711	17,967	2,081	27,237	1,633	764	39,577	הלוואות ⁽³⁾
10,655	11,497	-	-	-	-	-	18	14	-	11,465	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,845	4,384	-	-	7	14	-	3,009	907	392	55	נגזרים ⁽⁵⁾
60,901	62,166	-	4,603	3,209	10,679	603	42,456	78	538	-	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,505	4,424	4,424	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
293,947	297,379	4,424	120,541	12,927	28,660	2,684	72,720	2,632	1,694	51,097	סך הכל

31 בדצמבר 2017											
חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת	חשיפת אשראי ברוטו ⁽²⁾	אחרים	הלוואות לדירור	עסקים קטנים	קמעונאיות ליחידים	בביטחון נדל"ן מסחרי	תאגידיים	תאגידיים בנקאיים	סקטור ציבורי	ריבוניות	
217,600	222,546	-	120,399	9,984	19,165	2,441	28,798	1,613	1,248	38,898	הלוואות ⁽³⁾
10,423	9,826	-	-	-	-	-	17	-	173	9,636	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,885	3,813	-	-	5	18	-	2,653	880	160	97	נגזרים ⁽⁵⁾
59,650	57,365	-	4,656	3,421	9,866	524	38,608	70	95	125	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,667	4,784	4,784	-	-	-	-	-	-	-	-	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
296,224	298,334	4,784	125,055	13,410	29,049	2,965	70,076	2,563	1,676	48,756	סך הכל

- (1) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (2) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים וולא השפעת הפחתת סיכון אשראי, מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (3) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וניירות ערך שנשאלו.
- (4) לא כולל יתרות שנוכו מבסיס ההון והשקעה בניירות ערך בתיק הסחיר.
- (5) כולל סכום נקוב של מכשירים נגזרים (לרבות נגזרי אשראי) לאחר השפעת מקדמי התוספת ("on-add") ושווי הוגן חיובי של נגזרים.
- (6) לא כולל נגזרים ויתרות שנוכו מבסיס ההון ולרבות מזומנים, השקעה במניות, רכוש קבוע והשקעה בחברות מוחזקות

להלן תמצית התפלגות חשיפות לפי אזור גיאוגרפי, ובאזורים משמעותיים לפי סוגים עיקריים של חשיפת אשראי (במיליוני שקלים חדשים), המידע להלן כולל את החשיפות למדינות זרות וחשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מההון, לפי הנמוך:

חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית ⁽¹⁾	חובות פגומים
ליום 31 במרץ 2018		
4,506	614	-
1,520	2,612	-
373	3,000	-
3,981	1,443	-
10,380	7,669	-
535	116	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC		

חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית ⁽¹⁾	חובות פגומים
ליום 31 במרץ 2017		
4,863	1,297	-
1,042	3,402	-
3,788	4,004	-
9,693	8,703	-
495	148	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC		

חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית ⁽¹⁾	חובות פגומים
ליום 31 בדצמבר 2017		
4,806	654	-
1,437	2,565	-
331	2,999	-
3,436	1,661	-
10,010	7,879	-
546	149	-
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC		

(1) יתרות החשיפה החוץ מאזנית כוללת סך של 5,312 מיליוני שקלים חדשים (ליום 31 בדצמבר 2017 - 5,237 מיליוני שקלים חדשים ליום 31 במרץ 2017) 6,165 מיליוני שקלים חדשים) בגין רכישת ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשראי", כגון ערבויות, ביטחונות, חוזי ביטוח ונגזרי אשראי. כאשר לא קיים "חיזוק אשראי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.

לפרטים נוספים ראה "חשיפה למדינות זרות" במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה.

להלן התפלגות חשיפות האשראי לפני הפרשה להפסדי אשראי⁽¹⁾ לפי יתרה חוזית לפירעון, ממוינות לפי סוגים עיקריים של חשיפות:

אשראי ברוטו (במיליוני שקלים חדשים)⁽²⁾ :

31 במרץ 2018					
סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
227,155	162	121,538	30,428	75,027	הלוואות ⁽³⁾
8,774	-	446	5,538	2,790	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,777	-	125	855	2,797	נגזרים ⁽⁵⁾
64,175	-	370	8,252	55,553	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,606	1,410	123	953	2,120	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
308,487	1,572	122,602	46,026	138,287	סך הכל

31 במרץ 2017					
סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
214,908	158	114,490	28,210	72,050	הלוואות ⁽³⁾
11,497	-	2,101	8,365	1,031	ניירות ערך ⁽⁴⁾
4,384	-	215	1,234	2,935	נגזרים ⁽⁵⁾
62,166	-	1,613	7,437	53,116	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,424	1,587	134	966	1,737	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
297,379	1,745	118,553	46,212	130,869	סך הכל

31 בדצמבר 2017					
סך הכל	ללא תקופות לפירעון	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	עד שנה	
222,546	167	119,905	30,122	72,352	הלוואות ⁽³⁾
9,826	-	935	6,406	2,485	ניירות ערך ⁽⁴⁾
3,813	-	138	1,017	2,658	נגזרים ⁽⁵⁾
57,365	-	316	8,322	48,727	חשיפות חוץ מאזניות אחרות
4,784	1,435	133	940	2,276	נכסים אחרים ⁽⁶⁾
298,334	1,602	121,427	46,807	128,498	סך הכל

- (1) לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות ולפני הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני וקבוצתי.
- (2) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים וללא השפעת הפחתת סיכון אשראי, מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (3) כולל אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וניירות ערך שנשאלו.
- (4) לא כולל יתרות שנוכו מבסיס ההון והשקעה בניירות ערך בתיק הסחיר.
- (5) כולל סכום נקוב של מכשירים נגזרים (לרבות נגזרי אשראי) לאחר השפעת מקדמי התוספת ("on-add") ושווי הוגן חיובי של נגזרים.
- (6) לא כולל נגזרים ויתרות שנוכו מבסיס ההון ולרבות מזומנים, השקעה במניות, רכוש קבוע והשקעה בחברות מוחזקות.

להלן תמצית סיכון אשראי פגום וסיכון אשראי בפיגור שאינו פגום לפי ענף עיקרי (במיליוני שקלים חדשים):

31 במרץ 2018		
	חובות לא פגומים	חובות (1) פגומים (2)
בפיגור של 30 ועד 89 ימים (4)	בפיגור של 90 ימים או יותר (3)	
פעילות לווים בישראל		
120	35	758
393 (5)	1,086 (6)	38
79	23	71
592	1,144	867
-	1	3
-	-	-
592	1,145	870
31 במרץ 2017		
פעילות לווים בישראל		
128	61	562
373 (5)	900 (6)	36
97	24	66
598	985	664
1	-	4
-	-	-
599	985	668
31 בדצמבר 2017		
פעילות לווים בישראל		
140	42	617
390 (5)	1,071 (6)	33
73	22	70
603	1,135	720
-	1	3
-	-	-
603	1,136	723

- (1) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ולמעט פיקדונות בבנק ישראל.
- (2) ככלל, חובות פגומים אינם צוברים הכנסות ריבית. למידע על חובות פגומים מסוימים שאורגנו מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי ראה ביאור 2.30.ג. לדוחות הכספיים.
- (3) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.
- (4) צוברים הכנסות ריבית. חובות בפיגור של 30 ועד 89 ימים בסך 65 מיליוני שקלים חדשים סווגו כחובות בעייתיים שאינם פגומים (ליום 31 במרץ - 30 מיליוני שקלים חדשים, ליום 31 בדצמבר 2017 - 63 מיליוני שקלים חדשים).
- (5) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.
- (6) כולל יתרת הלוואות לדיור בסך 98 שקלים חדשים עם הפרשה לפי עומק פיגור, בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פירעונה (ליום 31 במרץ 2017 - 126 מיליוני שקלים חדשים, ליום 31 בדצמבר 2017 - 102 מיליוני שקלים חדשים).

הפרשה לפי עומק הפיגור

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 במרץ 2018 (במיליוני שקלים חדשים):

עומק הפיגור								יתרות חוב נטו
יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽²⁾ סך הכל	בפיגור של 90 יום או יותר							
	סך הכל מעל 90 ימים	מעל 33 חודשים	מעל 15 חודשים		מעל 6 חודשים		בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽¹⁾	
			מעל 33 חודשים	עד 33 חודשים	עד 15 חודשים	עד 6 חודשים	עד 30 ימים	
305	46	253	214	10	15	14	6	סכום בפיגור
115	6	109	108	1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽³⁾
1,482	106	983	128	60	272	523	393	יתרת חוב רשומה
211	50	161	98	28	35	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽⁴⁾
1,271	56	822	30	32	237	523	393	

(1) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.

(2) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעון.

(3) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.

(4) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

להלן תמצית התנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי לשלושה חודשים שהסתיימו ביום (במיליוני שקלים חדשים):

31 במרץ 2018						הפרשה להפסדי אשראי
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	
699	630	245	1,574	1	1,575	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופה
53	6	22	81	1	82	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(41)	(1)	(18)	(60)	-	(60)	מחיקות חשבונאיות נטו
711	635	249	1,595	2	1,597	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף תקופה
122	4	16	142	-	142	מזה: הפרשות פרטניות
87	-	9	96	-	96	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

31 במרץ 2017						הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופה
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	
724	615	208	1,547	2	1,549	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת תקופה
26	-	24	50	(1)	49	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(20)	(3)	(16)	(39)	-	(39)	מחיקות חשבונאיות נטו
730	612	216	1,558	1	1,559	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף תקופה
135	2	13	150	-	150	מזה: הפרשות פרטניות
85	-	8	93	-	93	מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

לפרטים נוספים בדבר תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 6 ו-13 בדוחות הכספיים.

הפחתת סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית

קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים קבוצת הבנק נוקטת אמצעים שונים להפחתת הסיכונים הנובעים ממתן אשראי ומריכוזיות האשראי. להלן תיאור הכלים העיקריים להפחתת הסיכון במסגרת מדיניות האשראי של הבנק.

בטוחות - קבלת ביטחונות לטובת הבנק נועדה להבטיח את החזר האשראי, שהבנק נותן ללקוח, במקרה של חדלות פירעון. טיב וכמות הביטחונות הנדרשים מהלקוח, נקבעים על סמך המאפיינים הבסיסיים של הלווה, מאפייני העסקה, ומהותיות הסיכון לכך שהלקוח לא יוכל להחזיר את האשראי. ככל שהסיכון גבוה יותר, הבנק ידרוש ביטחונות רבים יותר ונדילים יותר.

הבנק קבע את סוגי הנכסים אשר יוכרו כבטוחות למתן אשראי במדיניות ובנהלים. הבטוחות העיקריות המקובלות בבנק הן: פיקדונות, ניירות ערך, שעבוד של נדל"ן ושל רכב, שוברי אשראי, צ'קים, ערבויות בנקאיות וערבויות של מוסדות, של תאגידים או של יחידים. במסגרת מדיניות הבטוחות, נקבעו כללים ועקרונות באשר לרמת ההסתמכות על כל סוג בטוחה, בהתאם לאופייה, סחירותה, התנדוטיות במחירה, מהירות מימושה ומעמדה המשפטי, וזאת בנוסף לבחינת כושר החזר של הלקוח כקריטריון למתן האשראי.

כמו כן, קיימים סוגי ביטחונות נוספים כדוגמת שיעבוד שוטף, חייבים ו/או אמות מידה כספיות ותפעוליות המושגות על לקוח בכדי להבטיח את יכולתו לעמוד בפירעון חובו לבנק.

הבטוחות מותאמות, במידת האפשר, לסוג האשראי אותו הן מבטיחות, תוך התייחסות לטווח הזמן, לסוגי הצמדה, לאופי האשראי, למטרתו וכן למהירות יכולת המימוש שלהן. מקדמי הביטחון קובעים את השיעור בו הבנק מוכן להסתמך על בטוחה מסוימת כביטחון לאשראי. שווי הבטוחות בהתאם למקדמי הביטחון מחושב, ככל שניתן, באופן אוטומטי על ידי מערכות המחשוב. מקדמי הביטחון לסוגי הבטוחות השונים נבדקים אחת לשנה, ומאושרים בועדת אשראי דירקטוריונית, בועדה לניהול סיכונים ובדירקטוריון. כמו כן, קיימים ביטחונות אשר אינם נלקחים בחשבון בחישוב מקדמי הביטחון והם משמשים לחיזוק מערך הביטחונות הקיים. הבנק מאשר באופן פרטני ומוגבל, גם מתן אשראי כנגד התחייבות הלווה בלבד.

במסגרת נוהלי הבנק נקבעו כללים באשר לניהול השוטף של הביטחונות, ובכלל זה עדכון ערכם של הביטחונות: פיקדונות וערבויות בנקאיות מתעדכנים באופן שוטף לפי תנאיהם; ביטחונות שהם ניירות ערך סחירים מתעדכנים באופן שוטף לפי ערכם בשוק; לגבי בטוחות שהן נדל"ן, קובע הנהל את המועד להערכת שווי על ידי שמאי מוסמך בהתאם לסוג האשראי המובטח על ידי הנכס. הערכה זו מתוקפת במקרים המוגדרים במדיניות הבנק, על ידי יחידת השמאות הפנימית של הבנק. כמו כן, מבוצעת הערכת שווי במקרים של חשש לירידה מהותית בערך ביטחון, העלולה להעמיד את הבנק במצב של חוסר ביטחונות.

כפי שפורט לעיל, לרבות בפרק המלצות ועדת באזל, הבנק עושה שימוש נרחב בבטוחות אשר אינן מוכרות במסגרת כללי הפחתת הסיכון (CRM) של באזל II (נדל"ן, שעבוד רכב, ערבויות אישיות) בכדי להפחית את סיכונים האשראי.

ערבים - לעיתים הבנק דורש מהלקוח להמציא ערבויות או ערבים להבטחת האשראי. קיימים מספר סוגי ערבויות כגון ערבויות אישיות, ערבויות בנקאיות לסוגיהן, ערבויות מדינה, פוליסות ביטוח או כתבי שיפוי.

סינדיקציות אשראי - הבנק משתתף בסינדיקציות, באמצעות מערך מקצועי המאפשר לו להוביל סינדיקציות בהיקפי אשראי משמעותיים. מימון במסגרת סינדיקציה מאפשר פיזור הסיכון בין מספר גופים מממנים בעסקאות אשראי גדולות.

שיתוף/מכירת חובות - כלי נוסף להפחתת סיכון האשראי הוא שיתוף/מכירת נתחים מתיק האשראי של הבנק במגזרים מסוימים לגופים פיננסיים. במהלך השנים האחרונות, יצר הבנק תשתית עסקית, משפטית ותפעולית למכירת סיכון אשראי. מכירת/שיתוף הסיכון יכולה להיעשות הן באמצעות מכירה מוחלטת והן באמצעות שיתוף בסיכון. פעילות זו מובלת על ידי מחלקת הסינדיקציה שבסקטור תאגידים בחטיבה העסקית.

בנוסף, השלים הבנק בסוף שנת 2016 רכישת פוליסת ביטוח לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק הוציא בהתאם לחוק מכר. פוליסת הביטוח מכסה שיעור של 80% מתוך ערבויות בסכום של כ-15.5 מיליארדי שקלים חדשים, מתוך כלל ערבויות המכר שהנפיק הבנק, והוא בתוקף מיום 31 בדצמבר 2016.

ההתקשרות האמורה התבצעה באמצעות חברת ביטוח שהינה חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, אשר התקשרה בד בבד, עם מבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג בינלאומי גבוה, המאפשר את הקטנת נכסי הסיכון כאמור להלן. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק במקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה.

רכישת הביטוח נועדה, בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 203 בנושא "מדידה והלימות הון".

רכישת הביטוח האמור הביאה לגידול בשיעור של כ-0.25% ביחס הון עצמי רובד 1 של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016.

במהלך הרבעון הרביעי של שנת 2017 ביצע הבנק שינוי בהרכב מבטחי המשנה כך שהרכב המבטחים החדש כולל מבטחי משנה בעלי דירוג בינלאומי גבוה יותר.

שינוי הרכב המבטחים בתיק ערבויות חוק המכר הביא לגידול בשיעור של 0.08% ביחס הון עצמי רובד 1 של הבנק ליום 31 בדצמבר 2017.

ריכוזיות - מהותיות סיכון הריכוזיות באשראי בבנק מחייבת את הגורמים השונים בבנק לעקוב, לנטר ולנקוט באמצעים שיאפשרו שליטה של הבנק על מוקדי סיכון אלה.

לפיכך, מגדיר הבנק במסגרת מדיניות האשראי את תיאבון הסיכון בנושאים שונים בתחום האשראי, לרבות תחום ריכוזיות באשראי.

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת על פיזור הסיכונים ועל ניהולם המבוקר.

פיזור הסיכונים מאופיין במספר היבטים:

- פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים.
- פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות.
- פיזור על פני מגזרי הצמדה שונים.
- מגבלות על היקף חשיפה למגזרי פעילות ייחודיים.
- מגבלות על היקף חשיפה ללווים בודדים ולקבוצות לוויים.
- פיזור גיאוגרפי במקרים רלבנטיים (ענף הבניה, משכנתאות).

ענפי משק - בהנהלת הבנק ובדירקטוריון נערכים, בהתאם לצורך, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בעיקר ביחס לענפים הרגישים לתנודתיות במחזורי העסקים. מדיניות האשראי לענפים הרגישים נקבעת בהתבסס על ניתוח כלכלי של ההתפתחויות החזויות בענפים אלה. הבנק מקפיד על פיזור החבות בין ענפי המשק השונים, כך שלא תיווצר חבות חריגה בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 315. אשראי לענפים מסוימים, כמו ענף היהלומים וענף הבנייה (לרבות תתי הענפים שלו), מטופל על ידי יחידות מקצועיות ובעלי תפקידים המתמחים בענפים אלה. לענפים האמורים נקבעו כללים ונהלים ספציפיים, בנוסף לנהלים הכלליים הנוגעים להעמדת אשראי, וזאת על מנת להתמודד עם סיכוני האשראי הייחודיים לענפים אלה. בענף היהלומים הבנק מעדיף לדרוש ביטחונות מחוץ לענף על מנת להפחית את סיכון האשראי ולגדרו.

לקוחות גדולים - הבנק פועל בתחום האשראי ללקוחות גדולים באמצעות סקטור תאגידים, במסגרתו פועלים צוותים בעלי התמחויות ענפיות. לעתים, מגביל הבנק את חלקו באשראי ללקוח גדול ביחס להיקף האשראי הכולל לאותו לקוח במערכת הבנקאית, ובמקרים מסוימים מתנה את השתתפותו במימון עסקאות מסוימות ביצירת חבילת מימון כוללת בה ישתתפו גם בנקים נוספים (במסגרת הסדרי קונסורציום). הבנק מקפיד על עמידה במגבלות על חבות לווה וקבוצת לוויים ועל חבותם הכוללת של הלווים הגדולים וקבוצת הלוויים שחבותם נטו לבנק עולה על 10%, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.

מגזרי הצמדה - הפיזור מתבטא גם במתן אשראי במגזרי הצמדה שונים, כך שחלק מהאשראי רגיש יותר לתנודות במדד המחירים לצרכן (אשראי צמוד מדד), חלקו רגיש יותר לשינויים בריבית הפריים (אשראי שקלי לא צמוד), וחלקו לתנודות בשערי החליפין של המטבעות (אשראי במטבע זר או צמוד שער חליפין של מטבע זר).

פיזור גיאוגרפי - הבנק מקפיד על פיזור גיאוגרפי בתחום האשראי לבנייה ובתחום המשכנתאות, במטרה להקטין ריכוזיות יתר במתן האשראי.

הפחתת סיכון האשראי - דיור

ביטחונות

על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין ביטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב.

לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שווי, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי בנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד.

השמאות המקובלות בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרות. עם זאת, דורש הבנק לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בניה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה.

ביטוחים

על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבוטח בביטוח נכס. בנוסף, הלוויים עצמם מבוטחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו.

בהלוואות מסוימות (לרבות הלוואות בשיעור מימון העולה על 75%) התקשר הבנק עם חברת EMI המעניקה ביטוח אשראי למקרה בו התמורה ממימוש נכס המשמש בטוחה להלוואה, אינה מכסה את יתרת האשראי. תהליך ביטוח האשראי הינו גורם מפחית סיכון משמעותי.

שיעור המימון (LTV)

שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית ביטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאיתנותו הפיננסית. החל מיום 1 בנובמבר 2012 הבנק הגביל את שיעור המימון באישור בקשות להלוואות לדיור וזאת בכפוף להוראת בנק ישראל בנושא. שיעור המימון בהלוואה לרכישת זכות במקרקעין המהווים "דירה יחידה" (כמוגדר בהוראה) אינו עולה על 75%, ל"דירה חליפית" (כמוגדר בהוראה) שיעור המימון אינו עולה על 70%, וברכישת דירה להשקעה, הלוואה לכל מטרה או הלוואה לתושב חוץ - שיעור המימון אינו עולה על 50%

להלן הרכב חשיפת האשראי נטו לפי סוגי הפחתות סיכון (במיליוני שקלים חדשים):

31 במרץ 2018					
חשיפה המכוסה		חשיפה המכוסה על ידי ערבויות ⁽²⁾			
חשיפת אשראי נטו	על ידי ביטחון פיננסי כשיר	סכומים שנוספו	סכומים שנגרעו	חשיפת אשראי ברוטו ⁽¹⁾	
49,389	(6)	46	(536)	49,885	חובות של ריבוניות
2,696	(18)	607	-	2,107	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,633	(1)	242	-	2,392	חובות של תאגידים בנקאיים
64,191	(8,418)	11,486	(11,471)	72,594	חובות של תאגידים
2,968	(219)	-	(6)	3,193	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
27,689	(2,078)	-	(2)	29,769	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,384	(2,087)	-	(44)	13,515	הלוואות לעסקים קטנים
129,402	(551)	-	(322)	130,275	משכנתאות לדירור
4,606	-	-	-	4,606	נכסים אחרים
294,958	(13,378)	12,381	(12,381)	308,336	סך הכל

31 במרץ 2017					
חשיפה המכוסה		חשיפה המכוסה על ידי ערבויות ⁽²⁾			
חשיפת אשראי נטו	על ידי ביטחון פיננסי כשיר	סכומים שנוספו	סכומים שנגרעו	חשיפת אשראי ברוטו ⁽¹⁾	
51,273	(18)	495	(302)	51,098	חובות של ריבוניות
2,019	(1)	327	-	1,693	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,881	(1)	251	-	2,631	חובות של תאגידים בנקאיים
62,673	(9,336)	13,240	(13,845)	72,614	חובות של תאגידים
2,476	(197)	-	(10)	2,683	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
26,539	(2,106)	-	(4)	28,648	חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,795	(1,943)	-	(152)	12,891	הלוואות לעסקים קטנים
119,789	(750)	-	-	120,539	משכנתאות לדירור
4,424	-	-	-	4,424	נכסים אחרים
282,869	(14,352)	14,313	(14,313)	297,221	סך הכל

31 בדצמבר 2017					
חשיפה המכוסה		חשיפה המכוסה על ידי ערבויות ⁽²⁾			
חשיפת אשראי נטו	על ידי ביטחון פיננסי כשיר	סכומים שנוספו	סכומים שנגרעו	חשיפת אשראי ברוטו ⁽¹⁾	
48,291	-	39	(504)	48,756	חובות של ריבוניות
2,244	(1)	569	-	1,676	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,812	(1)	250	-	2,563	חובות של תאגידים בנקאיים
63,706	(6,338)	11,366	(11,319)	69,997	חובות של תאגידים
2,727	(232)	-	(6)	2,965	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
26,942	(2,089)	-	(1)	29,032	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,222	(2,101)	-	(39)	13,362	הלוואות לעסקים קטנים
124,130	(569)	-	(355)	125,054	משכנתאות לדירור
4,784	-	-	-	4,784	נכסים אחרים
286,858	(11,331)	12,224	(12,224)	298,189	סך הכל

(1) סכום היתרות המאזניות והחוז-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוז-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת הפחתת סיכון אשראי, מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון כהגדרתם בכללי באזל.

(2) הפחתת סיכון אשראי באמצעות ערבויות גורמת למעבר של חשיפות מקבוצת החשיפה המקורית לקבוצות חשיפה בעלות מקדם שקלול סיכון נמוך יותר. כתוצאה מכך, נוצרים לעתים מצבים שבהם היקף החשיפה בקבוצת חשיפה מסוימת, לאחר הפחתת סיכון אשראי, גבוה מהיקף החשיפה בקבוצה זו לפני הפחתת הסיכון.

סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית

חישוב סיכון האשראי על פי הגישה הסטנדרטית מבוסס על דירוגי אשראי חיצוניים, הנקבעים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות (ECAI). הבנק משתמש בנתוני דירוג של שתי חברות דירוג - Moody's ו-S&P.

דירוגי חברות הדירוג משמשים לקביעת משקל הסיכון של קבוצות החשיפה הבאות:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים בנקאיים
- תאגידים

קביעת משקל הסיכון המתאים מתבצעת בהתאם לנתוני הצד הנגדי.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הבנק מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

עבור השקעה בהנפקות שיש להן דירוג הנפקה ספציפי, משקל הסיכון של החוב יתבסס על דירוג זה, למעט כאשר המנפיק הוא תאגיד בנקאי או ישות סקטור ציבורי. במקרים אלו, משקל הסיכון יתבסס על דירוג המנפיק ולא על דירוג הנפקה ספציפי. להלן טבלת המיפוי לדירוגי חברות הדירוג הבינלאומיות בהן עושה הבנק שימוש:

S&P	Moody's
AAA עד AA	Aaa עד Aa3
A+ עד A	A1 עד A3
BBB+ עד BBB	Baa1 עד Baa3
BB+ עד BB	Ba1 עד Ba3
B+ עד B	B1 עד B3
CCC+ או נמוך יותר	Caa1 או נמוך יותר

יצוין כי החלק העיקרי של סיכון האשראי בבנק אינו מדורג בדירוג חיצוני.

ניתוח והכנת מסגרות

כחלק מהפעילות העסקית של הבנק, לצורך הכנת מסגרות הפעילות לחשיפת אשראי וסיכונים אחרים עבור בנקים ומוסדות פיננסיים זרים הבנק משתמש בדירוגים של חברות הדירוג הבינלאומיות המובילות: Moody's, Fitch ו-S&P, אשר משמשים את הבנק הן לניתוח והן לקביעת גבולות חשיפה.

בהכנת מסגרת הפעילות עבור בנקים ישראלים, הבנק נעזרים גם בדירוגים של חברות הדירוג מעלות S&P ומידרוג.

ניתוח סיכון האשראי בגישה הסטנדרטית

להלן התפלגות סכומי חשיפת אשראי⁽¹⁾ לפי קבוצות חשיפה ומקדמי שקלול, לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי⁽²⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

לפני הפחתת סיכון אשראי

		ליום 31 במרץ 2018											
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	(3)60%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:													
49,885	-	49,885	-	-	202	418	-	-	-	-	3,176	46,089	חובות של ריבונות
2,107	-	2,107	-	-	-	-	-	-	1,935	-	-	172	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,301	-	2,301	-	-	-	202	-	-	545	-	1,554	-	חובות של תאגידים בנקאיים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
55,476	-	55,476	-	-	202	620	-	-	3,062	-	5,331	46,261	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:													
91	-	91	-	-	-	-	-	-	12	-	79	-	חובות של תאגידים בנקאיים
71,411	-	71,411	-	-	301	71,110	-	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
3,193	-	3,193	-	-	12	3,181	-	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
29,769	-	29,769	-	-	96	25	29,648	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,515	-	13,515	-	-	138	43	13,334	-	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
130,275	-	130,275	-	-	360	1,717	44,040	335	28,022	55,801	-	-	משכנתאות לדיור
4,693	87	4,606	2	955	77	1,847	-	-	-	-	-	1,725	נכסים אחרים
252,947	87	252,860	2	955	984	77,923	87,022	335	28,034	55,801	79	1,725	סך הכל
308,423	87	308,336	2	955	1,186	78,543	87,022	335	31,096	55,801	5,410	47,986	סך הכל

לאחר הפחתת סיכון אשראי

ליום 31 במרץ 2018													
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	60% ⁽³⁾	50%	35%	20%	0%	
			חשיפות מדורגות:										
49,389	-	49,389	-	-	-	77	-	-	-	-	3,176	46,136	חובות של ריבוניות חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,628	-	2,628	-	-	-	-	-	-	1,918	-	-	710	חובות של תאגידים בנקאיים
2,300	-	2,300	-	-	-	201	-	-	545	-	1,554	-	חובות של תאגידים
12,454	-	12,454	-	-	-	-	-	-	770	-	11,684	-	סך הכל
66,771	-	66,771	-	-	-	278	-	-	3,233	-	16,414	46,846	
חשיפות שאינן מדורגות:													
68	-	68	-	-	-	-	-	-	68	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
333	-	333	-	-	-	-	-	-	92	-	241	-	חובות של תאגידים בנקאיים
51,737	-	51,737	-	-	271	51,466	-	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
2,968	-	2,968	-	-	12	2,956	-	-	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים הלוואות לעסקים קטנים
27,689	-	27,689	-	-	95	14	27,580	-	-	-	-	-	משכנתאות לדיור נכסים אחרים
11,384	-	11,384	-	-	135	41	11,208	-	-	-	-	-	סך הכל
129,402	-	129,402	-	-	358	1,716	43,696	335	27,985	55,312	-	-	סך כל החשיפות
4,693	87	4,606	2	955	77	1,847	-	-	-	-	-	1,725	
228,274	87	228,187	2	955	948	58,040	82,484	335	28,145	55,312	241	1,725	
295,045	87	294,958	2	955	948	58,318	82,484	335	31,378	55,312	16,655	48,571	

(1) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.

(2) הפחתה באמצעות ערביות, נגזרי אשראי וביטחונות כשירים אחרים.

(3) בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 15 במרץ 2018, הלוואות למטרת מגורים המובטחות על ידי משכנתא על נכס למגורים, בשיעור מימון הגבוה מ-60%, אשר ניתנו החל מיום פרסום החוזר, ישוקללו במשקל סיכון של 60%.

לפני הפחתת סיכון אשראי

ליום 31 במרץ 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי		1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%
		ברוטו	אשראי									
חשיפות מדורגות:												
51,098	-	51,098	-	-	91	231	-	-	-	3,204	47,572	חובות של ריבנויות
1,693	-	1,693	-	-	-	-	-	-	1,693	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי -
2,612	-	2,612	-	-	-	105	-	259	-	2,248	-	חובות של תאגידים בנקאיים
668	-	668	-	-	-	-	-	-	53	-	615	חובות של תאגידים
56,071	-	56,071	-	-	91	336	-	2,005	-	6,067	47,572	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
19	-	19	-	-	-	-	-	-	13	-	6	חובות של תאגידים בנקאיים
71,946	-	71,946	-	-	154	71,792	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,683	-	2,683	-	-	17	2,666	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
28,648	-	28,648	-	-	89	22	28,537	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
12,891	-	12,891	-	-	98	30	12,763	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
120,539	-	120,539	-	-	284	1,469	37,760	25,510	55,516	-	-	משכנתאות לדיור
4,511	87	4,424	3	936	84	1,958	-	-	-	-	1,443	נכסים אחרים
241,237	87	241,150	3	936	726	77,937	79,060	25,523	55,516	6	1,443	סך הכל
297,308	87	297,221	3	936	817	78,273	79,060	27,528	55,516	6,073	49,015	סך הכל

לאחר הפחתת סיכון אשראי

ליום 31 במרץ 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:												
51,273	-	51,273	-	-	-	2	-	-	-	3,209	48,062	חובות של ריבוניות
1,998	-	1,998	-	-	-	-	-	1,692	-	-	306	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,612	-	2,612	-	-	-	104	-	259	-	2,249	-	חובות של תאגידים בנקאיים
13,552	-	13,552	-	-	-	-	-	9,035	-	4,517	-	חובות של תאגידים
69,435	-	69,435	-	-	-	106	-	10,986	-	9,975	48,368	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
21	-	21	-	-	-	-	-	21	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
269	-	269	-	-	-	-	-	101	-	168	-	חובות של תאגידים בנקאיים
49,121	-	49,121	-	-	128	48,993	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,476	-	2,476	-	-	17	2,459	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
26,539	-	26,539	-	-	89	11	26,439	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
10,795	-	10,795	-	-	57	20	10,718	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
119,789	-	119,789	-	-	282	1,467	37,458	25,486	55,096	-	-	משכנתאות לדיור
4,511	87	4,424	3	936	84	1,958	-	-	-	-	1,443	נכסים אחרים
213,521	87	213,434	3	936	657	54,908	74,615	25,608	55,096	168	1,443	סך הכל
282,956	87	282,869	3	936	657	55,014	74,615	36,594	55,096	10,143	49,811	סך כל החשיפות

- (1) סכום היתרות המאזניות והחוב-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוב-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (2) הפחתה באמצעות ערבויות, נגזרי אשראי וביטחונות כשירים אחרים.

לפני הפחתת סיכון אשראי

ליום 31 בדצמבר 2017												
סך הכל	הפחתו מההון	חשיפת אשראי										
		ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:												
48,756	-	48,756	-	-	199	381	-	-	-	3,041	45,135	חובות של ריבונות
												חובות של ישויות סקטור
1,646	-	1,646	-	-	-	-	-	1,473	-	-	173	ציבורי
2,539	-	2,539	-	-	-	214	-	607	-	1,718	-	חובות של תאגידים בנקאיים
920	-	920	-	-	-	-	-	38	-	882	-	חובות של תאגידים
53,861	-	53,861	-	-	199	595	-	2,118	-	5,641	45,308	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
24	-	24	-	-	-	-	-	13	-	11	-	חובות של תאגידים בנקאיים
69,077	-	69,077	-	-	295	68,782	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,965	-	2,965	-	-	10	2,955	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
29,032	-	29,032	-	-	89	28	28,915	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
13,362	-	13,362	-	-	146	42	13,174	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
125,054	-	125,054	-	-	348	1,665	40,230	27,348	55,463	-	-	משכנתאות לדיור
4,871	87	4,784	2	941	77	1,986	-	-	-	-	1,778	נכסים אחרים
244,415	87	244,328	2	941	965	75,488	82,319	27,361	55,463	11	1,778	סך הכל
298,276	87	298,189	2	941	1,164	76,083	82,319	29,479	55,463	5,652	47,086	סך הכל

לאחר הפחתת סיכון אשראי

ליום 31 בדצמבר 2017												
סך הכל	הופחתו מההון	חשיפת אשראי ברוטו	1250%	250%	150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
חשיפות מדורגות:												
48,291	-	48,291	-	-	5	72	-	-	-	3,041	45,173	חובות של ריבונות
2,151	-	2,151	-	-	-	-	-	1,471	-	-	680	חובות של ישויות סקטור ציבורי
2,538	-	2,538	-	-	-	213	-	607	-	1,718	-	חובות של תאגידים בנקאיים
12,286	-	12,286	-	-	-	-	-	436	-	11,850	-	חובות של תאגידים
65,266	-	65,266	-	-	5	285	-	2,514	-	16,609	45,853	סך הכל
חשיפות שאינן מדורגות:												
93	-	93	-	-	-	30	-	63	-	-	-	חובות של ישויות סקטור ציבורי
274	-	274	-	-	-	-	-	101	-	173	-	חובות של תאגידים בנקאיים
51,420	-	51,420	-	-	271	51,149	-	-	-	-	-	חובות של תאגידים
2,727	-	2,727	-	-	9	2,718	-	-	-	-	-	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
26,942	-	26,942	-	-	88	14	26,840	-	-	-	-	חשיפות קמעונאיות ליחידים
11,222	-	11,222	-	-	139	39	11,044	-	-	-	-	הלוואות לעסקים קטנים
124,130	-	124,130	-	-	347	1,665	39,879	27,315	54,924	-	-	משכנתאות לדיור
4,871	87	4,784	2	941	77	1,986	-	-	-	-	1,778	נכסים אחרים
221,679	87	221,592	2	941	931	57,601	77,763	27,479	54,924	173	1,778	סך הכל
286,945	87	286,858	2	941	936	57,886	77,763	29,993	54,924	16,782	47,631	סך כל החשיפות

- (1) סכום היתרות המאזניות והחוץ-מאזניות לאחר קיזוזים מאזניים וחוץ-מאזניים, לאחר הפרשה להפסדי אשראי, וללא השפעת מקדמי המרה לאשראי ומקדמי שקלול הסיכון, כהגדרתם בכללי באזל.
- (2) הפחתה באמצעות ערבויות, נגזרי אשראי וביטחונות כשירים אחרים.

סיכון אשראי של צד נגדי

סיכון צד נגדי הינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה יהיה בכשל לפני הסליקה הסופית של תזרימי העסקה. הפסד כלכלי יקרה רק כאשר העסקה עם הצד הנגדי תהיה בעלת שווי כלכלי חיובי בעת הכשל. ערך השוק של העסקה, שיכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים, תלוי למעשה בתנודות בגורמי השוק. במידה והצד הנגדי יהיה בכשל, והעסקה בעלת שווי הוגן חיובי, הדבר עלול לגרום להפסד לבנק, לבעיית נזילות ולקושי לבצע עסקאות נוספות. סיכון הצד הנגדי יכול להיות מושפע מסיכונים אחרים, ביניהם: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון נזילות, סיכון תפעולי וסיכון המוניטין של הצד הנגדי לעסקה. סיכון הצד הנגדי הוגדר כסיכון מהותי בבנק. מנהל הסיכון הוא מנהל החטיבה הפיננסית.

הבנק התווה מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון הצד הנגדי מול בנקים ומדינות ומסמך נוסף, המהווה חלק ממדיניות האשראי של הבנק, בנוגע לפעילות הלקוחות במכשירים פיננסיים נגזרים. תיאבון הסיכון הגלום בפעילות בנגזרים בא לידי ביטוי במגבלות שהוטלו על מכשירים ומטבעות. הפעילות במכשירים נגזרים מהווה חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, וזאת, בכפוף למגבלות הדיריקטוריון. הבנק פועל במכשירים נגזרים הן עבור לקוחותיו, והן לצורך עצמי במסגרת ניהול חשיפות בסיס וריבית במגזרי ההצמדה השונים. תיאבון הסיכון מתייחס לפעילות סקטור הניהול הפיננסי של הבנק, והשקעות אלה נבחנות באופן פרטני בוועדה לניהול סיכונים בראשות מנהל החטיבה הפיננסית ומובאות לאישור ועדת ניהול נכסים והתחייבויות בראשות המנהל הכללי. שורה של נהלים מבטיחים כי הבנק יוכל להציע ללקוחותיו מגוון רחב של מכשירים פיננסיים, תוך שמירה על מסגרת נאותה לטיפול בסיכון זה.

החשיפה לבנקים ולמדינות זרות הינה למספר גורמי סיכון ובהם סיכון מדינה בגין מצב כלכלי, פוליטי או מלחמה, וכן, סיכון העברה, הנובע ממגבלות אדמיניסטרטיביות המונעות העברת מטבע חוץ. בפעילות זו, תיאבון הסיכון של הבנק, כפי שעוגן במסמך המדיניות, הינו ניתוב עיקר הפעילות היזומה למדינות המפותחות שדרוגן לא יפחת מ- A+ ולבנקים העיקריים הפועלים במדינות. הפעילות מתבצעת תוך שמירה על פיזור נאות של החשיפות בין מדינות ובנקים. לבנק פעילות נמוכה מאוד מול מדינות פחות מפותחות, עם דירוגים נמוכים יותר, וזאת, רק בכדי לתת מענה לצרכי הלקוחות.

מדידת הסיכון מתבצעת באמצעות הפעלת תרחישים המתבצעים באופן שוטף לנוכח מגבלות ספציפיות שהוטלו על הפעילות מול הצד הנגדי, וכן, בחישוב אגרגטיבי המגביל את כלל החשיפה של התיק. במקרים, כמו נגזרי OTC, שבהם לא ניתן לצטט מחיר שוק, מתבצע התמחר ומתבצעת אמידת החשיפה באמצעות מודלים מקובלים לתמחר. מודלים אלה נמצאים בתיקוף מתמשך של יחידת התיקוף של הבנק. לצורך הפעילות מול בנקים ומדינות פיתח הבנק מודל פנימי לחישוב המסגרות מול כל צד נגדי, בהסתמך על איכותם, דירוגם וההון של הבנקים והמדינות.

לצורך אמידת החשיפה משתמש הבנק במגוון מערכות, באופן דומה לפעילותו העסקית, כאשר הבקרה מתבססת על המידע הנכלל במערכות אלה, ועל מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק, כדי לאמוד את חשיפת הלקוחות ולהתריע בעת חריגה. מנגנון הבקרה בפעילות מול בנקים זרים מתבסס על דוחות ייעודיים שהוקמו במערכת התשתית של הבנק ודוחות חריגה המופקים לצורך המעקב אחר הפעילות בארץ ומחוץ לה, ביניהם דוח בנקים המרכז את כלל החשיפות מולם, וכן דוחות חריגים, המשקפים חריגות מהמסגרות שנקבעו, לו התרחשו כאלה. בנוסף, קיימת בחדר העסקאות מערכת בקרה נוספת, הכוללת מנגנון המציג תמונה של מסגרות המסחר מול בנקים ומדינות.

הבנק מתאים את מסגרות החשיפה שלו מול בנקים ומדינות באופן שוטף, וכן, מתבצעת בחינה שוטפת של פרסומים לגבי דירוגים של המוסדות הפיננסיים להם הבנק חשוף על ידי היחידה לקשרי מוסדות פיננסיים, הפועלת בחטיבה הפיננסית. בנוסף נבדקים באופן שוטף אינדיקטורים מבוססי מדדי שוק לשם התראה על אירועים שעשויים להצביע על שינויים במצב הפיננסי של המוסדות הפיננסיים המרכזיים אליהם הבנק חשוף.

פרופיל הסיכונים הנוכחי של הבנק מלמד כי עיקר החשיפה של הבנק לסיכון הצד הנגדי היא לתאגידים ולבנקים זרים, כאשר רמת החשיפה אינה מהותית. כמו כן, לבנק חשיפה נמוכה לפעילות מול מדינות.

הבנק בוחן ומנטר באופן שוטף את הפעולות הנדרשות למזעור הסיכון. יש לציין כי במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, בדומה לשנה החולפת ניתן דגש לניטור השפעות האירועים הפוליטיים והכלכליים ובדגש על אירופה, על פעילות הבנק מול צדדים נגדיים החשופים להשפעות אלה. רמת הסיכון של הבנק בהתייחס לאירועים אלה היא נמוכה.

מגבלות ובקורות - לבנק פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המתבצעת ברובה מול לקוחות הנדרשים להלימות הון או לשמירה על רמת ביטחונות על פי תרחישים. פעילות זו מנוטרת על ידי הבנק באופן שוטף תוך יומי על ידי מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק. לבנק פעילות מעטה יחסית מול לקוחות שעיקר עיסוקם במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר, או מול לקוחות שאינם מחויבים בדרישת הון או ביטחונות. ניטור לקוחות אלה מתבצע בצורה קפדנית ובתדירות גבוהה יותר, יחסית ללקוחות האחרים.

בבנק קיימת מגבלת מסגרות עבור בנקים ומדינות הכוללת התייחסות לנגזרים. כמו כן, קיימת מגבלת מסגרות לקוחות בהתאם לפרמטרים מסוימים. במסגרת החטיבה לבקרת סיכונים פועלת יחידה ייעודית המתמחה בבקרת חשיפות הנובעות מפעילות בשוק ההון, ובוחנת באופן יומי לקוחות הפעילים בתחום זה. כמו כן, כחלק מפעילות בקרת הסיכונים, מתבצעת גם בקרה על פעילות חדר עסקאות, כולל בדיקת עמידה במגבלות שונות שקבעו הדיריקטוריון והנהלה.

הפחתת סיכון - לשם השתתפות בפעילות שוק ההון על הלקוח לספק ביטחונות, בהתאם לנוהל שקבע הבנק. בפעילות מול בנקים ומדינות, הבנק חותם על הסכמי ISDA ועל נספחי CSA. הדבר מאפשר קיזוזים בין העסקאות, כך שהסכום שיעבור בין הצדדים לעסקה הוא רק סכום החשיפה נטו, ועל ידי כך להקטין את החשיפה של כל אחד מהצדדים. נספחי CSA מסדירים העברות של כספים בין הצדדים לעסקה כל אימת שהחשיפה מגיעה להיקף מסוים שנקבע מראש, ועל ידי כך קטנה החשיפה לצד הנגדי.

ביום 2 ביולי 2017 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים. במסגרת המכתב הודיע הפיקוח על הבנקים כי לאור הצהרת רשות ניירות ערך ובעקבותיה עם הוראות ועדת באזל לפיקוח בנקאי

(BCBS), מסלקת הבורסה ומסלקת מעו"ף יסווגו כצדדים נגדיים מרכזיים כשירים לצרכי חישוב דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים, כאמור בנספח ג' להוראה 203.

להלן הרכב חשיפות שקשורות לסיכון אשראי של צד נגדי (במיליוני שקלים חדשים):

31 במרץ 2018						
סך הכל	נגזרי חוזי סחורות אשראי ⁽²⁾	חוזים בגין מניות	חוזי מט"ח	חוזי ריבית		
2,047	-	2	519	1,407	119	סכום נקוב של מכשירים נגזרים לאחר השפעת מקדם התוספת ("on-add")
3,489	5	1	654	1,889	940	שווי הוגן ברוטו חיובי של נגזרים ⁽¹⁾
(1,759)	-	(1)	(113)	(1,019)	(626)	השפעת הסכמי קיזוז
3,777	5	2	1,060	2,277	433	סך הכל חשיפה בגין מכשירים נגזרים
(1,768)	-	(2)	(749)	(980)	(37)	ביטחונות בגין מכשירים נגזרים (לפני מקדמי ביטחון)
723	-	-	334	376	13	השפעת מקדמי ביטחון על הביטחונות
2,732	5	-	645	1,673	409	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית לאחר הפחתת סיכון אשראי

31 במרץ 2017						
סך הכל	נגזרי חוזי סחורות אשראי ⁽²⁾	חוזים בגין מניות	חוזי מט"ח	חוזי ריבית		
2,409	-	1	592	1,659	157	סכום נקוב של מכשירים נגזרים לאחר השפעת מקדם התוספת ("on-add")
4,389	4	-	802	2,275	1,308	שווי הוגן ברוטו חיובי של נגזרים ⁽¹⁾
(2,414)	-	-	(30)	(1,544)	(840)	השפעת הסכמי קיזוז
4,384	4	1	1,364	2,390	625	סך הכל חשיפה בגין מכשירים נגזרים
(1,602)	-	(1)	(913)	(684)	(4)	ביטחונות בגין מכשירים נגזרים (לפני מקדמי ביטחון)
560	-	-	386	174	-	השפעת מקדמי ביטחון על הביטחונות
3,342	4	-	837	1,880	621	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית לאחר הפחתת סיכון אשראי

31 בדצמבר 2017						
סך הכל	נגזרי חוזי סחורות אשראי ⁽²⁾	חוזים בגין מניות	חוזי מט"ח	חוזי ריבית		
2,487	-	2	633	1,708	144	סכום נקוב של מכשירים נגזרים לאחר השפעת מקדם התוספת ("on-add")
3,671	5	1	647	2,045	973	שווי הוגן ברוטו חיובי של נגזרים ⁽¹⁾
(2,345)	-	(1)	(82)	(1,619)	(643)	השפעת הסכמי קיזוז
3,813	5	2	1,198	2,134	474	סך הכל חשיפה בגין מכשירים נגזרים
(1,547)	-	(2)	(784)	(728)	(33)	ביטחונות בגין מכשירים נגזרים (לפני מקדמי ביטחון)
547	-	-	353	184	10	השפעת מקדמי ביטחון על הביטחונות
2,813	5	-	767	1,590	451	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית לאחר הפחתת סיכון אשראי

- (1) לרבות חשיפה הנובעת מסיכון אשראי של צד נגדי בגין פעולות לקוח בבורסה, המחושבת על פי כללי הבורסה.
 (2) פעילות נגזרי האשראי של הבנק אינה מוגדרת כפעילות תיווך. למידע על עסקאות רכישה ומכירת הגנת אשראי, ראה ביאור 11 ב. לדוחות הכספיים.

איגוח

הבנק אינו פועל בתחום איגוח נכסים. מדיניות הבנק הינה להימנע, באופן עקרוני, מהשקעה במכשירי איגוח מורכבים.

ניהול סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחופץ מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה). לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך שהחשיפה העיקרית שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית (Interest Rate Risk), שהינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הוגן).

סיכוי שוק וריבית הינם חלק בלתי נפרד מעסקי הבנקאות ומניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק. עם זאת, רמות חריגות של סיכון שוק ו/או סיכון ריבית עלולות לחשוף את הבנק להפסדים, ולהוות איום על הונו. לפיכך, קבעו דירקטוריון והנהלת הבנק, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכוי השוק והריבית הינם סיכונים מהותיים, וכי ניהול סיכונים אלה הינו חיוני ליציבות הבנק, בפרט לאור סביבת הריבית הנמוכה, והפוטנציאל לשינוי מגמת הריבית במשק. לפיכך, התווה דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון השוק והריבית, הקובע את העקרונות לפיהם על הבנק לפעול על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבחון ולבקר את סיכוי השוק והריבית באופן שוטף, הן למהלך עסקים רגיל והן לעתות קיצון. ניהול סיכונים אלו נועד לשמור על רמת סיכון סבירה, בהתאם למגבלות החשיפה, קרי, תיאבון הסיכון שנקבע בגין סיכונים אלה, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים: תיק בנקאי ותיק סחיר. התיק הסחיר כולל תיקים המנוהלים בחדר עסקאות (תיק אגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיקים של חדר עסקאות וכן אופציות ריבית המסווגות לתיקים של חדר עסקאות), ותיקי אגרות חוב למסחר ואסטרטגיה במטבע ישראלי ובמטבע חוץ המנוהלים במחלקת ניהול הנכסים - כמו גם הנגזרים שנועדו לביצוע אסטרטגיות. כמו כן, כולל התיק עסקאות גידור למכשירים הכלולים בתיק הסחיר. תיק זה מאופיין בפעילות קטנה יחסית לפעילות בתיק הבנקאי, ונמצא ברמת סיכון נמוכה.

התיק הבנקאי, המהווה את עיקר הפעילות של הבנק, מכיל את כל העסקאות שאינן כוללות בתיק הסחיר, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים המשמשים כעסקאות הגנה לתיק הבנקאי. תיק זה חשוף בעיקר לסיכון ריבית ואינפלציה. מידת החשיפה אליה רוצה הבנק להישאר חשוף נובעת מפעילותו העסקית של הבנק ובאה לידי ביטוי בדוחות הכספיים של הבנק. חשיפה זו הוגבלה במסגרת תיאבון סיכון שהוגדר באופן ייעודי עבור סיכון השוק וסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כאשר היא נבחנת על ידי הבנק בתדירות יומית, באמצעות מגוון כלים ומודלים. חריגה או אף התקרבות לגבולות החשיפה שנקבעו, מדווחות באופן שוטף ומטופלות באופן מיידי, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות שהתווה הבנק.

ניהול סיכוי שוק וריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חופץ לארץ וחברות הבת של הבנק. עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלבנטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice). הוראות בנק ישראל הרלבנטיות לנושא ניהול סיכוי שוק הן: הוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכוי שוק, הוראת ניהול בנקאי תקין 333 - ניהול סיכון ריבית, המרחיבה את ההוראות בהתייחס לסיכון ריבית, בעיקר בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוראת ניהול בנקאי תקין 208 - מדידה והלימות הון בהתייחס להקצאת ההון בנדבך הראשון בגין התיק הסחיר.

ההוראה כוללת את הנחיות באזל II בקשר עם הגדרת התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו וקובעת כי הכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים אובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם, או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) וסובייקטיביים (כוונת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדויק).

הבנק נדרש להקצות הון בגין סיכון ריבית ומניות בתיק הסחיר, סיכוי שער חליפין על כל הפעילות הבנקאית וסיכון האופציות. הבנק משתמש בשיטת משך החיים הממוצע (מח"מ) במדידתו את סיכון הריבית ובשיטת דלתא פלוס במדידתו את הסיכון בגין אופציות. שיטה זו מכמתת את הסיכון הכרוך בפעילות תיק האופציות כפונקציה של ערכי "היוניות". אלה מבטאות את רגישות תיק האופציות לתזוזות בנכס הבסיס ובסטיית התקן.

הקצאת הון עבור חשיפת מטבע (סיכון בסיס) עומדת על 8% בגין פוזיציה פתוחה בכל מטבע. לחשיפת אינפלציה (פוזיציה ש"ח/מדד) אין הקצאת הון. כחלק מהנחיות הוראה.

פעילות הבנק בתיק הסחיר מנוהלת תחת מגבלות המשקפות תיאבון סיכון ברמה נמוכה, ולפיכך, הקצאת ההון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

התיק הבנקאי כולל את הפוזיציות שלא הוגדרו כפוזיציות סחירות בתיק הסחיר. טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגינו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. הקצאת ההון במסגרת הנדבך השני של באזל, נבחנת הן בתרחישים המדמים מצב חיים רגיל והן בתרחישי קיצון, לרבות תרחישים מערכתיים ותרחישי איום. זאת כחלק מתהליך הערכת ההון הפנימי, ה-ICAAP, כמתואר בפרק הלימות ההון.

מבנה הבנק המוטה תיק משכנתאות, מייצר שימושים לטווחים ארוכים, אשר כנגדם מגייס הבנק מקורות. עקב אי התאמה מלאה בין מח"מ השימושים למח"מ המקורות, חשוף השווי הכלכלי של הבנק לעלייה בעקומי הריבית.

התפתחויות בסיכון השוק והריבית

סיכון זה מנוטר באופן שוטף, הן במסגרת ניהול סיכון הריבית על התיק הכולל במונחי VAR, והן במונחי EVE - Economic Value of Equity, ושורה נוספת של תרחישים המבטאים ברובם מצבי קיצון.

לפרטים בדבר מודלים אלה, השימוש בהם והמגבלות שלהם, ראה להלן.

רמת סיכון השוק הכולל מוגדרת כנמוכה-בינונית. סיכון השוק בתיק הסחיר הינו מזערי, על פי מדיניות הבנק. התיק הבנקאי חשוף לעליית עקומי הריבית, עקב מבנה השימושים הארוכים יחסית (תיק המשכנתאות) והירידה המתמשכת בשיעורי הסילוקים המוקדמים במשכנתאות. הערכת החשיפה של הבנק לסיכונים ריבית לרבעון הראשון של שנת 2018, נותרה ברמת סיכון בינונית. החשיפה מנוטרת במגוון מדדים במהלך חיים רגיל ובקיצון.

פרופיל הסיכון נמצא בתחומי תיאבון הסיכון שהוגדר.

הבנק פועל באופן שוטף לגיוס מקורות לטווחים בינוניים וארוכים. מקורות אלה משמשים את הבנק לניהול חשיפת הריבית במסגרת תיאבון הסיכון שנקבע.

ניהול מגזרי הצמדה

חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למעט פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בוועדת השונות ו/או פוזיציות חדר עסקאות על פי מגבלות הסיכון שאושרו. הפוזיציות האסטרטגיות במטבע חוץ תחומות לרוב ב-Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקישור הסיכון.

חשיפות אינפלציה - תיאבון הסיכון משתנה בהתאם לתוחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר. החשיפה כלולה במסגרת מדדי תיאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכונים השוק. הערכת הסיכון היא ברמה נמוכה-בינונית, המשקפת את היקף החשיפה והערכות האינפלציה החזויות.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודיים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

בקורות אירועים חריגים בשוקי הכספים וההון, כגון שינוי בלתי צפוי בשיעורי הריבית, זעזועים בשוק מטבע החוץ, שינויים במדיניות הפיסקלית או המוניטרית, מתכנסות הוועדות והפורומים המיוחדים שנקבעו בבנק למצבים כגון אלה, לדיון מיוחד, על מנת לקבל החלטות המתחייבות מאירועים אלה.

להלן המבנה הארגוני שנקבע בבנק לצורך ניהול ובקרת סיכונים הריבית והשוק:

דירקטוריון הבנק - דירקטוריון הבנק מאשר לפחות אחת לשנה את מסמך המדיניות אשר מעגן את אופן ניהול החשיפות לסיכונים שוק וריבית בתיק הבנקאי, וזאת לאחר שאושר בהנהלת הבנק ובוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון. המסמך מתווה, בין היתר, את מדרג הסמכויות לניהול סיכונים השוק, את תיאבון הסיכון (תקרות החשיפה המותרות), ואת תדירות הדיונים והדיווחים על מצב החשיפות ברמות השונות. למסגרת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון, נוספו קווים מנחים (מגבלות) הנהלה, שנקבעו כנמוכות יותר ממגבלות הדירקטוריון, בכדי לאפשר צמצום החשיפות, עוד טרם הופר תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. תיאבון הסיכון נקבע בשגרה ובקיצון, על ידי שורה של מדדים המגבילים את סיכון השוק, וכן, נקבעו מדדי תיאבון סיכון מפורשים בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, ובגין פעילותו בתיק הסחיר. מגבלות הדירקטוריון, וכן, הקווים המנחים של ההנהלה, משקפים את תיאבון הסיכון, שהנו עקבי עם האסטרטגיה העסקית, תכנון הנזילות, מקורות המימון, ותכנון ההון של הבנק.

הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון משמשת כגוף מייעץ למליאת הדירקטוריון בנושאי סיכונים שוק וריבית בתיק הבנקאי. ברבעון הראשון של שנת 2018, עודכן כאמור מסמך המדיניות לניהול סיכונים השוק והריבית. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 לא אירעו חריגות מתיאבון הסיכון שנקבע. הבנק ממשיך בתהליך יישום עקרונות ניהול סיכון הריבית, שפורסמו במסמך העמדה של ועדת באזל מחודש אפריל 2016.

ניטור שוטף של פרופיל סיכון השוק והריבית מתבצע ברמה היומית על ידי החטיבה הפיננסית והחטיבה לבקרת סיכונים, ברמה השבועית במסגרת הוועדה לניהול סיכונים, בראשות מנהל החטיבה הפיננסית, וברמה החודשית בוועדת הנהלה לנכסים והתחייבויות, בראשות המנהל הכללי. פרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי מוצג לדירקטוריון הבנק באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק. הדיון בדירקטוריון עוסק בהתפתחות פרופיל הסיכון, בפעולות העיקריות שביצע הבנק בתיקים השונים, במהלך התקופה הנסקרת, ובהתפתחויות בשווקים, ובפרט, בגורמי הסיכון בשווקים בארץ ובחוץ לארץ שיש להם השפעה פוטנציאלית על הפרופיל העסקי של פעילות הבנק ובפרופיל סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי שלו ורגישות הבנק לשינויים בגורמי הסיכון. כל חריגה, לו תתרחש, מדווחת לדירקטוריון, כולל האמצעים שנקטו לשם סגירתה.

כאמור לעיל, הבנק מקיים ממשקים עם החברות הבנות בכל הקשור לקביעת תיאבון הסיכון על בסיס קבוצתי. דיווחים של היחידות בקבוצה אודות פרופיל הסיכון לנוכח תיאבון הסיכון, מוצגים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

המנהל הכללי של הבנק - עומד בראש ועדת ניהול נכסים והתחייבויות (נ"ה), המשמשת כגוף מייעץ למנהל הכללי בנושאי סיכונים שוק. ועדה זו מתכנסת בדרך כלל אחת לחודש או לעיתים תכופות יותר, כאשר קיימות או חזויות התפתחויות מיוחדות בשווקים השונים. בידי המנהל הכללי, בהתאם לנוהל החשיפות ובכפוף למסגרות שנקבעו על ידי הדירקטוריון, סמכות קבלת ההחלטות בנוגע לניהול חשיפות שוק. מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק נדונה, מגובשת ומבוקרת במסגרת ועדת הנהלה לניהול נכסים והתחייבויות כאמור.

קו הגנה ראשון - הנהלת קווי העסקים

מנהל החטיבה הפיננסית (CFO) הינו מנהל סיכונים השוק, הריבית והנזילות של הבנק. הועדה הפנימית לניהול הסיכונים משמשת כגוף המייעץ למנהל החטיבה. הועדה מתכנסת בתדירות שבועית, ודנה בפעילות השוטפת בתחום ניהול הנכסים וההתחייבויות.

מנהל החטיבה הפיננסית קובע קווים מנחים לפעילות השוטפת של ניהול סיכונים השוק והריבית, בכפוף למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון והנהלה.

במקרה של זיהוי והכרזת אירוע פיננסי המחייב היערכות מיוחדת, מכונס על ידי מנהל החטיבה הפיננסית, באישור המנהל הכללי, פורום ייעודי, לשם דיון וקבלת החלטות לגבי דרכי ההתמודדות במהלך האירוע. פעילות פורום זה מעוגנת בנהל ייעודי.

סקטור ניהול פיננסי בחטיבה הפיננסית הינו הגוף המנהל את החשיפות לסיכונים שוק, ריבית ונזילות באופן שוטף ופועל ליישום המדיניות וההחלטות שנקבעו, לניהול סיכונים אלה ולבקרה המתחייבת מפעילות הקו הראשון, בהתאם להנחיות בנק ישראל.

קו הגנה שני - פונקציית ניהול הסיכונים

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים (מנהל הסיכונים הראשי - CRO) הינו האחראי על מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים. פורום ניטור סיכונים שוק, ריבית ונזילות, משמש כגוף מייעץ למנהל הסיכונים הראשי בנושא ניהול חשיפות הבנק לסיכונים שוק והריבית בתיק הבנקאי ומתכנס אחת לחודשיים לפחות. הפורום, לו שותפים, בין היתר, נציגי החטיבה הפיננסית ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים, מבצע מעקב שוטף אחר פרופיל סיכון השוק והריבית הן בתיק הבנקאי והן בתיק הסחיר לרבות הפעילות הפרטנית בחדר המסחר, וכן, תוצאות של תרחישי קיצון, כמו כן, דן וקובע מתודולוגיות לניהול ולבקרת הסיכונים, כולל שיטות מדידה היכולות לתמוך בפעילות לניטור התיק, ומטפל בהיבטים השונים העולים מתוך ניהול ובקרת סיכון השוק, הריבית והנזילות, לרבות מסקנות מתהליכי תיקוף המודלים הרלבנטיים המתבצעים על ידי האגף לבקרת סיכונים, הבקרה והניטור של חשיפות השוק והריבית נעשית במסגרת הקו השני באמצעות: יחידה ייעודית לבקרת סיכונים שוק ריבית ונזילות ומחלקת בקרת חדר עסקאות המשמשת כקו האמצעי לניטור פעילות החדר, לרבות בנושאים של ציות ואכיפה מנהלית.

קו הגנה שלישי - ביקורת פנימית

הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול סיכונים בבנק, ומבצעת ביקורת באופן שוטף, לבחינת והערכת אפקטיביות הבקורות הפנימיות בבנק, בהתאם לתוכנית העבודה הרב שנתית של חטיבת הביקורת הפנימית.

מדיניות גידור והפחתת הסיכונים

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת נג"ה שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קנייה/מכירה באיגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת ניהול נכסים והתחייבויות שבסקטור ניהול פיננסי, לניהול פוזיציות הריבית ו/או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים, דבר המאפשר ניהול דינמי ואפקטיבי של חשיפות השוק והריבית לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded), קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק.

עסקאות נגזרים, אשר מזוהות כמגדרות פוזיציות מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנוהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי ההוגן או בין תזרימי המזומנים של הפריט המגודר ושל הנגזר המגדר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של הפריט המגודר, מתקזזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגדר. בדיקות אפקטיביות הגידור מתבצעות אחת לרבעון.

נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על רווח והפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגדרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קיום מנחים שנקבעו על ידי הנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בועדות השונות לניהול סיכונים.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכונים שוק וריבית, לרבות ההנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים. רגישות ערכי הסיכון לשינויים בהנחות ההתנהגותיות, נבחנת באופן שוטף.

הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי ההצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בועדות לניהול סיכונים בתדירות שנתית.

כלים לניהול מדידה של הסיכון

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, ביניהם סקרים ייעודיים לניטור הפעילות והמידע ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים.

סיכוני השוק בשני התיקים, הבנקאי והסחיר, מנוהלים ברמה הכוללת באמצעות מודל ה-VAR ומבחני המצוקה. לצורך יישום מודלים אלה, הוגדר ההון הפנוי של הבנק כמקור שקלי לא צמוד. הבנק פועל תחת תיאבון הסיכון שקבע הדירקטוריון לסיכוני שוק וריבית במונחי VAR ומבחני מצוקה. תיאבון הסיכון קובע כי ערך ה-VAR של כלל פעילותו של הבנק, לאופק השקעה של חודש, לא יעלה על 11% מההון העצמי, וכי ההפסד המרבי במבחני המצוקה, הגבוהה מבין כל שיטות החישוב, לא יעלה על 18% מההון העצמי. לשתי מגבלות אלה נקבעו גם קיום מנחים של ההנהלה. הבנק שומר על פרופיל סיכון הנמצא בתחום מגבלות אלה.

מודל ה-VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה, המשלבת בין השיטה ההיסטורית והשיטה האנליטית, לניטור אפקטיבי של גורמי הסיכון. לחישוב ה-VAR נלווה חישוב BACK TESTING, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תיאבון סיכון במונחי VAR, על התיק הכולל שלו, וכן משתמש במדד זה ככלי נוסף לניטור פעילותו בתיקי האופציות השונים.

מבחני מצוקה (קיצון) - אלה הן מגוון שיטות שנועדו לאמוד את ההפסד הצפוי לבנק, כתוצאה מתנודות חריפות במחיריהם של גורמי הסיכון בשוק. מודל זה אומד, בשיטותיו השונות, את ההפסד הפוטנציאלי ב"זנב השמאלי" של ההתפלגות, קרי, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה בעת חישוב ה-VAR. שיטות מבחני המצוקה של הבנק נחלקות בעיקרון לשתיים: שיטות סובייקטיביות, המסתמכות על מתווה כלכלי כפי שנקבע על ידי מומחי הבנק, ושיטות אובייקטיביות, המסתמכות בין היתר על אירועים ותרשימים קיצוניים, שאירעו בעבר, וכן, על תרחישים שנקבעו על ידי בנק ישראל בהוראה 333 לניהול סיכון הריבית, בהם זז העקום לאורכו באופן מקביל בשיעורים הנעים בין 1% ל-4%.

במסגרת בחינת ה"זנב השמאלי" של התפלגות תיק הבנק, בוחן הבנק מדדים נוספים כמו STRESSED VAR, האומד את ערך ה-VAR הצפוי, לו יחזרו התנאים ששררו בשוק בעת המשבר הכלכלי בשנים 2008-2009, וכן הוא מחשב את מדד ה-EXPECTED SHORTFALL VAR, האומד את ממוצע ההפסדים, מעבר לרמת המובהקות שנקבעה (ממוצע "הזנב השמאלי"), כדי לשקלל אירועים קיצוניים הנמצאים מעבר לרמת המובהקות, ואינם באים לביטוי בעת חישוב ה-VAR.

ניהול סיכון הריבית מתבצע בשתי גישות: גישת הרווחים וגישת השווי הכלכלי. הבנק קבע את גישת השווי הכלכלי, כשיטה המרכזית לניהול הסיכון, אך פיתח מודל נוסף המתבסס על גישת הרווחים.

על פי גישת הרווחים - המרווח המימוני הנו ההפרש בין הכנסות ריבית (מצטברות) המתקבלות על כלל השימושים ובין הוצאות ריבית (מצטברות) המשולמות על כלל המקורות. מודל המרווח המימוני מאפשר את בחינת הרווחיות הצפויה תחת הנחות פעילות שונות (מחזור בהיקפים שונים של היתרות, הן בצד הנכסים והן בצד ההתחייבויות, שינויים בעקומי הריבית, הנחת פעילות לפי תוכניות העבודה), כולל ניתוחי רגישות של שינויים בעקומי הריבית השונים.

החישוב מתבצע באמצעות מערכות מכוניות מתקדמות שפותחו בבנק, על בסיס העסקה הבודדת. המודל משמש כמערכת תומכת החלטה (Decision Support System) למנהלי הסיכון בבנק. החישוב מתבצע מרמת העסקה הבודדת, המאפשר יכולת פילוח וניתוח בחיתוכים שונים כגון: סוג מכשיר, בסיס הצמדה, תקופה לפירעון ועוד.

גישת הרווחים מיושמת בשתי רמות: סטטית ודינמית. ברמה הסטטית- חישוב ההכנסה הממונית נטו של הבנק בנקודת זמן מסוימת. ברמה הדינמית- חישוב ההכנסה הממונית בתרחישי פעילות וריבית שונים לשנה הקרובה.

גישת השווי הכלכלי - מודל EVE (Economic Value of Equity) הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי. מודל ה-EVE בוחן את השפעתם של שינויים בעקומי הריבית על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי, הסחיר והכולל (סחיר ובנקאי), תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית (תוך חלוקה למגזרי פעילות, כגון: נגזרים, פיקדונות ומשכנתאות בחלוקה למגזרי הצמדה). הנחות השינויים בעקומי הריבית, הן במצב חיים רגיל והן במצבי קיצון, לרבות עלייה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים ותרחישי התללה והשטחה של עקומי הריבית.

השווי הכלכלי של התיקים השונים מחושב כערך נוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מנכסי הבנק (החשופים לשינויים בריבית), בניכוי הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים הנובעים מהתחייבויות הבנק (החשופים לשינויים בריבית). השינוי בשווי הכלכלי בגין שינויים בעקומי הריבית (מדד ה-EVE) מחושב כהפרש בין היוון התזרימים העתידיים של הנכסים והתחייבויות לפי ריביות נוכחיות, לבין היונם לפי ריביות צפויות בתרחישי הריבית. הפריסות העתידיות של המכשירים הפיננסיים השונים מבוצעות בהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם לחישוב שווי הוגן. המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה נפרסים עד למועד הפירעון הסופי, בהתאם ללקוח הסילוקין והמכשירים הפיננסיים בריבית משתנה נפרסים עד למועד שינוי הריבית הקרוב. המרווח הקבוע מעל עוגן הריבית המשתנה נפרס עד למועד הפירעון הסופי. היוון התזרימים מתבצע בעקומי Zero Coupon (עקומים חסרי סיכון) במגזרי הצמדה השונים.

הבנק בוחן את מדד ה-EVE גם בהפרדה בין השפעות קרן וריבית, המשמש ככלי עזר נוסף בקבלת החלטות יזומות לניהול פוזיציות הריבית. אחד התרחישים הוא תרחיש תזוזה מקבילית של 2% בעקומים. תרחיש זה, המשקף אירוע קיצון, נקבע בהוראת בנק ישראל כתרחיש המחייב דיווח של הבנק לפיקוח על הבנקים, לו תגיע תוצאתו ל-20% מהון הליבה של הבנק.

לצורך מדידת הסיכון בתיק הכולל, מתווספות לסיכון הריבית בתיק הבנקאי מגבלות התיק הסחיר במצב מצוקה/במצב עסקים רגיל.

האופי והיקף של מערכות דיווח על סיכון שוק וריבית

הבנק משתמש במערכת, המאפשרת לנהל ולבקר במערכת אחת את סיכון השוק וסיכון הריבית, ולחשב את הלימות ההון הנדרשת בגין סיכונים שוק. ככלל חישוב ערכי סיכון השוק מופקים אוטומטית מהמערכת, על בסיס יומי. לבנק מבנה נתונים כולל לנתוני השוק והפוזיציות המשמש את החישובים.

מגבלות המודלים המשמשים את הבנק לצורך ניהול סיכון השוק והריבית

למודלים העיקריים שבשימוש הבנק לצורך אמידת סיכון השוק והריבית, בדומה לכל מודל, יש מגבלות היכולות לנבוע מהנחות המודלים, נתוני הקלט בהם נעשה שימוש או חוסר ההתאמה שלהם למצב בשווקים, ובמיוחד, למצב קיצון. הבנק מודע למגבלות אלה, ולפיכך, הוא מגבה את המודלים בכלים ותהליכים נוספים. מודל ה-VAR אינו מתאים לשימוש בעת קיצון, שכן הוא מתבסס על נתונים היסטוריים, שאינם אומדים בהכרח פוטנציאל לאירוע קיצון בשוק. השימוש במבחני מצוקה, אשר הינם בעלי "מבט קדימה", קרי, הם אינם מסתמכים על הנתונים ההיסטוריים, משלימים את מודל ה-VAR. הבנק פיתח שיטות מגוונות לביצוע מבחני מצוקה, כדי לתמוך בחישובי ה-VAR. כמו כן, משתמש הבנק בשיטות המתבססות על ניתוח רווחים כדי לקבל מבט נוסף על פרופיל הסיכון שלו, שלא באמצעות מודל המבוסס על שווי כלכלי. שיטות אלה כוללות בין היתר את מדד ה-NII (Net Interest Income) האומד את השינוי הצפוי בהכנסה המימונית, תחת תרחיש שינוי בריבית ואת מדד סיכון קצר/ארוך האומד את חשיפת הבנק לשינויים בעלויות המימון. מגבלה נוספת היא שימוש במודלים התנהגותיים לבניית פריסות של המכשירים הכוללים רכיב כזה. נדבר נוסף ביכולת הבנק לאתר ולהתמודד עם מגבלות המודלים הוא תהליך התיקוף המתמשך שמבצע הבנק למודלים שבשימוש, הבוחנים את כל מרכיבי המודל. תהליך התיקוף זה בוחן גם את המודלים בהם משתמש הבנק לתמחור עסקאות הנגזרים.

טיפול באופציות התנהגותיות גלומות במכשירים המאזניים

במכשירים מסוימים קיימות אופציות גלומות, הרגישות לשינוי ברמת הריבית. פריסת מכשירים אלו מחייבת שימוש בהנחות התנהגותיות מבוססות מודלים ו/או תחשיבים אמפיריים שנבנו בבנק. מודלים אלו עוברים תיקוף מתמשך, לרבות Back Testing, שנועדו לבחון את התחזית למול המצב בפועל. להלן מיפוי של האופציות ההתנהגותיות הגלומות העיקריות:

סילוק מוקדם במשכנתאות - מודל התנהגותי

המשכנתאות נפרסות על בסיס הפירעון החוזי, בתוספת הנחות התנהגותיות המבוססות על בחינה אמפירית של התנהגות הלווים, במגזרי ההצמדה השונים. פרמטרי המודל ההתנהגותי נבחנו כל חודש ומובאים לדיון בועדות ההנהלה הרלבנטיות.

פיקדונות - מודל התנהגותי

בבנק מגוון רחב של פיקדונות הכוללים אופציות התנהגותיות גלומות: משיכה בתחנות יציאה תקופתיות, מימוש שוטף של אופציות נזילות והפקדות עתידיות בהוראות קבע. התזרים העתידי הצפוי בגין פיקדונות אלה נבנה בהתבסס על ניתוחים היסטוריים התנהגותיים של מימוש אופציות, המשיכה וההפקדה על ידי המפקדים. נתונים אלו נבחנו בשוטף, במסגרת בדיקת הנחות המודל.

עובר-ושב זכות

יתרות העובר-ושב בזכות שלא צפוי כי תושפענה משינוי בשער הריבית נפרסות בהתאם לבחינה האמפירית של התנהגות יתרות אלה.

ניתוח סיכון השוק

להלן דרישת ההון הנובעת מסיכון שוק לפי רכיבי סיכון (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017			31 במרץ 2017			31 במרץ 2018			רכיב סיכון ⁽⁴⁾
דרישות הון ⁽³⁾			דרישות הון ⁽²⁾			דרישות הון ⁽¹⁾			
סך הכל	סיכון סיכון כללי	סיכון ספציפי כללי	סך הכל	סיכון סיכון כללי	סיכון ספציפי כללי	סך הכל	סיכון סיכון כללי	סיכון ספציפי כללי	
152	152	-	132	132	-	176	176	-	סיכון ריבית ⁽⁵⁾
-	-	-	-	-	-	2	1	1	סיכון מניות
62	62	-	37	37	-	49	49	-	סיכון שער חליפין של מטבע חוץ
214	214	-	169	169	-	227	226	1	סך הכל סיכון שוק

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.37%.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

(4) סיכון גלום בפעילות אופציות נכלל ברכיבים השונים, וחושב לפי גישת "דלתא פלוס", כהגדרתה בהוראות המפקח על הבנקים.

(5) חושב לפי גישת המח"מ, כהגדרתה בהוראות המפקח על הבנקים.

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2017	31 במרץ 2017	31 במרץ 2018	
533	764	593	לסוף התקופה
781 (אפריל)	764 (מרץ)	640 (פברואר)	ערך מקסימלי במהלך התקופה
388 (פברואר)	388 (פברואר)	549 (ינואר)	ערך מינימלי במהלך התקופה

מרבית סיכון השוק נובע מסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כפי שיוצג להלן.

תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על מקרה אחד שבו ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל, לבחינת איכות מודל ה-VAR.

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

31 במרץ 2018						עלייה של 2%
שינוי בשווי הוגן						
מטבע ישראלי						
מטבע חוץ						
לא צמוד	צמוד למדד	דולר	אירו	אחר	סך הכל	ירידה של 2%
(753)	(1,488)	48	(47)	(1)	(2,241)	2%
1,340	1,850	(27)	53	1	3,217	2%
31 במרץ 2017						עלייה של 2%
שינוי בשווי הוגן						
(1,073)	(813)	(50)	(35)	5	(1,966)	2%
1,586	1,011	80	42	6	2,725	2%
31 בדצמבר 2017						עלייה של 2%
שינוי בשווי הוגן						
(714)	(1,112)	26	(47)	(1)	(1,848)	2%
1,285	1,408	(5)	53	2	2,743	2%

במסגרת עריכת התחזית לתזרימים הצפויים מפירעון משכנתאות בבנק, נלקחות בחשבון הנחות לגבי שיעור ואופן הסילוקים המוקדמים. סיכון שוק בתיק הסחיר של הבנק, שמורכב בעיקרו מתיקים המנוהלים בחדר עסקאות, מנהל באמצעות מגבלות כמותיות המוגדרות לכל תיק בהתאם לפעילותו.

העלייה בערכי הסיכון נובעת בעיקרה מהפעילות השוטפת במשכנתאות.

סיכון מחירי מניות

מדיניות הבנק בתחום השקעות בתאגידים ריאליים הינה מימוש התיק הקיים תוך בחינה של השקעות חדשות בצורה פרטנית. מניות התאגידים הריאליים שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד. ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית. ועדת היגוי להשקעות ריאליות מתכנסת אחת לרבעון ומייעצת להנהלת הבנק בנושא השקעות בתאגידים ריאליים. ועדת ההיגוי אחראית לניהול ולתחזוקת התיק הקיים, תוך ניסיון להשביחו, כך שיתאפשר לממש את התיק, בצורה מושכלת, בטווח זמן סביר אך ללא לוח זמנים מפורט, על מנת לאפשר קבלת תשואה מקסימלית. דיווחים רבעוניים מועברים לחטיבה לבקרת סיכונים ולחטיבות נוספות.

כ-1% מההשקעות בתאגידים ריאליים בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות בדוח הדירקטוריון וההנהלה, וכן ביאור 5 לדוחות הכספיים.

להלן פרטים על הרכב השקעות במניות בתיק הבנקאי:

31 במרץ 2018		
דרישת הון ⁽¹⁾	שווי הוגן	
8	57	מניות
8	63	קרנות הון סיכון / הון פרטיות
16	120	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי
31 במרץ 2017		
דרישת הון ⁽²⁾	שווי הוגן	
8	58	מניות
9	68	קרנות הון סיכון / הון פרטיות
17	126	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי
31 בדצמבר 2017		
דרישת הון ⁽³⁾	שווי הוגן	
7	56	מניות
10	74	קרנות הון סיכון / הון פרטיות
17	130	סך הכל השקעה במניות בתיק הבנקאי

(1) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

(2) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.37%.

(3) דרישת ההון חושבה על פי שיעור של 13.36%.

ניהול הסיכון התפעולי

הסיכון התפעולי מוגדר על ידי בנק ישראל כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

הבנק הגדיר מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים, הכוללת הגדרה של הממשל התאגידי המפרט את תחומי הסמכות והאחריות של קווי ההגנה, ואת חשיבותה של הטמעת תרבות נאותה לניהול הסיכונים התפעוליים בבנק.

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי.

עם ההתפתחות בשוקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילותו העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במוסדות הפיננסים במהלך השנים האחרונות, הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים לאירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

- אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל תחומי הפעילות ובכל יחידות הבנק.
- לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בהון ובמוניטין הבנק.
- לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמה, יכול אירוע סיכון תפעולי לגרום להתממשות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.
- לחלק לא מבוטל מהכשלים התפעוליים יש הסתברות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי עד כדי איום על יציבות הבנק.
- לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכת טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.
- אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון), אירוע ביטחוני.

הסיכון התפעולי בבנק מטופל באופן אקטיבי ובמטרה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, לשפר את יכולתם העסקית ולמזער את הסיכונים הצפויים מהסיכון התפעולי.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון התפעולי. מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים מעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

- **קו ההגנה הראשון:** כולל את כל היחידות העסקיות והתפעוליות בבנק. באחריות היחידות לנהל את הסיכון התפעולי בהתאם לעקרונות מסמך מדיניות הסיכונים התפעוליים. ובפרט, חטיבת הטכנולוגיה, המהווה את הקו הראשון לניהול סיכונים אבטחת מידע, וסייבר, המשכיות עסקית וטכנולוגיית מידע ומזרחי טפחות שרותי אבטחה המהווה את הקו הראשון לניהול ביטחון ובטיחות.
- **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, ובפרט, מדור סיכונים תפעוליים באגף לבקרת סיכונים, אחראי על ראייה כוללת וניטור של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות לרבות: איתור מוקדי סיכון עיקריים בפעילות העסקית של הקו הראשון בעזרת איסוף נתוני כשל תפעולי בפועל, ביצוע סקרים ייעודיים לאיתור פוטנציאל לכשלים בעתיד, והתאמת מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי לצרכי הבנק, בהתאם להתפתחויות העסקיות בבנק ודרישות הרגולציה. בנוסף, החטיבה פועלת ליצירת אינטגרציה בין גורמים שונים בבנק, שיש להם תפקידי ניטור סיכונים המשיקים לסיכון התפעולי (ציות, המשכיות עסקית, טכנולוגיה, אבטחת מידע והגנת סייבר, SOX), כחלק מהטמעת מערך הבקרה הפנימית בבנק.
- קו ההגנה השני לסיכון סייבר ואבטחת מידע היא היחידה לאבטחת מידע וסייבר בחטיבה לבקרת סיכונים בראשות הממונה לאבטחת מידע בבנק. יחידה זו עובדת במקביל למערך הגנת הסייבר בחטיבת הטכנולוגיה ומול כל היחידות בבנק.
- אגף הנדסת תהליכים האחראי לניהול הכולל של המשכיות העסקית, קרי מוכנות הבנק השוטפת לרציפות עסקית בחירום.
- מערך ה-SOX באגף חשבונאות אחראי על אפקטיביות הבקורות והנהלים לגבי גילוי ואפקטיביות הבקורות הפנימיות של הבנק על דיווח כספי.
- מחלקת ההדרכה, בחטיבה למשאבי אנוש פועלת לחיזוק הידע והמקצועיות, ולהפחתת הכשלים התפעוליים הנובעים מחוסר ידע ומודעות.
- **קו ההגנה השלישי:** הביקורת הפנימית עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתוכנית העבודה.

מדיניות הבנק קובעת את תיאבון הסיכון התפעולי של הבנק במספר היבטים כמותיים ואיכותיים במהלך עסקים רגיל ובקיצון. כמו כן, הוגדה סיבולת הסיכון של הבנק בקטגוריות סיכון ספציפיות בתחום הסיכון התפעולי. סיכון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלות לפי הקטגוריות השונות של הסיכון התפעולי.

המדיניות קובעת את ערוצי הניהול והדיווח על הסיכון התפעולי, במטרה להבטיח ניהול הולם של הסיכון בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות המהותיות של הבנק. לצורך כך, פועלים בבנק פורומים בכל הרמות, המופקדים על הטיפול בסיכון התפעולי:

- ועדת הנהלה לסיכונים תפעוליים - ועדה המשמשת ככלי ניהולי מרכזי בידי ההנהלה לניהול וניטור הסיכונים התפעוליים בבנק. הועדה היא חלק מועדת הנהלה לניהול סיכונים.
- ועדת היגוי סיכונים תפעוליים - משמשת כועדה מייעצת למנהל הסיכונים הראשי בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים. הועדה כוללת נציגים רלבנטיים מהיחידות העסקיות ומיחידות הבקרה והביקורת.
- פורומים לניטור סיכונים תפעוליים (פנ"סים) - פורומים ייעודיים בראשותו של מנהל הסיכונים הראשי, עם כל אחת מהחטיבות הרלבנטיות בבנק (עסקית, פיננסית, קמעונאית, תכנון תפעול ונכסי לקוחות וטכנולוגיה). פורומים אלה נועדו לדון בהיבטי בקרה פנימית, ובפרט, בהיבטים העולים מתוך מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, לרבות תוצאות סקרי הערכת סיכונים, אירועים מהותיים ותוצאות תחקירים.

לשם ניהולו של הסיכון ביחידות הבנק, מונו בבנק נאמני סיכון תפעולי. נאמני הסיכון התפעולי, אשר מרביתם פועלים במסגרת הקו הראשון, אחראים לטיפול בסיכון התפעולי ובסיכון אבטחת המידע ביחידה בה הם פועלים. הנאמנים מדווחים על כל אירוע של סיכון תפעולי שהתרחש ביחידתם, למערכת ייעודית (פסת"ל - פורטל סיכונים תפעוליים) המשמשת את הבנק לניתוחים ולדיווחים בגין סיכון תפעולי, בחתכים שונים. דיווחי הנאמנים מופצים לרשימה מוגדרת מראש של מנהלים בבנק ולכל אירוע נקבעת דרגת חומרה בנוסף לתיאור האירוע. בבנק פועלים כ-200 נאמני סיכון תפעולי, מרביתם במערכת הסיכונים של הבנק המקיימים קשר שוטף עם המדור לסיכון תפעולי הפועל בחטיבה לבקרת סיכונים.

הבנק מבצע סקרים לזיהוי ומיפוי סיכונים תפעוליים בחטיבות השונות כהליך מתמשך, כאשר המיקוד הוא מיפוי והערכת הסיכונים המהותיים בכל יחידה. הבנק פועל כדי להגדיר, במקומות שניתן, גם אינדיקטורים לסיכון (KRI) כדי לזהות התממשות הסיכונים טרם התממשותם. תוצאת הסיקרים, AI (פעולות לביצוע) נידונים, כחלק מתהליכי ההערכה העצמית, בפורומים ייעודיים להם שותפים מנהלי היחידות הנסקרות ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף לסקרים אלו, מנתח הבנק אירועים חיצוניים בארץ ובעולם, אשר עשויים לספק מידע על נסיבות ונזקים פוטנציאליים בהם עלול להתממש סיכון תפעולי. ניתוחים אלו משמשים את הבנק ליישום מהלכים מתאימים על התהליכים המקבילים המתקיימים בבנק.

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, פולח הבנק לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשלכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הריגשות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת ההון הנדרש מעוגן במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, מגדיר את קווי העסקים בפעילות הבנק.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תיאבון הסיכון, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, לא חלו אירועים תפעוליים מהותיים.

הבנק פועל לשיפור אפקטיביות הטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה מפעיל הבנק שורה של חוקים עסקיים לאיתור פעילות חריגה. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסמך מדיניות מסגרת לניהול סיכונים תפעוליים, ומסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

הקו השלישי לפעילות בנושא הסיכונים התפעוליים היא הביקורת הפנימית, הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, תחקור אירועי מעילות והונאות, השתתפות כ-"משקיפה" בועדות, ומעורבות בפורום בקרה פנימית.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נוקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הסיכונים התפעוליים הפרושים לרוחב הבנק משמשים כזרועו הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה.

הבנק מקיים כנסי הדרכה ייעודיים לנאמנים אלה, הכוללים בין השאר, הדרכה ייעודית לנושא ביצוע תחקיר ותהליך הפקת לקחים. שינוי בתהליכים מעודכנים וחדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי עובר תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומובטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

אחד הכלים בהם משתמש הבנק הוא ביצוע תחקירים להפקת לקחים, כתוצאה מאירועים פנימיים ו/או חיצוניים. המסקנות המגובשות בתהליך זה מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים מחד, ומופצות בעזרת מערכת הסיכון התפעולי לנאמני הבקרה הפנימית לשם הטמעתם ביחידות מאידך.

הבנק גיבש מדיניות ותוכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תוכנית זו, הנתמכת בנהלי חירום ובבעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתוכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, רכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, ומעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק.

כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחבובותיו. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355 בנושא ניהול המשכיות עסקית.

במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 התקיים תרגיל DRP (אתר הגיבוי למחשב) ובמסגרתו נבדקו גם מערכות שלא השתתפו בתרגיל קודם והושלמו פערים מתרגילים קודמים.

במסגרת הטמעת תוכנית המשכיות עסקית התקיים כנס נאמני בקרה פנימית והועברה סקירה מפורטת על תהליכי ה-BCP (תוכנית המשכיות עסקית) ותפקיד נאמן בקרה פנימית בשעת חירום. הוקמו והופצו פרטי ידע בנושא המשכיות עסקית במערכת ניהול הידע עבור עובדי מערך הסינוף, כתמיכה בחיזוק ההטמעה והידע.

הבנק לקח חלק בתרגיל פיקוד העורף בתיאום עם קצין הביטחון של הבנק, במסגרתו תורגל סניף מייצג בכל מרחב בהתפנות למרחב מוגן, תורגלו נהלי ביטחון ונבחן תפקוד הסניף בפניו וסיוע לבעלי מוגבלויות בהתפנות למרחב המוגן.

הבנק נערך לריענון BIA (ניתוח השלכות עסקיות) במהלך השנה כחלק מתוכנית התחזוקה הרב שנתית.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

הוראה 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, מתווה עקרונות לניהול נאות של סיכונים סייבר באופן המחייב הרחבה והתאמה של המסגרת לניהול סיכונים טכנולוגית המידע, בהיבט תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. בהתאמה, אושרה בבנק אסטרטגיה ומדיניות הגנת סייבר מקיפה ונקבעו קווי ההגנה ליישומה, מונה מנהל אבטחת מידע והגנת סייבר הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובאחריותו, בין היתר, קביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק, פיתוח תוכנית עבודה להגנת הסייבר, מעקב אחר יישום תוכנית העבודה בתחום זה ובחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת הסייבר.

יחסי הגומלין זרימת המידע בין המערכים הוגדרו בנהלים, והם כוללים בין היתר התייחסות לתחומי: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כוח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, וייעוץ משפטי.

יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכנותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית והתפעולית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר, לאורך זמן.

מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכונים סייבר.
 - יישום וביסוס מערך בקרות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
 - קביעת מנגנונים להגנה על פעילות לקוחות ועסקים במרחב המקוון, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.
 - הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסביבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
 - יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופיזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
 - שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידית עבור מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
 - דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
 - ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
 - פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.
 - שיפור והגברת הבקורות בקרב הספקים של הבנק, בבחינת הקטנת הסיכון בשרשרת האספקה.
- כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001.

מערכות הבנקאות הישירה בבנק כוללות תהליכי הזדהות ומנגנונים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367. ברבעון הראשון של שנת 2018, במהלך גל ניסיונות הונאה רחב במערכת הבנקאית, בוצעו מספר ניסיונות להעברות כספים מחשבונות לקוחות שנפלו קורבן למתקפת הונאה (דיוג) במסגרתה פרטי ההזדהות שלהם לחשבון ופרטי כרטיס האשראי שלהם נגנבו תוך שימוש באתר מתחזה. ניסיונות אלה אותרו באופן אפקטיבי באמצעות מערכי ההגנה, אותם מפעיל הבנק להגנה על חשבונות לקוחותיו. הבנק עדכן מיידית את הלקוחות שזוהו בחשבונם ניסיון התחברות או העברה חשודים, וכן הנחה אותם לבטל את כרטיסי האשראי. האירוע דווח לגורמים רלבנטיים בבנק ומחוצה לו. לא נגרם נזק לבנק או ללקוחותיו.

סיכון טכנולוגיית המידע

במשך השנים האחרונות התרבו הסיכונים הכרוכים בניהול טכנולוגיית המידע, כפונקציה של פיתוח והטמעת טכנולוגיות חדשות והתפתחויות של סיכונים ואיומים חדשים. לבד ממצב שגרה מסגרת ניהול טכנולוגיית המידע מטפלת במצבי כשלים מערכתיים כגון: תקלות מערכת ובהיערכות למצב חירום. זאת על מנת להבטיח לבנק שמירה על רצף פעילות עסקית גם בעת התראה או חירום. בכך ניתן יהיה למזער סיכונים מוניטין וסיכונים עסקיים העלולים להתפתח במצבים אלו. מנהלת חטיבת הטכנולוגיה היא האחראית על ניהול נכסי טכנולוגיית המידע ומסגרת הניהול מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי התואם לעקרונות שנקבעו במסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים שונים בבנק. מדיניות ניהול נכסי טכנולוגיית המידע תואמת את דרישות הפיקוח על הבנקים ובפרט את העקרונות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 357 - ניהול טכנולוגיית המידע, 350 - ניהול הסיכון התפעולי, 355 - ניהול המשכיות עסקית ו-361 - ניהול הגנת הסייבר. תיאבון הסיכון של הבנק לסיכון זה הוא מזערי והוא כלול כאמור לעיל, במסגרת ניהול תיאבון הסיכון בשגרה ובקיצון של הסיכון התפעולי. לאור ההתפתחויות הקיימות בשוק הפיננסי, גילן של המערכות הקיימות בבנק ומעבר בנק יחב לפלטפורמה חדשה, הבנק נמצא בתהליך בחינת התכנות מעבר מערכת שוק ההון של הבנק למודול שוק ההון של פלטפורמה חדשה.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים והוא כולל העדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם וכן "כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים". הבנק מתייחס אל הסיכון המשפטי על דרך ההרחבה בכל הקשור להתנהלות של הבנק ביחסיו עם מחזיקי העניין השונים שלו (לקוחות, ספקים, צדדים שלישיים אחרים וכו'). בגדר הסיכון המשפטי נכללים סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, הוראות רגולטוריות, פסיקה של ערכאות שיפוטיות או מעין שיפוטיות והסיכונים המשפטיים הנובעים מפעילות הבנק השוטפת. מנהלת הסיכונים המשפטיים בבנק הינה היועצת המשפטית הראשית. הבנק פועל באורח מתמיד על מנת למזער במידת האפשר את הסיכונים המשפטיים הנלווים לפעילותו השוטפת וכן פועל להנחלת תרבות, הלכה למעשה, של איתור הסיכון המשפטי ומזעורו באופנים שונים. החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטוחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק. בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה, בפסיקה ובהוראות רגולטוריות אחרות, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלבנטיים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכדומה. בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק. התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושלוחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מיידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן. לפרטים בדבר חקירה של משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 10 ב.4 לדוחות הכספיים.

ניהול סיכון הנזילות והמימון

סיכון נזילות נובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון וההנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותוכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאבון הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגיל, תרחישים (יחס כיסוי נזילות ויחס נזילות מזערי - מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות. הניהול מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק. מסגרת זו כוללת את הקו הראשון - מנהלי הסיכון בחטיבה הפיננסית, הקו השני - בקרי הסיכון בחטיבה לבקרת סיכונים והקו השלישי - הביקורת הפנימית. הניהול השוטף כולל, כאמור, מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון וההנהלה והאינדקאטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוף מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידית, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופיזורם. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים בקרות שוטפות בלתי תלויות על מדדי הסיכון, התפתחות הסיכון ותחקירי אירועים בהתאם לצורך.

הבנק פיתח מודל פנימי לאמידה יומית של צרכי הנזילות והאמצעים הנזילים, כנדרש בהוראה 342 ובהתאמה להנחיות באזל, במסגרתו הוגדרו תרחישי קיצון פנימיים, מערכתיים ומשולבים במטבע ישראלי ומטבע חוץ, לאופק של חודש, לחישוב יחס נזילות מזערי - יחס כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו בתרחישים אלה, זאת בהתבסס על מאפייני התנהגות המפקידים ומוקדי הסיכון בהתאמה לתרחישים השונים.

הבנק מפעיל, בנוסף, מודלים לתקופות ארוכות וקצרות יותר, כגון מודל יחס מימון יציב (NSFR) - יחס בין מקורות מימון יציבים (Available Amount of Stable Funding - מקורות קיימים, הצפויים בהסתברות גבוהה לעמוד לרשות התאגיד הבנקאי בטווח הזמן של שנה ומעלה) לבין סך השימושים הארוכים (Required Amount of Stable Funding - שימושים קיימים שהתאגיד צפוי להידרש להמשיך לממנם בטווח הזמן של שנה ומעלה). האמידה היא על פי הנחיות האחרונות שפורסמו בעניין זה, על ידי ועדת באזל. כאמור לעיל, נקבעו מגבלות דירקטוריון והנהלה ליחסי הנזילות בתרחישים שונים, לרבות תקופות השונות מחודש ימים ומהלך עסקים רגיל.

בנוסף, מופעלים כלים לניטור סיכון הנזילות באמצעות אינדקאטורים אנדוגניים ואקסוגניים העשויים להצביע על עליית הסיכון למצב של משבר. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוננות בשל תרחיש מערכתי. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 לא נצפו אירועים חריגים.

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על אירועים חריגים בניהול הנזילות, לרבות התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

תוכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תוכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום, וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

סיכון מימון

סיכון מימון נובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות. סיכון זה מנוהל כחלק מסיכון הנזילות באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

ריכוזיות מקורות המימון, כאמור, מנוטרת באמצעות מגוון רחב של מגבלות דירקטוריון, הנהלה וכן אינדיקטורים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) תחת מספר תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקלל את כלל האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים, וכן הנפקות אגרות חוב וכתבי התחייבות. הבנק מייחס חשיבות רבה לפיזור מקורות המימון ופועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים, בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה. ברבעון הראשון של שנת 2018, המשיך הבנק בפעילותו לגיון מקורות המימון והפחתת סיכון הריכוזיות.

כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף, בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון בדוח הדירקטוריון והנהלה.

יחס כיסוי הנזילות

הוראת ניהול בנקאי תקין 221 "יחס כיסוי נזילות" קבעה יחסי נזילות מינימאליים בתרחיש קיצון, לתקופה של 30 ימים ("LCR רגולטורי"), בין מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לצרכי הנזילות באופק זמן זה. החל מיום 1 בינואר 2017 הדרישה המזערית הינה 100%. כחלק ממדיניות ניהול הסיכונים, דירקטוריון הבנק קבע כי תישמרנה כריות ביטחון נוספות מעבר ליחס המזערי הרגולטורי כך שיעד יחס כיסוי הנזילות של הבנק והקבוצה יעמוד על שיעור הגבוה ב-5% מהדרישה המזערית. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחדיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. היחס בתאגיד הבנקאי "סולו" והן היחס במאוחד מחושב יומית, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות, בתקופת 90 הימים שקדמו לתאריך הדוח. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342, כפי שתואר לעיל.

החל מתחילת שנת 2018 הבנק מיישם את כללי הוראה 221 בקשר עם זיהוי וטיפול בפיקדונות תפעוליים.

הבנק שמר במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018, על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הראשון של שנת 2018 הסתכם ב-125%. במהלך רבעון זה, לא נרשמו חריגות ממגבלות היחס.

הגורמים העיקריים המשפיעים על תוצאות יחס כיסוי הנזילות הם הרכב המקורות והשימושים של הבנק. הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) הינם נכסים ברמה 1, המאופיינים ברמת סחירות גבוהה ורמת סיכון נמוכה, אלו כוללים - מזומנים, עובר-ושב ופיקדונות בבנקים מרכזיים, איגרות חוב של ריבונות בעלות משקל סיכון 0% ואיגרות חוב של מדינת ישראל. עיקר תזרים המזומנים היוצא הינו כנגד מימון סיטונאי בלתי מובטח - פיקדונות שהופקדו בבנק על ידי תאגידים וגופים פיננסיים וכן תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים. עיקר תזרים המזומנים הנכנס הינו בגין תקבולי אשראי וכן תזרימים נכנסים בגין חשיפה לנגזרים.

להלן פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראה 221 (במיליוני שקלים חדשים):

ממוצע לרבעון הראשון 2018	31 במרץ 2018	
40,635	41,543	נכסי רמה 1
13	13	נכסי רמה 2
-	-	נכסי רמה 3
40,648	41,556	סך הכל HQLA

היחס נע בצורה מחזורית ברובה, הניתנת לחיזוי לפי אומדנים פנימיים של הבנק. הגורם המרכזי המשפיע, לאורך זמן, על התפתחות היחס הוא הצמיחה בפעילות הבנק, הן בצד גיוס וניהול מבנה המקורות והן בצד הגידול בשימושים. הדירקטוריון והנהלת הבנק קבעו תוספת של שולי ביטחון מעל היחס המינימאלי הנדרש, כך שהמגבלות האפקטיביות, המשמשות לניהול השוטף, גבוהות מהנדרש בהוראה האמורה.

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרץ 2018		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
40,648		
תזרימי מזומנים יוצאים		
5,880	94,580	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
1,447	28,940	פיקדונות יציבים
3,412	31,620	פיקדונות פחות יציבים
1,021	34,020	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
28,741	45,368	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
		פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיביים
327	1,309	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
28,330	43,975	חובות לא מובטחים
84	84	מימון סיטונאי מובטח
148	-	דרישות נזילות נוספות, מזה:
18,326	70,907	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
14,347	14,347	קווי אשראי ונזילות
2,034	29,702	מחויבויות מימון מותנות אחרות
1,945	26,858	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
53,095		
תזרימי מזומנים נכנסים		
243	590	הלוואות מובטחות
5,536	7,748	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
14,771	19,216	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
20,550	27,554	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		
40,648		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
32,545		סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו
⁽⁵⁾ 125		יחס כיסוי נזילות (%)

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הראשון של שנת 2018 הינו 76.
- (2) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).
- (5) כולל השפעת יישום הנחיות בנק ישראל להחלת שיעור משיכה מופחת בגין פיקדונות תפעוליים, החל מהרבעון הראשון של שנת 2018.

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 במרץ 2017		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
תזרימי מזומנים יוצאים		
		פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
5,760	91,565	פיקדונות יציבים
1,398	27,951	פיקדונות פחות יציבים
3,404	31,689	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים
958	31,925	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
29,720	46,893	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
29,629	46,802	חובות לא מובטחים
91	91	מימון סיטונאי מובטח
169	-	דרישות נזילות נוספות, מזה:
19,414	72,783	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
15,499	15,499	קווי אשראי ונזילות
2,123	29,734	מחויבויות מימון מותנות אחרות
1,792	27,550	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים
55,063		
תזרימי מזומנים נכנסים		
		הלוואות מובטחות
169	379	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
5,483	7,616	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
15,446	20,105	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים
21,098	28,100	
סך ערך מתואם⁽⁴⁾		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו		
39,980	33,965	יחס כיסוי נזילות (%)
118		

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הראשון של שנת 2017 הינו 77.
- (2) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

להלן פרטים בדבר יחס כיסוי הנזילות⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

שלושה חודשים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2017		
סך ערך לא משוקלל ⁽²⁾ (ממוצע)	סך ערך משוקלל ⁽³⁾ (ממוצע)	
סך כל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		39,938
תזרימי מזומנים יוצאים		
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:	96,011	5,920
פיקדונות יציבים	28,718	1,436
פיקדונות פחות יציבים	31,730	3,417
פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים	35,563	1,067
מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:	45,666	29,476
פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)	45,596	29,406
חובות לא מובטחים	70	70
מימון סיטונאי מובטח	-	142
דרישות נזילות נוספות, מזה:	72,132	19,668
תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	15,544	15,544
קווי אשראי ונזילות	29,522	2,195
מחויבויות מימון מותנות אחרות	27,066	1,929
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים	55,206	55,206
תזרימי מזומנים נכנסים		
הלוואות מובטחות	380	144
תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	7,945	5,542
תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	20,333	15,724
סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים	28,658	21,410
סך ערך מתואם ⁽⁴⁾		
סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		39,938
סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים, נטו		33,796
יחס כיסוי נזילות (%)		118

- (1) מידע מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון הרביעי של שנת 2017 הינו 77.
- (2) ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק, תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).
- (3) ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).
- (4) ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת: מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא וכן יתר המגבלות הרלבנטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ומגבלה על תזרימים נכנסים כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221).

סיכון ציות ורגולציה

פעילות העסקית של הבנק כפופה להוראות רגולציה. סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות".

הבנק פועל על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 308, המחילה את חובות ניהול סיכון הציות על כלל הוראות הציות, הכוללות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.

הוראות הציות כוללות גם את חוק יעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 וחוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול חוקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן - "חוק הייעוץ") (להלן ביחד - "דיני ניירות ערך"), וכן את חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988. הטיפול בציות לחוקים אלה מבוצע גם במסגרת תוכניות אכיפה פנימיות של דיני ניירות ערך ודיני הגבלים עסקיים, בהתאמה.

סיכון הציות כולל גם את נושא ההוגנות.

תיאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות.

מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה מנהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את היחידות העסקיות ויתר היחידות נטולות הסיכון בבנק, האחראיות לצמצום סיכון הציות ולבקרה עליו. יפעלו באחריות, בהוגנות ובשקיפות מול לקוחותיהם ויראו את הלקוח במרכז עשייתם הבנקאית.

קו ההגנה השני - כולל את החטיבה לבקרת סיכונים ואת אגף הציות, וכן יחידות "קו שני" נוספות (חטיבת משאבי אנוש ומינהל, חטיבת החשבונאות ודיווח כספי, החטיבה לתכנון ותפעול, חטיבה משפטית, מזכירות הבנק) האחראיות על חלק מתחומי הציות. אגף הציות אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין ולפעילות הוגנת מול לקוחות של כלל היחידות בבנק, ולזהות סיכונים בתחום ההוגנות באמצעות ביצוע בקורות המבוססות סיכון על היחידות הרלבנטיות, וכן על ידי ניתוח ממצאים המועברים אליו מיחידות הקו השני השונות.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים. בהתאם למתחייב מהוראה 308 ("קצין ציות") מונה בבנק קצין ציות ראשי העומד בראש אגף הציות (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים). תפקידם לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, הטמעת תרבות הציות בכל חלקי הארגון ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, תיעוד והערכה של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

הבנק פועל בצורה הוגנת אל מול כל מחזיקי העניין. ערך ההוגנות הינו חוצה ארגון ומושתת על יישום ערכי יסוד בדמות יושרה, הגינות ושקיפות. הבנק פועל לשמירה על מערכת יחסים הוגנת עם לקוחותיו ועם שאר מחזיקי העניין, רואה את הלקוח במרכז פעילותו העסקית ומקפיד על הגינות עסקית בכל פעולותיו. ההוגנות מהווה ערך בסיסי במסגרת הקוד האתי של הבנק.

הבנק פועל גם לקיום תוכניות אכיפה אפקטיביות בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים, המתאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ולמנוע את הפרתם. הממונה על האכיפה, באמצעות קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתוכנית האכיפה בפרט. הממונה על האכיפה יהיה אחראי, מטעם הנהלה, על יישומה השוטף של תוכנית האכיפה והטמעתה בבנק.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכונים הציות בתחומים השונים ופועל לצמצום, וכן מבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתוכנית בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

סיכון הציות המובנה אינו נמוך, זאת, על רקע הגברת הרגולציה, ופרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה.

סיכון הציות נותר ללא שינוי במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 והוא מוגדר נמוך-בינוני אך להערכת הבנק הינו במגמת ירידה. הירידה נובעת, בין היתר, מהמשך הטיפול בסיכונים שסווגו ברמות הגבוהות, ומהמשך הגברת הבקרה וההדרכות והמשך ייעול תהליכי העבודה בתחום ובכלל זה ביצוע שינוי מבנה ארגוני באגף הציות הכולל הקמת מדור מתמחה לניהול סיכונים ציות. זאת, על רקע המשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל גם בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות וביחס לכספים של לקוחות ישראליים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act, וכן QI - qualified intermediary). הסיכון נובע גם מהחובות הנגזרות מהתקן שפורסם על ידי ארגון ה-OECD (CRS - Common Reporting Standard).

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תוכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת פעולות נדרשות להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות.

הסיכון חוצה הגבולות מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו הגנה ראשון, הכולל את היחידות העסקיות ואת יתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, אחראי לצמצום הסיכון חוצה הגבולות ולבקרה עליו. הקו הראשון כולל את הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה. כמו כן, כולל הקו הראשון את החטיבה הקמעונאית ואת החטיבה העסקית, בפעילותן עם לקוחות רלבנטיים.

קו ההגנה השני מבוסס על אגף הציות, שבמסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, אחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, לזיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, לקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבה לתכנון ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטור ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות.

הבנק מיישם את הוראות החוק ליישום FATCA ומעביר דיווחים לרשות המס הישראלית במועד, הבנק עומד בתנאי הסכם ה-QI ונערך ליישום תקנות ה-CRS.

גופים בינלאומיים וביניהם OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) והאיחוד האירופי הטילו סנקציות בינלאומיות על מדינות, גופים ויחידים. כחלק מניהול פעילות פיננסית בינלאומית ויחסים עסקיים תקינים עם בנקים קורספונדנטים, הבנק מציית לסנקציות אלה, הגם שאינו כפוף להן במישרין. במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

בבנק סניפים מתמחים בניהול חשבונות לקוחות תושבי חוץ. חשבונות חדשים של תושבי חוץ נפתחים בסניפים אלה. לקוחות תושבי חוץ קיימים, בעלי יתרת פאסיבה משמעותית, הועתקו מכלל סניפי הבנק לסניפים המתמחים.

סיכון חוצה הגבולות נותר ללא שינוי במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 והוא מוגדר נמוך-בינוני. הבנק ממשיך בהיערכות ומנהל את הסיכון, בין היתר, על ידי עדכון נהלים, מיכון תהליכי עבודה, ביצוע שינוי מבנה ארגוני באגף הציות הכולל הקמת מדור מתמחה לניהול סיכון חוצה גבולות, קיום הדרכות, בדיקת תיקים והחתמת לקוחות.

סיכון איסור הלבנת הון

סיכון איסור הלבנת הון ומימון טרור הינו סיכון להפסד כספי ולפגיעה במוניטין, אשר עלולים להיגרם לבנק בשל הפרת הוראות הדין השונות הקשורות בחובות המוטלות על הבנק בקשר עם הלבנת הון ומימון טרור.

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון הינו אפסי.

מנהל סיכון איסור הלבנת הון הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

אגף הציות פועל להטמעת הוראות הדין בנושא.

סיכון אסור הלבנת הון מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון - כולל את הסניפים והיחידות העסקיות המבצעות בקרות מיידיות על פעילותם. במסגרת זו פעילים גם בקרי הציות המרחביים המבצעים בקרות שוטפות על הסניפים בהתאם למפרט בקרות של אגף הציות.

קו ההגנה השני - כולל את אגף הציות האחראי על ביצוע בקרות מתאימות, על הטמעת הוראות החוק הרלבנטיות ועל ביצוע הדרכות לשיפור הידע בנושא. החטיבה משפטית אחראית לנהל במסגרת הקו השני את הוראות החקיקה הכלליות החלות על הבנק. אגף הציות בתיאום ובהנחיית החטיבה משפטית, בוחן את ההוראות הרגולטוריות בתחום ופועל ליישם בהתאם ובהתאם לכך מעריך את סיכון איסור הלבנת הון במסגרת סיכון הציות הכולל בקבוצת הבנק.

קו ההגנה השלישי - כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על הקו הראשון ועל פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקרות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון.

הבנק רואה עצמו כשותף למאבק הבינלאומי בהלבנת הון ובמימון טרור ונרתם למאבק הבינלאומי בשוחד ושחיתות ופועל לאיתור, ניטור ומעקב אחר פעילויות ולקוחות אשר עלולים להיות חשופים לשוחד ושחיתות. כמו כן, נמנע הבנק מלבצע פעילויות המנגדות לתוכניות הסנקציות הבינלאומיות של OFAC (ממשרד האוצר האמריקאי) ושל האיחוד האירופי.

בבנק פועלות מערכות מחשב שונות לצורך איתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים הסובייקטיביים המועברים לרשות לאיסור הלבנת הון על ידי אגף הציות. בתחילת שנת 2018 החלה מופעלת בהדרגה מערכת איסור הלבנת הון חדשה - מערכת מא"ה (מערכת איסור הלבנת הון), אשר מחליפה את המערכות הקיימות לאיתור פעילות בלתי רגילה ולדיווחים. האגף פועל להטמעתה כנדרש בסניפי הבנק.

בנוסף, מבצע האגף בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, וכן עוסק במתן ייעוץ שוטף לסניפים ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. כמו כן, בהתאם למדיניות הבנק, נערך מידי שנתיים מבחן ידע לכלל עובדי הבנק.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

במסגרת פתיחת חשבון, וכן במהלך הפעילות העסקית השוטפת, הבנק פועל לאיתור לקוחות העלולים להיות חשופים למתן, לקבלה או לתיווך של שוחד.

בתחילת שנת 2018 נכנסה לתוקפה הוראה ניהול בנקאי תקין 411 - "ניהול סיכונים איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור". הבנק מיישם את ההוראה אשר החילה שינויים משמעותיים בהגדרות, בהיכרות עם הלקוח, קביעת רמת הסיכון ועדכונים נוספים, תוך מתן דגש לניהול מבוסס סיכון.

סיכון איסור הלבנת הון נותר ללא שינוי ברבעון הראשון של שנת 2018, זאת לאור המשך פעילות אינטנסיבית של הדרכה והטמעה לצד בקרות ממוקדות סיכון, וכן המשך הטמעה של מערכת טכנולוגית אשר מחליפה את המערכות הקיימות לאיתור פעילות בלתי רגילה ולדיווחים. זאת, תוך גידול בפעילות העסקית, ועל רקע המשך פעילות רגולטורית מוגברת הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה אליהן הבנק נערך בהתאם.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון הנזילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מזערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים אחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתי יותר לכימות. לכן, בדומה לסיכונים אחרים, קבע דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון מוניטין בו נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי הנהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. דגש רב ניתן על הקמת שרשרת דיווחים והפעילות הנדרשת בעת מצב קיצון, זאת בכדי להפחית את השפעתו של הסיכון, לו יתממש. פעילות זו דורשת זיהוי התממשות הסיכון כבר בשלבים הראשונים להופעתו, בכדי לאפשר הפעלת כלים איכותיים וכמותיים מוקדם ככל שניתן, לצורך הטיפול בסיכון. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יחב בנושא.

מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיוק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק.

סיכון המוניטין מנוהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד. כמו כן, מדיניות הבנק מגדירה את תפקידי מנהלת הסיכון וקובעת את דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהלת הסיכון עומדת בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הוועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיח רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק. תהליך העבודה בעת קיצון, קרי, בעת אירוע אשר עלול לגרום לפגיעה במוניטין מעוגן בנוהל דיווח ופעולה ייעודי. מטרת הנוהל הינה להגדיר את אופן איתור המידע, שרשרת הדיווח, לרבות ההכרזה על אירוע מוניטין, דרכי הטיפול בעת האירוע, ואופן ההכרזה על סיומו, כולל ביצוע תחקירים ואמידות נוספות לבחינת השפעת האירוע על תדמיתו של הבנק, לאחר שהאירוע הסתיים. כמו כן, הגדיר הבנק, במסגרת תוכנית ההמשכיות העסקית שלו, הקמת חמ"ל תקשורת בראשות מנהלת הסיכון, שיאפשר התמודדות בחירום עם סיכון המוניטין.

הבנק מודד בשגרה את סיכון המוניטין שלו בשוק ההון, בקרב הציבור, ובקרב הלקוחות והקהילה העסקית. מדידה זו מתבססת על מחקרים רבעוניים ייעודיים הבוחנים את עמדות הציבור (לקוחות הבנק ולקוחות בנקים אחרים), על ניטור חודשי של שיח הרשת, על מחקרי שביעות רצון בקרב לקוחות הבנק ועוד. דיווחים בגין סיכון מוניטין מועברים להנהלה ולדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כפי שמקובל לגבי כל הסיכונים שמופו על ידי הבנק. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2018 לא אירעו אירועים שהשפיעו לרעה על מוניטין הבנק.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התוכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה ולזיהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

הבנק פועל תחת מתווה של תוכנית חומש אסטרטגית, אשר האחרונה אושרה בדירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. סטייה מהותית מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנוטר על ידי החטיבה לתכנון, תפעול ונכסי לקוחות (להלן: "החטיבה לתכנון ותפעול") ומאוטגר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

מנהל הסיכון האסטרטגי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחייתו בוחנת ההנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה: עורכת מעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, ויזמת תוכניות עבודה שנתיות הנגזרות ותואמות את התוכנית האסטרטגית. בנוסף ובאופן שוטף עוקבות החטיבה לתכנון ותפעול והחטיבה לבקרת סיכונים אחר הסיכון האסטרטגי באופן בלתי תלוי, בהיבטי בקרה שונים ובעיקר: העמידה ביעדים, מיפוי וזיהוי הסיכונים, מבחני מצוקה, מבחני איום וניטור פרופיל הסיכון המתמשך לנוכח תיאבון הסיכון של הבנק. מעבר למעקב הרציף אחר יישום תוכניות העבודה והתאמתן לתוואי האסטרטגי, הבנק עוקב גם אחר התפתחויות של גורמים אקסוגניים אשר עלולים להשפיע על הסיכון האסטרטגי של הבנק. תוכניות העבודה של חטיבות הבנק מותאמות בעת הצורך לסביבה העסקית המשתנה במטרה לעמוד ביעדים העסקיים ובתוואי האסטרטגי. הבנק ערוך למצבי חירום בצורה שתצמצם את מידת הפגיעה בתוכנית העסקית והאסטרטגית שלו, לו יתפתחו תנאי קיצון כלכליים או ביטחוניים.

התממשותה של עסקת רכישת בנק אגוד תאתגר את הבנק בשל מהלך המיזוג התפעולי של שני הבנקים לצד המשך מימוש יעדי התוכנית האסטרטגית הקיימת של מזרחי טפחות.

התפתחויות בסביבה העסקית שעלולות להשפיע על הסיכון האסטרטגי

- הכלכלה העולמית מאופיינת בשנים האחרונות בחוסר יציבות ובהתמתנות של הצמיחה הכלכלית לצד סביבת ריבית אפסית וצמיחה ממונתת של הביקושים העולמיים, בנוסף להתגברות המתוחות הגאו-פוליטית בעולם בעקבות התחזקות הפונדמנטליזם האסלאמי. קצב הצמיחה של המשק הישראלי הואט בשנים האחרונות בשל התמתנות בצמיחת הייצוא. הבנק עוקב באופן שוטף אחר השלכות אפשריות של האטה בפעילות הכלכלית העולמית ובפעילות המשק הישראלי, העלולה להרע את מצבם של משקי הבית או לפגוע בפעילות העסקית בענפי משק שונים. בפרט, הבנק נערך לאפשרות כי יהיה שינוי במגמת הריבית במשק הישראלי. בעקבות עליית סביבת הריבית בארצות הברית.
- התגברות התחרות במערכת הפיננסית על רקע הרחבת פעילותם של גופים חוץ בנקאיים בייחוד בתחום האשראי, ועל רקע כניסתן של חברות טכנולוגיה לזירת התיאור הפיננסי, בעיקר במגזר משקי הבית והעסקים הקטנים.
- השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית, ובכללן השפעותיו האפשריות של החוק ל"הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן להשוות בין עלויות של שירותים פיננסיים.

תגמול

לפרטים בדבר מדיניות תגמול לכלל עובדי הבנק שאינם נושאי משרה לשנים 2017-2019 שאושרה על ידי הדירקטוריון ביום 20 במרץ 2017, ראה ביאור 22 בדוחות הכספיים לשנת 2017.

נספח - הרכב ההון הפיקוחי

להלן הרכב מפורט של ההון הפיקוחי בהתאם לדרישות הגילוי בנדבך השלישי של באזל ליום 31 במרץ. על מנת להציג את הקשר בין המאזן המאוחד של הבנק ובין רכיבי ההון הפיקוחי, כוללת הטבלה להלן הפניות לטבלה נוספת המופיעה בהמשך פרק זה (להלן שלב 2). בטבלה הנוספת ניתן ללמוד באילו סעיפי מאזן נכללים רכיבי ההון הפיקוחי. בהתאם להוראות, נדרש למלא כל שורה בטבלה, גם אם רכיב ההון הפיקוחי או ההתאמה הפיקוחית שווים לאפס או זניחים.

31 במרץ 2018		
הפניות משלב 2	אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני		
במיליוני שקלים חדשים		

הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים

1	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1	2,245	-	1+2
2	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן	12,056	-	3
3	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי	(173)	-	4
4	מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	-	-	
5	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)	408	-	5
6	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים	14,536	-	

הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים

7	התאמות יציבותיות להערכות שווי	-	-	
8	מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי	87	-	6
9	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם	-	-	7+8
10	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי	-	-	9
11	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן	3	-	10
12	פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים	-	-	
13	גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח	-	-	
14	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק	10	-	11
15	עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שישולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	12+13
16	השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)	-	-	
17	החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים	-	-	

31 במרץ 2018

סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3		הפניות משלב 2	יתרה	במיליוני שקלים חדשים
18	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	14	-	-
19	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	-
20	זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1	-	-	-
21	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1	-	-	-
22	סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי	-	-	-
23	מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים	-	-	-
24	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות	-	-	-
25	מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי	-	-	-
26	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	-	-	-
א.26	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	-	-	-
ב.26	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות	-	-	-
ג.26	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים 25 א. ו 25 ב.	-	-	-
27	התאמות פיקוחיות בהון עצמי רובד 1 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-	-
27	ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים	-	-	-
28	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1	-	100	-
29	הון עצמי רובד 1	-	14,436	-
הון רובד 1 נוסף: מכשירים				
30	מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו	-	-	-
31	מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור	15a+16a	-	-
32	מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	-
33	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוח בתקופת המעבר	15a+16a	-	-
34	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'	17	-	-

31 במרץ 2018		
הפניות משלב 2	אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
סכומים שלא נוכחו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני		
במיליוני שקלים חדשים		
		מזה: מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמחוזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 1 נוסף
-	-	35
		הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
-	-	36
הון רובד 1 נוסף: ניכויים		
		השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
-	-	37
		החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
-	-	38
		השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
-	-	39
		השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
-	-	40
		ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
-	-	41
		מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
-	-	א.41
		מזה: ניכויים נוספים להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 1.א
-	-	ב.41
		ניכויים בהון רובד 1 נוסף הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
-	-	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 38.א.
-	-	42
		ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
-	-	43
		סך כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף
-	-	44
		הון רובד 1 נוסף
-	-	45
		הון רובד 1
-	14,436	
הון רובד 2: מכשירים ופרשות		
		מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
18a	-	579
		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
18b	1,786	1,786
		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
19	-	1,002
		מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של תאגיד הבנקאי והמחוזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
-	-	49
		הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס
20	-	1,446
		50

31 במרץ 2018		
הפניות משלב 2	אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני		
במיליוני שקלים חדשים		
1,786	4,813	הון רוברד 2 לפני ניכויים

הון רוברד 2: ניכויים

52	השקעה עצמית במכשירי הון רוברד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)	-	-
53	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רוברד 2 של תאגידים פיננסיים	-	-
54	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-
55	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-
56	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים		
א.56	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים		
ב.56	מזה: ניכויים נוספים להון רוברד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף 51 א.		
התאמות פיקוחיות בהון רוברד 2 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III			
57	סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רוברד 2		
58	הון רוברד 2	4,813	1,786
59	סך ההון	19,249	1,786
סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III			
60	סך נכסי סיכון משוקללים	142,129	

יחסי הון וכריות לשימור הון

61	הון עצמי רוברד 1	10.16%
62	הון רוברד 1	10.16%
63	ההון הכולל	13.54%
64	לא רלבנטי	-
65	לא רלבנטי	-
66	לא רלבנטי	-
67	לא רלבנטי	-
68	לא רלבנטי	-
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים		
69	יחס הון עצמי רוברד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	9.86%
70	יחס הון רוברד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	9.86%
71	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים	13.36%

31 במרץ 2018

סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3		יתרה
הפניות משלב 2		
במיליוני שקלים חדשים		

סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)

72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	-	-
73	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	2	-
74	זכויות שירות למשכנתאות	-	-
75	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה	953	-

תקרה להכללת הפרשות ברובד 2

76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	1,446	-
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	1,641	-
78	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה	-	-
79	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים	-	-

מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר

80	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר	-	-
81	סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה	-	-
82	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר	-	-
83	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה	-	-
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	1,786	-
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	890	-

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משלב 2	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם	יתרה
במיליוני שקלים חדשים		במיליוני שקלים חדשים	

הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים

1					הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1 ועודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
1+2		2,245	-	2,222	
2					רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
3	5	11,828	-	11,096	
4	26	(93)	19	(101)	
3					מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
4					מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג (זכויות מיעוט)
5	50	451	49	422	
6	81	14,431	68	13,639	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים

הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוחיות וניכויים

7					התאמות יציבותיות להערכות שווי
8					מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלבנטי
6		87	-	87	
9					נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם
7+8					
10					מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
9					
11					סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין גידורי תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
10	1	3	2	6	
12					פער שלילי בין הפרשות להפסדים צפויים
13					גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח
14					רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
11	2	8	3	13	
15					עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שיסולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור
12+13					
16					השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מניות בכסף להסכמים חוזיים)
17					החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים
18					השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
14					
19					השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי

		31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017	
		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משלב 2		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם יתרה לבאזל 3	
		במיליוני שקלים חדשים		במיליוני שקלים חדשים	
20	זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1	-	-	-	-
21	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1	-	-	-	-
22	סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים, העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי	-	-	-	-
23	מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים	-	-	-	-
24	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות	-	-	-	-
25	מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי	-	-	-	-
26	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	-	-	-	-
א.26	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	-	-	-	-
ב.26	מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות	-	-	-	-
ג.26	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיפים 25 א. ו-25 ב.	-	-	-	-
27	התאמות פיקוחיות בהון עצמי רובד 1 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים	-	-	-	-
28	סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1	3	98	5	106
29	הון עצמי רובד 1	84	14,333	73	13,533
הון רובד 1 נוסף: מכשירים					
30	מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו	-	-	-	-
15a+16a	מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	-	-
32	מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור	-	-	-	-
33	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוח בתקופת המעבר	-	-	-	-
15a+16a	מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'	-	-	-	-
17	מזה: מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 1 נוסף	-	-	-	-
36	הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים	-	-	-	-

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משלב 2		סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם	יתרה
	לבאזל 3	לבאזל 3	במיליוני שקלים חדשים

הון רובד 1 נוסף: ניכויים

37	השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)	-	-	-	-
38	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף	-	-	-	-
39	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	-	-
40	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי	-	-	-	-
41	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים	-	-	-	-
א.41	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים	-	-	-	-
ב.41	מזה: ניכויים נוספים להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 1.א.	-	-	-	-
	ניכויים בהון רובד 1 נוסף הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III	-	-	-	-
	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון רובד 1 שלא נכללו במסגרת סעיף 38.א.	-	-	-	-
42	ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים	-	-	-	-
43	סך כל הניכויים בהון רובד 1 נוסף	-	-	-	-
44	הון רובד 1 נוסף	-	-	-	-
45	הון רובד 1	84	14,333	73	13,533

הון רובד 2: מכשירים והפרשות

46	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו	18a	-	1,259	-	598
47	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר	18b	2,233	2,233	2,233	2,233
48	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'	19	-	329	-	213
49	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של תאגיד הבנקאי והמחוזקים על ידי משקיעים צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2		-	-	-	-
50	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפי השפעת המס המתייחס	20	-	1,430	-	1,398
51	הון רובד 2 לפני ניכויים		2,233	5,251	2,233	4,442

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017		
סכומים שלא נוכו מההון	סכומים שלא נוכו מההון	סכומים שלא נוכו מההון	סכומים שלא נוכו מההון	
הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משלב 2	הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם יתרה לבאזל 3	הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם יתרה לבאזל 3	הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם יתרה לבאזל 3	במיליוני שקלים חדשים
-	-	-	-	הון רובד 2: ניכויים
-	-	-	-	52 השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
-	-	-	-	53 החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים
-	-	-	-	54 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
-	-	-	-	55 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
-	-	-	-	56 ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
-	-	-	-	56א. מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
-	-	-	-	56ב. מזה: ניכויים נוספים להון רובד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף 51 א.
-	-	-	-	התאמות פיקוחיות בהון רובד 2 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
-	-	-	-	57 סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
2,233	5,251	2,233	4,442	58 הון רובד 2
2,317	19,584	2,306	17,975	59 סך ההון
-	-	-	-	סך הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל III
140,524	-	133,783	-	60 סך נכסי סיכון משוקללים
10.20%	10.12%	10.12%	10.12%	יחסי הון וכריות לשימור הון
10.20%	10.12%	10.12%	10.12%	61 הון עצמי רובד 1
13.94%	13.44%	13.44%	13.44%	62 הון רובד 1
-	-	-	-	63 ההון הכולל
-	-	-	-	64 לא רלבנטי
-	-	-	-	65 לא רלבנטי
-	-	-	-	66 לא רלבנטי
-	-	-	-	67 לא רלבנטי
-	-	-	-	68 לא רלבנטי
9.86%	9.87%	9.87%	9.87%	דרישות מזעריות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
9.86%	9.87%	9.87%	9.87%	69 יחס הון עצמי רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
9.86%	9.87%	9.87%	9.87%	70 יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
13.36%	13.37%	13.37%	13.37%	71 יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים

31 בדצמבר 2017		31 במרץ 2017	
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם הפניות משלב 2	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם	יתרה
במיליוני שקלים חדשים		במיליוני שקלים חדשים	

סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)

72	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה	-	-
73	השקעות בהון עצמי רובד 1 של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי, והן מתחת לסף ההפחתה	2	-
74	זכויות שירות למשכנתאות	-	-
75	מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה	940	935
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
76	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה	1,430	1,398
77	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית	1,625	1,545
78	הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות לפי גישת הדירוגים הפנימיים, לפני יישום התקרה	-	-
79	התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 לפי גישת הדירוגים הפנימיים	-	-
מכשירי הון שאינם כשירים כהון פיקוחי הכפופים להוראות המעבר			
80	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 הכפופים להוראות המעבר	-	-
81	סכום שנוכה מהון עצמי רובד 1 בשל התקרה	-	-
82	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 1 נוסף הכפופים להוראות המעבר	-	-
83	סכום שנוכה מהון רובד 1 נוסף בשל התקרה	-	-
84	סכום התקרה הנוכחית למכשירים הנכללים בהון עצמי רובד 2 הכפופים להוראות המעבר	2,233	2,233
85	סכום שנוכה מהון רובד 2 בשל התקרה	447	516

הפניות לרכיבי	מאזן פיקוחי מאוחד			
	ליום 31 בדצמבר	ליום 31 במרץ	ליום 31 במרץ	
הון פיקוחי	2017	2017	2018	
במיליוני שקלים חדשים				
				התחייבויות והון
	183,573	180,722	187,066	פיקדונות הציבור
	1,125	1,474	885	פיקדונות מבנקים
	51	56	52	פיקדונות הממשלה
	-	-	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
	29,923	26,924	29,864	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים*
	919	2,910	1,365	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	3,821	2,831	3,367	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
16a,18a	1,588	598	1,581	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
16b,18b	2,233	2,233	1,786	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	3,082	4,143	2,660	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
11	10	16	10	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	7,491	7,118	7,730	התחייבויות אחרות
13	-	-	-	מזה: התחייבות בגין מס נדחה המיוחסת לפנסיה
	225,245	220,437	228,257	סך כל ההתחייבויות
	13,685	13,015	13,890	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
	13,980	13,217	14,128	מזה: הון מניות רגילות
1	2,180	2,171	2,185	מזה: הון מניות רגילות
3	11,828	11,096	12,056	מזה: עודפים
4	(93)	(101)	(173)	מזה: הפסד כולל אחר מצטבר
	(81)	(87)	(118)	מזה: הפסדים בגין התאמות בגין הטבות לעובדים
	(14)	(22)	(56)	מזה: רווחים שטרם מומשו מהתאמות של ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
10	4	8	3	מזה: הפסדים נטו בגין גידורי תזרים מזומנים
	(2)	-	(2)	מזה: הפסדים נטו מהתאמות מתרגום דוחות כספיים
2	65	51	60	מזה: קרנות הון
	-	-	-	מזה: הון מניות בכורה
15a	-	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
	-	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
15b	-	-	-	מזה: מכשירים הוניים אחרים
	-	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
	-	-	-	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	642	619	658	זכויות שאינן מקנות שליטה
5	451	422	408	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון עצמירובד 1
17	-	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 1 נוסף
19	-	-	-	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שניתן לייחס להון רובד 2
	191	197	250	מזה: זכויות שאינן מקנות שליטה שלא ניתן לייחס להון הפיקוחי
	14,327	13,634	14,548	סך כל ההון העצמי
	239,572	234,071	242,805	סך כל ההתחייבויות וההון

מילון ואינדקס מונחים שנכללו בדוח הסיכונים

להלן פירוט תמציתי למונחים שנכללו בדוח הסיכונים:

1. מונחים המתייחסים לניהול הסיכונים בבנק ולהלימות הון

ABC	<p>ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process - תהליך פנימי להערכת נאותות ההון הכולל של הבנק. התהליך משלב, בין היתר, קביעה של יעדי ההון, תהליכי תכנון ההון ובחינת מצב ההון במגוון תרחישי קיצון. התהליך מהווה חלק מהנדבך השני של הוראת באזל II.</p>
	<p>Back testing - תהליך להערכת נאותות תוצאות מודל, במסגרתו נערכת השוואה בין תחזיות המודל לתוצאות בפועל. CRM - Credit risk mitigation - שיטות להפחתת סיכוני האשראי, כגון: ביטוח חשיפת האשראי באמצעות ערבות או פיקדון.</p>
	<p>Expected Shortfall VAR - מודל האומד את ממוצע ההפסדים של מודל VAR מעבר לרמת המובהקות שנקבעה במודל VAR.</p>
	<p>HQLA - High Quality Liquid Assets - נכסים נזילים באיכות גבוהה, אשר ניתן להמירם למזומן בקלות ובמהירות, תוך הפסד ערך קטן או ללא הפסד בתרחיש קיצון.</p>
	<p>KPI - Key performance indicators - אינדיקטורים עיקריים לביצועים, המשמשים ככלי לגיבוש תובנות לגבי סטטוס ביצוע התהליכים לרוחב הבנק.</p>
	<p>Stressed VAR - אמידת הערך בסיכון (VAR) על בסיס נתונים היסטוריים המתארים תקופת משבר רלוונטית. VAR - מודל המשמש לאמידת החשיפה הכוללת למגוון סיכוני שוק. ערך ה-VAR (הערך בסיכון) המתקבל במודל הינו אומדן סטטיסטי להפסד המקסימלי הצפוי לבנק בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש.</p>
ב	<p>באזל - באזל II / באזל III - מסגרת להערכת הלימות הון וניהול הסיכונים אשר פורסמה על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים.</p>
ג	<p>EVE - Economic Value of Equity - גישת השווי הכלכלי - גישת השווי הכלכלי לניתוח ואמידת השפעת שינויים בשיעורי הריבית על שווים ההון של הנכסים, ההתחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של הבנק.</p>
ה	<p>הגישה הסטנדרטית - גישה לחישוב ההון הנדרש בגין סיכון אשראי, שוק או תפעולי. חישוב הקצאת ההון נערך על פי נוסחה המבוססת על רכיבי הערכה פיקוחיים אשר הוגדרו על ידי המפקח על הבנקים. הון פיקוחי (הון כולל) - ההון הפיקוחי מורכב משני רבדים: הון רבד 1, הכולל הון עצמי רבד 1 והון רבד 1 נוסף. הון רבד 2. בהתאם להגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 - מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי.</p>
י	<p>יחס הון מזערי - היחס מייצג את דרישות שיעורי ההון הפיקוחי המזעריים שהבנק מחויב להחזיק בהתאם לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 201. כתבי התחייבות נדחים - כתבי התחייבות שהזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של יתר הנושים של הבנק, למעט כתבי התחייבות אחרים מאותו סוג.</p>
מ	<p>מבחני מצוקה (קיצון) - כינוי למגוון שיטות שנועדו להעריך את מצבו הפיננסי של תאגיד בנקאי בתרחיש קיצון. מסמך הסיכונים - מסמך המציג בצורה תמציתית את פרופיל הסיכון של הבנק, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעקוב אחר פעולות ההנהלה ולוודא שהן עולות בקנה אחד עם תיאבון הסיכון ועם מסגרת ניהול הסיכונים שאושרה על ידו. מסמך הסיכונים מדווח ומוגש לדירקטוריון בתדירות רבעונית.</p>
נ	<p>נדבך 2 - הנדבך השני במסגרת העבודה של באזל II המתייחס לתהליך הסקירה הפיקוחית. חלק זה מורכב מעקרונות היסוד הבאים: הבנק יערוך תהליך ICAAP, כהגדרתו לעיל. המפקח יקיים תהליך להערכת תהליך הערכת הלימות ההון על ידי הבנק, לבחינת יכולתו לבצע ניטור על יחסי ההון הפיקוחיים והעמידה בהם. הבנק מצופה לפעול מעל יחסי ההון המזעריים אשר הוגדרו.</p>
	<p>נדבך 3 - הנדבך השלישי במסגרת העבודה של באזל II אשר מטרתו לעודד משמעת שוק על ידי פיתוח של מערכת דרישות גילוי, שתאפשר למשתתפים בשוק להעריך את ההון, החשיפות לסיכון ותהליכי הערכת הסיכון ובהתאם לכך להעריך את הלימות ההון של הבנק.</p>
	<p>נכסי סיכון - מורכבים מסיכון אשראי, סיכון תפעולי וסיכון שוק המחושבים בשיטה הסטנדרטית כאמור בהוראות ניהול בנקאי תקין מס' 201-211.</p>
o	<p>CVA - Credit Valuation Adjustment - CVA - הינו המרכיב בשווי הוגן של נגזר אשר מביא בחשבון את סיכון האשראי של הצד הנגדי בעסקה. סיכון CVA הוא הסיכון להפסד משערורך לשווי שוק בגין סיכון צפוי של צד נגדי לנגזרים מעבר לדלפק (OTC). כלומר, הפסד בגין ירידה בשווי ההוגן של הנגזרים, בשל עלייה בסיכון האשראי של הצד הנגדי (כגון: ירידת דירוג). סיכון אשראי של צד נגדי - הסיכון שהצד השני לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של תזרימי המזומנים בעסקה. שיעור המימון (LTV) - היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס.</p>

2. מונחים המתייחסים לבנקאות ופיננסיים

א	אשראי חוץ מאזני - התקשרויות למתן אשראי וערבויות (לא כולל מכשירים נגזרים).
ה	איגרות חוב - נייר ערך המהווה התחייבות של המנפיק לשלם למחזיק האיגרת את הקרן שהונפקה בתוספת ריבית במועדים קבועים או בהתקיים תנאי מסויים.
ח	הסכם ISDA - הסכם המכסה עסקאות בנגזרים בין בנקים, ומאפשר צירוף וקיזוז לסכום אחד של התחייבויות נטו של אחד הצדדים בכל העסקאות ביחד, בעת התרחשות אירוע פשיטת רגל או אירוע אחר המאפשר סגירת עסקאות על פי ההסכם.
ח	חבות - אשראי מאזני ואשראי חוץ מאזני כהגדרתם בהוראה 313 לניהול בנקאי תקין.
	חוב בארגון מחדש - חוב בעייתי בארגון מחדש מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של חייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב (הפחתה או דחייה של תשלומים במזומן שנדרשים מהחייב) או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב (בחלקו או במלואו).
	חוב בהשגחה מיוחדת - חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגינן נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב.
	חוב נחות - חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו, לרבות חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים שנמצא בפיגור של 60 עד 89 ימים.
	חוב פגום - חוב יסווג כחוב פגום כאשר תשלום הקרן או הריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדירור. חובות בעייתיים - חובות המסווגים באחד מהסיווגים השליליים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום.
	חיתום אשראי - תהליך הכולל ניתוח והערכה של סיכון האשראי הגלום בעסקה, ואישורה בהתאם למדיניות ולנהלים, לשם העמדת האשראי.
י	יתרת חוב רשומה - יתרת החוב, לרבות ריבית צבורה שהוכרה, פרמיה או ניכיון שטרם הופחתו, עמלות נדחות נטו או עלויות נדחות נטו שנזקפו ליתרת החוב וטרם הופחתו, ובניכוי סכום החוב שנמחק חשבונאית.
מ	מכשיר פיננסי חוזה היוצר נכס פיננסי בישות אחת והתחייבות פיננסית או מכשיר הוני בישות אחרת.
	משך חיים ממוצע - מח"מ - אורך החיים הממוצע של איגרת חוב. נמדד בשנים באמצעות שקלול תשלומי הקרן של האיגרת והריבית עלייה לאורך חייה עד לפדיונה הסופי. משך חיים ממוצע של איגרת מבטא את רגישות המכשיר הפיננסי לשינויים בשיעורי הריבית. המח"מ מחושב כיחס בין ממוצע משוקלל של תשלומי איגרת החוב למחירה.
נ	נגזרים - מכשיר פיננסי או חוזה אשר שוויו משתנה בתגובה לשינוי במחיר נכס הבסיס (מכשיר פיננסי, נכס פיזי, מדד מחירים, דירוג אשראי או נכס בסיס אחר), דורש השקעה ראשונית קטנה או מינימלית ביחס לסוגים אחרים של חוזים, וצפוי להיות מסולק במועד עתידי.
ס	סינדיקציה - מתן הלוואה על ידי קבוצת לווים במשותף.

3. מונחים המתייחסים להוראות רגולטוריות

ABC	FATCA - Foreign Accounts Tax Compliance Act - חוק ה-FATCA האמריקאי - Foreign Account Tax Compliance Act קובע חובת דיווח לרשות המסים האמריקאית (ה-IRS) על חשבונות המוחזקים על ידי דמויות אמריקאיות (U.S Person) במוסדות פיננסיים זרים (מחוץ לארצות הברית).
	LCR - Liquidity coverage ratio - יחס כיסוי הנזילות - מוגדר כיחס בין הנכסים הנזילים באיכות גבוהה ובין תזרים המזומנים היוצא נטו ל-30 הימים הבאים, תחת תרחיש קיצון. היחס משמש כמדד ליכולת הבנק לעמוד בצרכי נזילותו לתקופה של חודש קדימה.

4. מונחים אחרים

ABC	SOX - חקיקה אמריקאית, אשר אומצה בחלקה על ידי בנק ישראל, ומטרתה להסדיר את תחומי האחריות והבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי בארגון.
------------	---

28	האשראי לציבור
57	הוצאות ריבית
57	הכנסות ריבית
12, 13, 71, 72	הלבנת הון
11, 25, 32, 33, 41	הלוואות לדיור
32	הליכים משפטיים
4, 32, 33, 37, 39, 41, 87	הפרשה להפסדי אשראי
4, 26	יחס המינוף
65, 66	יחס כיסוי נזילות
4, 25, 28	מגזרי פעילות
8, 26, 30, 32, 36, 42, 43, 56, 65, 66	מימון
4, 20, 22, 52, 54, 56, 57, 87	נגזרים
7, 8, 26, 30, 42, 70	ניירות ערך
4, 22, 23	נכסי סיכון
12, 73	סיכון אסטרטגי
4, 9, 11, 13, 22, 23, 28, 30, 32, 33, 40, 42, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 61, 65, 86	סיכון אשראי
71	סיכון חוצה גבולות
12, 61, 72	סיכון מוניטין
65	סיכון מימון
12, 52, 61, 65	סיכון נזילות
12, 70	סיכון ציות ורגולציה
5, 12, 23, 54	סיכון ריבית
4, 9, 23, 52, 54, 57, 61	סיכון שוק
22, 24, 52, 61, 62, 63, 86	סיכון תפעולי
87	עמלות
28, 36, 43	ענפי משק
20, 52, 57	שווי הוגן
16, 17, 19, 73	תגמול